

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE • ŠTEV. 21. • 16. MAJA 1958 • LETO XVII. • CENA 20 DIN

PROLETARCI VSEH DEZEL, ZDRUŽITE SE!

POSVETOVANJE SINDIKALNEGA AKTIVA O EKONOMSKO POLITIČNIH PROBLEMIH

Stališča in akcije sindikatov v zvezi z uveljavljanjem in izpopolnjevanjem sistema delitve narodnega dohodka

Pretekli ponedeljek, dan 11. maja, je bil pri Centralnem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije posvet sindikalnega aktivu. Posveta so se udeležili člani predsedstva Centralnega sveta, nekateri zastopniki republikanskih svetov in zastopniki nekaterih okrajnih sindikalnih svetov. Na posvetovanju so sindikalni odborniki razpravljali o nekaterih aktualnih gospodarsko - političnih problemih. Večji del pozornosti je bil posvečen problemom, ki se javljajo v zvezi z uveljavljanjem sedanjega sistema delitve narodnega dohodka in z nadaljnjim razvojem in izpopolnjevanjem obstoječega sistema. Posvetovanje je vodil predsednik sindikatov Jugoslavije tovariš Stane Kavčič.

Uvodne misli v razpravo o omenjenem problemu je razložil tovariš Vukmanovič. Na nekaj konkretnih pojavov v zvezi z uveljavljanjem obstoječega sistema delitve narodnega dohodka pa je razložil sekretar Centralnega sveta tovariš Dušan Škrlj. Na osnovi misli, ki sta jih razložila uvodoma oha referenta, se je razvila živahna razprava, v katero je večkrat posegel tudi tovariš Vukmanovič. V razpravi sta se oglašila med drugim predsednik Republiškega sveta za Slovenijo tovariš Stane Kavčič in predsednik krajskega okrajnega sindikalnega sveta tovariš Andrej Verbič.

Na posvetovanju so udeleženci zavzeli stališča do nekaterih aktualnih problemov v zvezi z izvajanjem in izpopolnjevanjem sistema delitve narodnega dohodka. Dogovorilo se je nadalje o nekaterih organizacijsko operativnih opravilih, ki jih bodo sindikati izvedli v zvezi s svojimi aktivnostmi. Končno, dogovorilo se je o tem, katerim problemom bodo sindikati posvetili v prihodnosti poleg omenjenega še svojo pozornost.

Na posvetovanju so se sindikalni odborniki dogovorili, da kaže sindikatom v zvezi s sistemom delitve narodnega dohodka v bodoče razviti ekonomsko politično dejavnost v dveh smereh: Predvsem je potrebno, da se vse sindikalne organizacije, zlasti podružnice in občinski sindikalni sveti, z vsoto resnostjo zavzamejo za to, da se sedanja obstoječa določila o delitvi narodnega dohodka čim bolj dosledno uveljavljajo. S tem v zvezi smatrajo sindikati, da je uveljavljati zlasti naslednja stališča:

V nobenem primeru naj ne bi v gospodarskih organizacijah, v katerih ni bilo nobenih sprememb v organizaciji in v tehnični opremitvi podjetja, spreminjali tarifnih pravicnikov. Zlasti pri tistih, ki imajo minimalne plače, ne sme biti nobenih sprememb. Nasprotno! Te plače je skrbno registrirati in proučevati, tako da bo mogoče na osnovi obdelanega gradiva tudi s strani sistem delitve narodnega dohodka na osebnih dohodkih čim bolj izpopolniti.

Posvetitvi je potrebna skrbna pozornost razporeditvi sredstev gospodarskih organizacij na sklade. Glede tega zaradi zelo različnih problemov, ki zapostavljajo posamezne gospodarske organizacije, ni mogoče izdelati nobenih receptov. Edina ekonomsko-politična orientacija je: razporeditev sredstev tako, da bo čim bolj zagotovljen stalen in trajen porast življenjske ravni delavcev določenega podjetja. Torej ne preveč razdeliti na osebne dohodke. To bi kazalo na brezperspektivno gospodarjenje.

Prav tako si ne kaže delati prevelikih načrtov glede novih sredstev za proizvodnjo. To terja novih delavcev, novih stanovanj, kratkoročno odpira in širi fronto, ki ji pravimo življenjski standard. Težiti je za tem, da komune zelo elastično in gibljivo zajemajo s svojimi sklepi tista sredstva gospodarskih organizacij, ki jih le-te pripragostodarijo s povišanjem cen, z izkoriščanjem tržišne konjunkturo itd. S tem v zvezi kaže sindikat, da odsvetujejo občinam, naj ne odprejajo enak odstotek obremenitve osebnih dohodkov delavcev za vse gospodarske organizacije. V tem se kaže slaba gospodarska politika. To ni dobro. Z omenjenim odstotkom je zajemati predvsem tista sredstva, ki jih gospodarske organizacije pripragostodarijo brez svojih osebnih zaslug.

Ze iz teh stališč je razvidno, da se je sindikalni aktiv odločil, da s svojo ekonomsko politično dejavnostjo čim bolj prispeva k dosledni uveljavljavi letos sprejetega načina delitve narodnega dohodka.

Vzporedno s tem pa bodo sindikati proučevali ekonomske in družbenopolitične probleme, ki se javljajo v zvezi z delitvijo dohodka. Nobenega dvoma namreč ni, da bo letos uveljavljen sistem delitve narodnega dohodka potrebno nadalje razvijati in izpopolnjevati. Sindikati so sklenili, da se v to delo aktivno vključijo ter da s svojimi predlogi in pobudami prispevajo k njegovemu nadaljnjemu razvoju in izpopolnitvi.

Zajemanje sredstev, ki so plod splošnih gospodarsko ugodnejših pogojev

Sindikalni aktiv je ugotovil, da obstoječi družbeni instrumenti še ne urejajo v celoti zadovoljivo zajemanje sredstev gospodarskih organizacij, ki so plod splošnih gospodarsko ugodnejših pogojev. Zaradi tega nastajajo v položaju posameznih gospodarskih organizacij občutne gospodarske razlike. Te so čisto vzrok političnemu nerazpoloženju in so predmet resne graje v tistih delovnih kolektivih, ki se čutijo prizadete. Med ugodne gospodarske pogoje, ki so ustvarjeni brez posebne zasluge določenega delovnega kolektiva, je prštevat predvsem razlike v starosti in dotrajenosti sredstev za proizvodnjo določenih gospodarskih organizacij. V prihodno ugodnih pogojih, ki jih ima določena gospodarska organizacija in v ugodnejših razmerah na tržišču itd.

Dobrošen del pozornosti je aktiv posvetil razlikam v gospodarskem položaju, ki nastajajo med gospodarskimi organizacijami, ki razpolagajo z novimi neiztrošenimi sredstvi za proizvodnjo in gospodarskimi organizacijami, ki razpolagajo z zastarelimi in iztrošenimi sredstvi za proizvodnjo. Vsekakor tiči v tej razliki eden izmed vzrokov za različen tretman gospodarskih organizacij v delitvi narodnega dohodka. Pri

zajemanju teh sredstev, ki jih dobivajo gospodarske organizacije s sodobnimi sredstvi za proizvodnjo, pa kaže biti seveda zelo previden. Nobenega dvoma ni, da ima družbena skupnost pravico, da ta sredstva zajame. Treba pa je paziti, da se s tem ne zmanjša interes gospodarskih organizacij in komun za moderniziranje sredstev za proizvodnjo, ki so bila pridobljena z družbenimi sredstvi, in sredstvi za proizvodnjo, ki si jih gospodarske organizacije nabavijo z lastnimi sredstvi. V tem pogledu ne more biti enaka obravnava gospodarskih organizacij. Zajemanje sredstev, ki jih dosegajo gospodarske organizacije zaradi tega, ker imajo sodobne in neiztrošene strojne naprave, torej ni tako enostavno. Ta problem je treba temeljito proučiti in se šele potem odločiti za določene ukrepe.

S tega vidika je treba vsestransko razmisliti tudi politiko uporabe amortizacije. Srečamo se pred naslednjim problemom: Stara podjetja nimajo amortizacije, ki bi ustrezala njihovi zastarelosti in iztrošenosti. Novejša podjetja sproti formirajo svojo amortizacijo. Sindikati bodo proučili predvsem dve zadevi v zvezi z amortizacijo. Zdi se, da je nujno potrebno starim podjetjem priznati izgubljeno amortizacijo. Pri tem so mislili na podjetja, ki so obstojala pred letom 1953. Seveda pa ne gre za to, naj bi se ta amortizacija dala gospodarskim organizacijam takoj. Ne gre za to, da se priznavanje te amortizacije vključuje celotno politiko odpiranja in blokiranja amortizacije. Ta politika pa je zasnovana na tem, da se amortizacija odpira postopno zastarelosti in iztrošenosti sredstev za proizvodnjo posameznim gospodarskim organizacijam. Po mnenju sindikatov bi s tako politiko amortizacije spravili dejansko vse gospodarske organizacije v enakopraven položaj.

Na ta problem se nadalje veže politika rekonstrukcije gospodarskih organizacij in izgradnje novih kapacitet. Sindikati smatrajo, da ne bi smeli v nobenem primeru iti na izgradnjo novih tovarn, ki bi proizvajale proizvode, kakršne proizva-

jajo že obstoječe tovarne, dokler ne bi izkoristili vseh možnosti, ki jih imamo s tem, da rekonstruiramo obstoječe tovarne. Nove kapacitete naj bi se torej gradile samo v primeru, ko to ne pomeni dupliranja proizvodnih kapacitet. Pri tem bi kazalo paziti še na to, da pri izgradnji novih objektov sledimo sodobnim potrebam. Tak primer se nam recimo kaže pri izgradnji novih tekstilnih kapacitet. Te kapacitete širimo, istočasno pa ne vlagamo dovoljna sredstva za razvoj kapacitet, ki bi proizvajala umetna vlakna, umetno blago. Ta proizvodnja je pa danes nujno potrebna, tržišče jo zahteva. V politiki investiranja bi bilo treba slediti tem zahtevam.

Vzporedno s tem se javlja problematika anuitet in obresti (Nadaljevanje na 2. strani)

Namišljene postavke

Ko govorimo o tem vprašanju, mislimo na nekatere postavke, ki jih često izkazujejo gospodarske organizacije v neki določeni vrednosti, medtem ko je njihova resnična vrednost mnogo nižja ali pa celo nimajo nikake vrednosti. To nam je pokazala praksa posebno pri tistih podjetjih, ki so šla v prisilno likvidacijo.

Naj navedemo najprej nekaj primerov: Podjetje TSG je šlo v prisilno likvidacijo, čeprav je zadnji trimesečni obračun, ki je bil predložen banki, izkazoval dobiček. Ko pa je revizija začela razčlenjevati posamezne postavke, je ugotovila porazno stanje zalog. V bilanci so bile zaloge izdelkov izkazane z visoko vsoto skoraj 26 milijonov, njihova resnična vrednost pa je bila komaj nekaj milijonov. Dalje je to podjetje izkazovalo zelo visoko postavko terjatev. Pregled in podrobnejša analiza teh postavk pa sta pokazala, da so bile nekatere terjatve izmišljene, druge nerealne in končno precej terjatev izredno dvomljivih in neizterljivih. Med dolžniki podjetja so bili n. pr. nekateri potniki, ki so prejeli provizije za blago, ki so ga sicer formalno prodali, a so kupci često preklicali sklenjene kupčije, ko so ugotovili, da kakovost izdelkov ne ustreza.

Podjetje V. je imelo velike zaloge vin in alkoholnih pijač sploh. Do zadnjega je izkazovalo dobiček v zaključnih računih, zlasti pa v mesečnih obračunih. Toda nepredviden primer je izrazil revizijo in izkazalo se je, da je podjetje visoko pasivno in je moralo v prisilno likvidacijo. Zaloge

pijač so bile v inventuri ocenjene previsoko, in to za toliko, kolikor je bilo potrebno, da sta se aktivna in pasivna stran v bilanci izravnavali v korist aktivne in je podjetje lahko stalno izkazovalo dobiček. Razen tega se je podjetje pojavljalo na odkupnem trgu in često povzročalo zmedo z dviganjem odkupnih cen.

Podobno je bilo pri nekaterih gradbenih podjetjih, ki so zašla v težave in v prisilno likvidacijo. Pri njih se je še posebej izkazalo, da so precenjevala nekatere postavke pri materialu. Ko je prišlo do prodaje zalog, se je izkazalo, da je njihova vrednost minimalna in da jih često ni bilo sploh možno vnovčiti, ker zanje ni bilo moč najti kupca. Pri tem namreč zasebniki niso mogli nastopiti razen za posamezne kose, druga, zlasti velika gradbena podjetja, pa niso bila zainteresirana za nakup iztrošenega materiala, ne glede na to, da za njih primitivno orodje ni bilo moglo priti v poštev.

Posebno občutljiva postavka v bilanci nekaterih podjetij pa je embalaža. Naj imenujemo v tem članku s celim imenom same podjetje "Belsad" iz Črnomlja, ki je izkazovalo v svoji bilanci ogromno postavko kot vrednost embalaže. Kdor pa si je embalažo podrobno ogledal, je lahko videl le skladišnice sodov raznih vrst za pulpe, dalje steklenice in podobno, kar je ležalo križem krazem po velikih dvoriščih podjetja, nezavarovano in prepuščeno propadanju. Precej embalaže tega podjetja je ta (Nadaljevanje na 4. strani)

ZAPISEK OB RAZPRAVI IN SKLEPANJU O ZAKLJUČNIH RAČUNIH

KAKO IN ZAKAJ?

Delovni kolektivi so letos dobili pravico, da s tako imenovanimi čistimi dohodki samostojno gospodarijo. S tem so dobili gnotno osnovo za razvijanje svoje gospodarske sposobnosti. Zelo važno je torej, kako so bili zaključni računi sestavljeni in za kaj so delovni kolektivi porabili sredstva

posameznih občinah in okrajnih pijač, da so v dobrih delu podjetij letos bolj sestavili zaključne račune. Poglejmo, kaj ugotavljajo in kako sodijo o teh stvareh finančni organi celjskega okraja.

INVENTURO SO BOLJE OPRAVILI

Analize o preknjiženih inventurnih presežkih in primanjkljajih kažejo, da so upravni odbori in delavski sveti številnih podjetij pravi čas poskrbeli za inventurne popise. V večini podjetij so presežki oziroma primanjkljaji manjši ali pa vsaj tolikšni, kot so bili leto poprej. V steklarni Rogaška Slatina so pri po-

vprednih zalogah v vrednosti 100 milijonov dinarjev nastale razlike le za okoli 300.000 dinarjev, lani pa so te razlike znašale nekaj milijonov dinarjev. V usnjarskem kombinatu "Konus" v Slovenskih Konjicah je prav obratno, vendar je stvar kljub temu pozitivna. V tem podjetju so bile v prejšnjih letih razlike malenkostne. Letos, ko so skrbneje opravili inventuro, pa so odkrili razni nevpisani material v priročnih skladiščih; tako znašajo sedaj razlike okoli 8 milijonov dinarjev. V gradbenem podjetju Slovenjgrad Celje so pri prvotnem popisu obremenili skladiščnika za primanjkljaj 476 tisoč dinarjev. Toda ko se je ta pritožil in so inventuro znova opravili, so ugotovili, da ne

manjka ničesar in da je ves material v skladiščih oziroma na gradbiščih.

ORGANI UPRAVLJANJA SKRBEJEJE RAZPRAVLJAJO O MATERIALNIH STROŠKIH

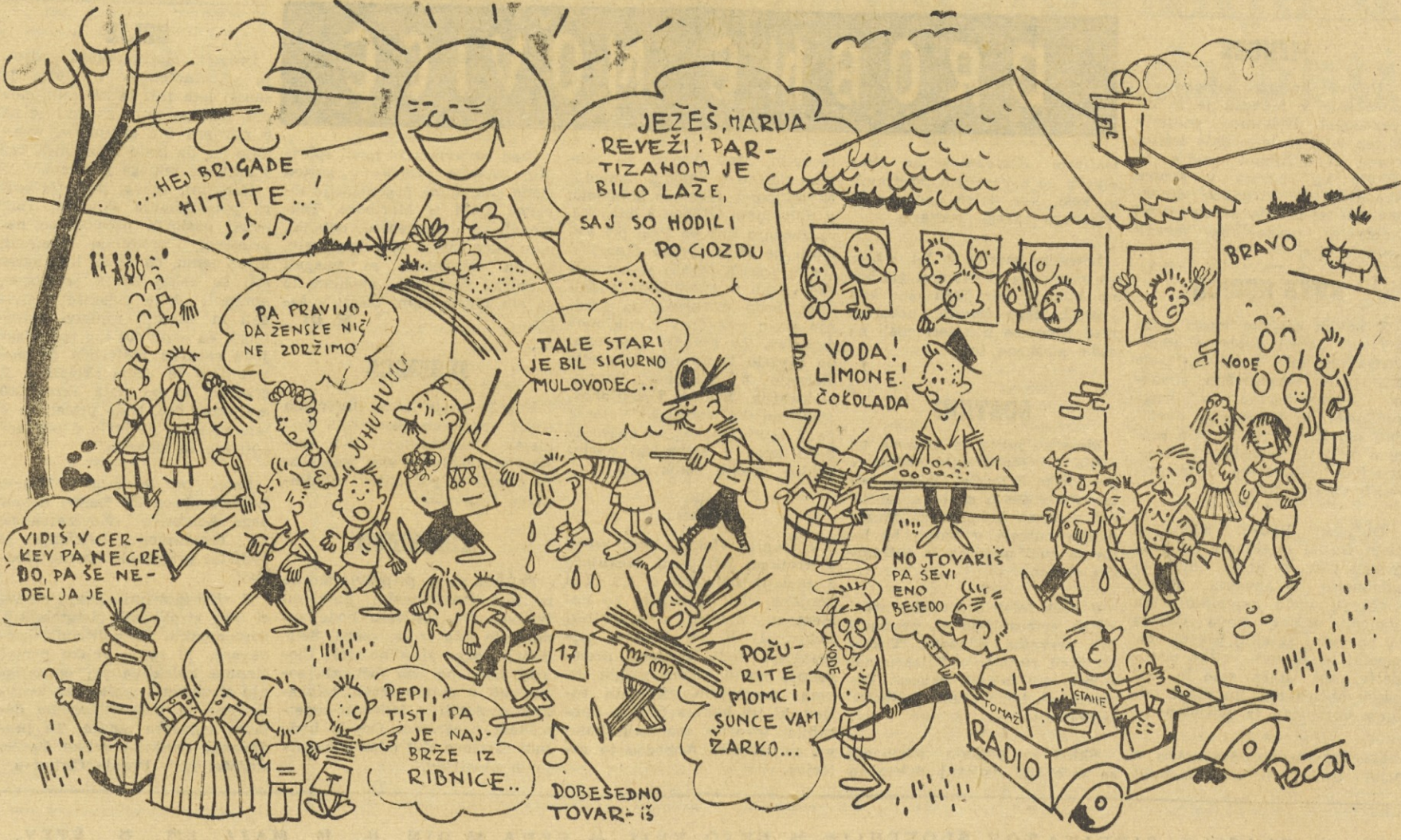
Komisije za pregled zaključnih računov letos niso ugotovile večjih nepravilnosti pri obravnavanju materialnih stroškov. V primerjavi z knjizenjem v minulem in 1955. letu so te nepravilnosti prav malenkostne. To pove, da se je finančna služba v podjetjih zboljšala in da so k temu veliko prispevali finančni inspektorati ter organi upravljanja. Organi delavskega upravljanja so pričeli lani kaj tehtno razglabljati o osnovnih materialnih stroških. V usnjarskem kombinatu "Konus" v Slovenskih Konjicah so že med letom razpravljali, kako bi z varčevanjem surovin znižali stroške in povečali dohodek. Komisijam za pregled zaključnih računov tako sploh ni bilo treba predlagati popravkov materialnih stroškov za to tovarno, dalje za tovarno pohištva v Polzeli in opekarno v Zalcu in še nekatera druga.

Seveda bi lahko ponekod še boljše gospodarili. V nekaterih podjetjih so reklamni in reprezentančni stroški previsoki, predvsem v tistih podjetjih, kjer svoje proizvode lahko prodajo. V nekaterih gradbenih podjetjih pa stroški upravno prodajne režije iz leta v leto rastejo, in sicer brez ekonomske utemeljitve.

PROIZVODNOST NARAŠČA

Iz zaključnih računov je možno razbrati, da proizvodnost iz leta v leto narašča. V železarni Store in v Konusu je proizvodnost narasla za 12 odstotkov, v Tovarni usnja Šostanj za 14%, v Gozdnem gospodarstvu Celje za 21% itd. K temu je pripomogla tudi boljše tarfna politika. V železarni (Nadaljevanje na 2. strani)

VESELE IN TRPKE S POHODA OB ŽICI OKUPIRANE LJUBLJANE

DRAGI »PLAVI«

V rudniku kaolina v Črni pri Kamniku imajo v tarifnem pravilniku določilo, po katerem neupravičeni izostankar za tisti mesec, v katerem je napravil »plavega«, nima pravice na dobiček.

Za lansko leto so si določili tri plače iz dobička. Doslej so izplačali le akontacije, zdaj pa so jih obračunali. Nekateri neupravičeni izostankarji bodo ob obračunu kaj debelo pogledali, ko bo kuverta sila tanka. Nekdo je enkrat izostal, kar ga stane 5.209 din. Drugi bo za tri izostanke dobil 8.064 dinarjev manj, tretji za dva 6.752 din manj itd.

Draga šola, kajne! Če bi takrat vedel, kolikšen bo dobiček in kako drag je neupravičen izostanek, bi se vsak presneto premislil, preden bi ostal doma.

V. J.

Potreba po predpisu, ki naj bi urejal delovna razmerja gospodinjstkih pomočnic

Tudi novi zakon o delovnih razmerjih ne ureja delovnih razmerij gospodinjstkih pomočnic, zaposlenih v zasebnih gospodinjstvih. V ljudskih republikah Srbije in Hrvatski so ta že doslej urejena s posebnim predpisom, ki je obvezoval za sebn delodajalce, da sklenejo delovne pogodbe z gospodinjstskimi pomočnicami.

V Sloveniji nismo imeli doslej takšnega predpisa, čeprav se že dolgo kaže potreba po njem. Konec minulega leta je bilo v vsej Sloveniji prijavljenih uradu za socialno zavarovanje 5.317 gospodinjstkih pomočnic, od teh 1730 samo v Ljubljani. Večidel teh gospodinjstkih pomočnic nima za delodajalca nikakršne pogodbe, ki bi jim jamčila redno plačilo, pravico do tedenskega in letnega oddiha, ki bi določevala delovni čas in opravila gospodinjstke pomočnice.

V Ljubljani že dalj časa občutno primanjkuje gospodinjstkih pomočnic in zaradi tega zakon ponudbe in povpraševanja že samo po sebi ureja to vprašanje, še posebej, ker primanjkuje sposobnih, dejali bi, za to delo učenih moči. Veliko gospodinjstkih pomočnic pogosto menjava službo, bodisi da so prišle z dežele in so se zaposlile kot gospodinjstke pomočnice le dotlej, dokler si niso našle zaposlitve v kakem podjetju ali pa spreminjajo delodajalce. Nemalokrat se zgodi, da gospodinjstke pomočnice brez odpovedi zapuste službo pri družini, ki se tako čez noč znajde brez pomočnice. Zlasti muhava so mlada dekleta. Kljub temu pa je tudi v Ljubljani več drastičnih primerov hudega izkoriščanja gospodinjstkih pomočnic, veliko huje in naravnost pereče pa je to vprašanje v nekaterih drugih, predvsem manjših krajih Slovenije.

Tudi gospodinjstke pomočnice bi naj dobile pravno zaščito na svojem delovnem mestu, zato je konec aprila republiški odbor sindikata obrtnih in komunalnih delavcev Slovenije predlagal sekretariatu za delo pri izvršnem svetu LRS, da sestavi osnutek predpisa o delovnih pogodbah gospodinjstkih pomočnic. Ta predpis, ki bi naj obvezoval za-

Stališča in akcije sindikatov

(Nadaljevanje s 1. strani)

Razporeditev družbenih bremen

Vsekakor je osnova za razporeditev družbenih bremen pravilno odrejen minimalni osebni dohodek. Letošnji minimalni osebni dohodek je izračunan na osnovi doslej veljavnih tarifnih postavk in torej nosi s seboj dobršen del anomalij, ki jih je tarfina politika doslej vsebovala. Za bodočo kaže pripraviti nove osnove za ugotavljanje minimalnega osebnega dohodka. Sindikat smatrajo, da v tem pogledu zgolj proučevanje tarifnih postavk, ki veljajo sedaj v gospodarskih organizacijah ne bo prineslo rešitve. To bo fotografija dejanskega stanja. Pri urejanju osnov za minimalni osebni dohodek je treba kreniti še po drugi poti. Nujno potrebno je izdelati nove instrumente. Po mnenju sindikatov naj bi osnova za izračun minimalnih osebnih dohodkov bili naslednji instrumenti: število zaposlenih, minimalna plača, ki naj velja za enega zaposlenega in stopnja za obdavčenje osebnega dohodka. Te instrumente pa bo treba izračunati za posamezne skupine podjetij. Predvsem se bo treba po mnenju sindikatov ločiti od sedanjega sistema grupiranja gospodarskih organizacij po strokah. Med podjetji določene stroške so tako velike ekonomske razlike, da v nobenem primeru ni mogoče stvari rešiti z enotnim instrumentom za celo stroko. Treba bo formirati grupe gospodarskih organizacij po drugih kriterijih. Pri obravnavanju teh kriterijev bo nujno potrebno upoštevati razlike v težini posla, v važnosti gospodarske panoge, v doseženi stopnji proizvodnosti dela itd. Na osnovi tega kaže določiti različne osebne dohodke za delavce v posameznih skupinah gospodarskih organizacij in različne stopnje obdavčenja osebnega dohodka delavcev. To dela zahteva predvsem ne toliko proučevanja sedanjih tarifnih postavk, kot proučevanja položaja gospodarske organizacije, dosežene stopnje produktivnosti, gospodarske pomembnosti, strukture delavcev po strokovnosti itd.

Končno, so tu še prirodni pojavi, ki vplivajo na to, da nastajajo med gospodarskimi organizacijami, ker so obravnavane z enakimi instrumenti, občutne razlike. Treba je namreč računati z dejstvom, da je v posameznih rudniških odstotek kovine v izkopanini mnogo večji kot v drugih itd. S tem; razlikami doslej nismo računali, čeprav v veliki meri vplivajo na dohodek gospodarske organizacije.

nje gospodarskih organizacij z družbenimi bremen. Tudi v tem pogledu kaže ziferencirati stopnje, po katerih bo obremenjevan osebni dohodek delavcev v posameznih skupinah gospodarskih organizacij. V to smer torej kaže osredotočiti družbeno ekonomsko pozornost sindikatov.

To sta torej dve obliki delitve narodnega dohodka: zajemanje sredstev, ki so plod splošno gospodarsko ugodnejših pogojev in razporeditev družbenih bremen. Obe ti dve delitvi izvede družbena skupnost s pomočjo zveznih instrumentov. To se pravi, da bodo morala proučevanja iti v smer, kako izboljšati in dopolniti zvezne instrumente.

Seveda pa ostaja potem še delitev sredstev gospodarske organizacije na osebne dohodke delavcev in na ostale sklade in delitev osebnega dohodka med posamezne delavce v gospodarski organizaciji. To delitev opravijo organi delavskega upravljanja v posameznih gospodarskih organizacijah. In končno je še delitev sredstev iz osebnega dohodka na zasluge in na prispevek za proračunsko potrošnjo v komun. Ta delitev je omejena s tem, da sme komuna obremeniti osebni dohodek le do 10%. Obremenitev pa izvedejo organi komun. Tudi v zvezi s temi oblikami delitve narodnega dohodka je bilo na posvetovanju aktivna zavzetih celovito stališče. O teh stališčih pa bomo pisali prihodnje.

Namišljene postavke

(Nadaljevanje s 1. strani)

valo po raznih krajih države. Ta postavka je zlasti občutljiva pri podjetjih, ki poslujejo s sadjem in zelenjavo. Če o tem nimajo dobre evidence in zlasti če za svojo embalažo ne skrbijo, lahko zaidejo v velike finančne težave.

Lahko bi še naštevati take in podobne primere. Tudi nismo našli vseh postavk, ki imajo lahko v bilanci ali sploh v knjigah podjetij drugačno, to je višjo vrednost, kot je v resnici. Omenili smo le najbolj značilne in tiste, ki so se doslej v praksi največkrat ponovile, zlasti pri postopkih prisilnih likvidacij. Tam se namreč najbolj očitno pokažejo napake, ki tudi vplivajo na to, da mora podjetje prisilno prenehati s poslovanjem.

Seveda se nam ob takem ravnanju vsiljuje vprašanje o vzrokih in ukrepih, da bi v bodoče pri podjetjih ne prišlo do takih pojavov. Kot prvo se postavlja vprašanje, kako poslujejo komisije, ki pregledujejo zaključne račune podjetij za posamezna leta. Ob posameznih primerih so padli očiti, kako da komisija ni opazila tega ali onega, kar je potem tudi vplivalo na prisilno likvidacijo podjetja. Toda kot vemo, so pregledi zaključnih računov komisij bolj ali manj formalni in komisije se običajno ne spuščajo v ocenjevanje posameznih postavk.

Drugi organ, ki ima največ opravka s podjetji in ki jim odobrava sredstva, je banka. Doslej je zadovoljevala z ocenami tako imenovane kreditne sposobnosti podjetij že s pregledom mesečnih ali trimesečnih bruto bilanc in z ocenjevanjem posameznih postavk. Ni se spuščala v podrobnejšo in vsebinsko oceno postavk, tako tudi ne v njihovo realnost. Odslej, to je z uvedbo novega kreditnega sistema, zla-

sti z opredeljeno vsebino dopolnilnih kreditov, pa se je tudi v tem pogledu njena vloga spremenila. Sama namreč ocenjuje kreditno sposobnost podjetja in sama odloča po prosti presoji, ali bo dopolnilni kredit odobrila ali ne. Če ga odobri, ga odobri na lasten riziko. Morda v tem pogledu še nismo dosegli popolnosti in bo še potrebe mnogo kušen in dela, vendar smo napravili važen korak, ki bo lahko veliko pripomogel k pravilnemu ocenjevanju posameznih postavk v knjigovodstvu podjetij ozroma njihovih bilanc.

Navedli smo dva činitelja, ki sta izven podjetij in katerih vpliv na podjetja je lahko le posreden. Nismo pa omenili najvažnejšega, ki je v samem podjetju in lahko neposredno vpliva na vodenje podjetja in seveda tudi na pravilno gospodarjenje v celoti. Mislimo tu na organe samoupravljanja v podjetjih. Pri vseh omenjenih podjetjih smo lahko ugotovili, da so njihovi delavski sveti igrali podrejeno vlogo in da je bilo vodenje podjetja prepuščeno posameznim upravnim uslužbenecem. Zato je tudi lahko prišlo do takih pojavov, ki so bili sicer redki, toda značilni in lahko služijo drugim v opomin.

Vloga samoupravnih organov v podjetjih je vsekakor velika in odgovorna. Morda bo kdo dejal, da ni moč od njih zahtevati, da bi se zanimali tudi za take pojave. Toda mar ne bi v »Belsadu« lahko vsakdo opazil, kako malomarno se gospodari z dragoceno embalažo in na to tudi opozoril. Tisti, ki so v delavskih svetih in so bolj vešč, pa bi lahko opazili in se pozanimali še za druge probleme, kot je vprašanje terjatev in dolgov, vprašanje zalog in njihove ocene in podobno. Tako bi se izognili postavitvam, ki smo jih imenovali kot umišljene, to je neresnične, to je take, ki se ne ujemajo z dejanskim stanjem.

-žj-

Zbor proizvajalcev naj spregovori

V SLOVENJEGRAŠKI OBČINI TRGUJE PREVEČ PODJETIJ IN ZADRUG Z LESOM. — VENECIJANKE, KI SLABŠE IZKORISČAJO LES, SE OBRATUJEJO. — NAVZKRIŽNI PREVOZI ZVIŠUJEJO CENE. — O VSEM TEM BO MORAL IZREČI BESEDO OBČINSKI ZBOR PROIZVAJALCEV

Pred meseci je Okrajni ljudski odbor Maribor z odločbo prepovedal obratovanje žage v Dovžah v Mislinjski dolini. Svoj odloč je utemeljil s tem, da ta obrat nima surovinskega zaledja, da so naprave zastarele in izrabljene in je torej žaga gospodarsko nedonosna. Delavci so se posled vložili na delo v oddaljenejši kraj in s tem seveda niso bili zadovoljni. Sindikalna podružnica delavcev, zaposlenih

na žagi v Dovžah, je prosila republiški odbor sindikata lesnih delavcev Slovenije, naj pri pristojnih gospodarskih organih izpostavi dovoljenje za nadaljnje obratovanje žage. V svojem dopisu pa je med drugim opozorila tudi na tole:

»Nikakor ne moremo verjeti, da je tukajšnjim žagam-venecijankam dovoljeno obratovanje, medtem ko mi stojimo prekrižani njihovega obratovanja.«

bilo napak, če bi tudi v slikovitem izletišču v Mokricah izkoristili številne možnosti, da se ta kraj uredi v prijetno izletišče ljudi iz Zasavja.

Verjetno so za organizacijo letnega oddiha še najbolj poskrbeli v Trbovljah. Rudnik ima v Omišlju in v Baški ob Jadranu pripravljenih 120 ležišč. Dnevna oskrba stane za člana delovnega kolektiva 200 dinarjev. Člani kolektiva pa bodo letovali tudi drugod. Delavci in uslužbeni »Strojnih tovarn« bodo tudi letovali v letovih. Cena dnevnega penziona v letovih je 140 dinarjev, v weekend hišicah 130, v vilah pa 220 dinarjev.

V Cementarni se je doslej prijavilo za dopust 195 članov kolektiva. V Crikvenici imajo lastno vilo z osmimi sobami, najeli pa so še šest sob. Plačali bodo po 150 dinarjev na

dan. Tudi delavci iz »Mehanike« bodo letovali v Crikvenici, plačali pa bodo po 200 dinarjev na dan. Vse leto imajo na razpolago 10 ležišč.

Člani kolektiva trboveljske elektrarne bodo letovali v Portorožu in na Rabu za 200 dinarjev na dan. Uslužbeni državnih ustanov pojejo na Rab in v Bohinj. Na Rabu bodo imeli od 1. junija do 20. septembra 70 ležišč, penzion bo stal med sezono 300, izven nje pa 270 dinarjev. V Bohinju razpolagajo s 140 ležišči, penzion pa stane med sezono 370 dinarjev, izven sezone pa 320 dinarjev.

V Zagorju je za letovanje najbolj poskrbela sindikalna podružnica rudarjev. V Crikvenici jih bo 80, 481, drugi pa bodo letovali na Izlakah. Zasavski gori itd. Skupaj bo letovalo 1181 delavcev, uslužbenec in njihovih svojcev.

(ek)

je tukajšnjim zadrugam dovoljeno trgovanje na debelo z rezanim lesom, da se tem zadrugam dovoli mešetarjenje z lesom na vse mogoče načine. Na železniški postaji Ilko vsakdo vidi, koliko lesa prodajo zadrge v razne kraje. Ali ni eden izmed ciljev naše gospodarske politike, da čim bolj izkoristimo les? Tega pa je mogoče izkoristiti najmanj za 14 odstotkov bolj na polnojermentičnih žagah...

Republiški odbor je o tej pritožbi obvestil pristojne gospodarske organe, ki so sedaj dovolili, da žaga še vse letošnje leto obratuje. Ta stvar je torej v redu. Toda nas je zanimalo še drugo vprašanje, na katerega so opozorili delavci, in sicer v kolikšnem obsegu obratujejo zadrge z lesom in ali res obratujejo venecijanke. Dopisnica našega lista tovarišica Marija Hriberškova se je o teh stvareh pomenovala s posameznimi gospodarstveniki slovenjegraške občine in s predsednikom Socialistične zveze. Sporočila nam je njihovo mnenje:

»Odkar je izšla uredba o plačilu gozdne takse in odkar so bile ukinjene spremnice za les, so žagarski obrati res slabše preskrbljeni s hlodovino. Na to tudi zelo kvarno vpliva prekomerna prodaja hlodovine, s čimer se ukvarjajo kmetijske zadrge, zadržuje poslovne zveze oziroma Zadrugo trgovsko podjetje Dravograd. Vsi ti se na veliko ukvarjajo z izdelavo drog, pilotov in gradbenega lesa, ker za vse to še ni določen cen, za hlodovino pa so že maksimirane. Nič čudnega ni, če potem žagarski obrati ne dobijo dovolj hlodovine. Lesna industrija v Pamečah in Slovenjem Gradcu namreč ne more plačevati hlodovine po tako visokih cenah. V zadnjih treh mesecih

so podjetja in zadrge, ki trgujejo z lesom, prodale v druge kraje nad 3000 kub. metrov drog, 1000 kub. m jamskega in celuloznega lesa in nad 1000 kub. metrov gradbenega lesa in pilotov. Iz vseh bližnjih štirih občin, to je iz Črne, Raven in Slovenjegraške in Dravograda, pa bi smeli po planu prodati le nekaj nad 2500 kub. m drog. V treh mesecih so torej samo podjetja slovenjegraške občine prodala več drog, kot je predvidel plan za štiri občine. Kazen tega pa so kmečke zadrge prodale 222 kub. m rezanega lesa, čeprav nimajo registracije za njo. Če samo ti podatki nas opozarjajo, da ponekod še obratujejo venecianke, kajti od kod bi sicer dobile kmečke zadrge toliko rezanega lesa, ki ga nakladajo na raznih postajah in tudi v Dovžah, čeprav je tam stal polnojermentič.

Upravičeno se je treba vprašati, ali so kmečke zadrge, združeno trgovsko podjetje in poslovna zveza res samo za to, da ustvarjajo visoke dobičke in pri tem pozabljajo na svojo prvenstveno dolžnost, na oskrbovanje lesne industrije s potrebnimi surovinami. Ta na videz lokalni problem je torej precej širši.

Tako se danes dogaja, da še tisto bore malo hlodovine, ki je v tem kraju, roma mimo dveh ali treh žag, da voziijo hlodovino iz Dovž v Mislinjo ali pa mimo slovenjegraške parne žage v Pamečah. Ali ni to razmetavanje družbenih sredstev? Ali ni gospodarsko škodljivo, če Lesno industrijsko podjetje Slovenj Gradec prevaža les iz obratov Mušenik, Vuhred in Dovže v predelovalni obrat Pameč, in to približno 3000 kub. metrov letno. Enako količino lesa pa prodajo združeno lesno podjetje iz kakih 3 km oddaljenega obrata v druge kraje. S temi prevozi nastaja velika gospodarska škoda. Upravičeno se je torej treba vprašati, ali je res potrebno toliko lesnih podjetij na tem gospodarsko okroženem področju, toliko gospodarskih organizacij, ki trgujejo z lesom. Morda bodo časoma odgovorni organi le prišli do zaključka, da bi bilo bolje, če bi iz vseh teh podjetij osnovali eno samo. Tako bi, če drugega ne, odpadli ti navzkrižni prevozi, odpadlo pa bi tudi preplačevanje lesa.

Opozorilo delavcev iz Dovž je bilo torej upravičeno. Kot lahko razberemo iz teh vrstic, trguje z lesom preveč gospodarskih organizacij, z rezanim lesom trgujejo celo zadrge, ki za to niso registrirane. Toda napak bi bilo, če bi ostalo vse samo pri tem opozorilu. Stvari so tako gospodarsko pereče, da bo moral o njih prav gotovo spregovoriti zbor proizvajalcev slovenjegraške občine.

D. P.

VOJNIK

Na zadnji seji občinskega ljudskega odbora Vojnik so sprejeli družbeni plan za leto 1958. Letos bodo povečali industrijsko proizvodnjo za 36 odstotkov, izsušili bodo 30 ha zamočvirjenih zemljišč, uredili 44 hektarov novih zemljišč, poskrbeli bodo za plemensko živino, uredili sadovnjake in začeli gojiti hibridno koruzo. Promet v trgovini se bo povečal za 6 odstotkov.

MENGES

Delovni kolektiv semenar in drevesni v Mengšu je te dni praznoval 10-letnico podjetja. V teh letih je le-to dal tržišču okrog 47 milijonov sadik in 299.000 kg semen v skupni vrednosti 11 milijonov dinarjev. Ob tej priložnosti so razvili sindikalni prapor in izvedli športne igre.

NOVA GORICA

Z novim šolskim letom bodo pri nas odprli dvoletno administrativno šolo. Poučevali bodo strojeopisje, stenografijo, sodobno administracijo in druge predmete, ki jih morajo obvladati uslužbeni pri svojem rednem delu. Za zaposlene administrativne uslužbenice bodo priredili večerni tečaj.

Občinski ljudski odbor v Novi Gorici je sklenil, da bodo morali tisti, ki imajo boljše in udobnejše stanovanja poslednje plačevati višjo najemnino. Na območju občine Nova Gorica so po vojni zgradili precej stanovanj in so tudi veliko udobnejša kot stara, zato je tudi odločba občinskega ljudskega odbora upravičena in umestna.

Ob Erjavčevem drevoredu v Novi Gorici bodo ustanovili

podjetje »Galvanizacija«. Prebivalci so z veseljem pozdravili to vest, ker daleč naokrog ni nobenega takega podjetja.

Letos bo minilo 10 let, odkar so ustanovili v Solkanu glasbeno šolo. V tem času je šola vzgojila lepo število učencev, med njimi so nekateri odšli na višje glasbene šole.

ŠOSTANJ

Meseca julija in avgusta bo odšlo 150 otrok naše občine v počitniške kolonije. Okrajni odbor ZB v Celju pa bo organiziral posebno kolonijo za otroke padlih borcev, v kateri bo letovala tudi mladina iz šostanjske občine.

V vseh šolah šostanjske občine se pripravljajo na proslavitev praznika mladosti. Takrat bo pred rudarji v Velenju nastopilo 400 mladih pevcev. Pomerili se bodo tudi najboljši recitatorji.

Sklad za gradnjo stanovanj so v občini Šostanj dokončno

DROBNE NOVICE

Med drugim so rudnik lignita v Velenju namenili 52 milijonov dinarjev, bolnišnici v Slovenjem Gradcu 2 milijona, za gradnjo šole ob Paki pri Velenju pa 16 milijonov dinarjev. Da bi omilili perečo stanovanjsko stisko v zdravilišču Topolšiči, bodo prispevali za gradnjo štirih petorčkov 7 milijonov dinarjev. Za gradnjo stanovanj bo prejelo kovinarsko podjetje Gorenje 8 milijonov, Termoelektrarna Šostanj 7 milijonov, stanovanjska zadruga Velenje pa 3 milijone. Vse to kaže, da bodo letos v šostanjski občini pridno gradili stanovanja.

KRALJ

V tovarni »Iskra« bodo začeli v kratkem izdelovati zaganjače z zmogljivostjo 0,6, 1, 2, 5 in 4 konjske sile. Ti izdelki so namenjeni domači avtomobilski industriji. V tej tovarni pripravljajo tudi serijsko proizvodnjo novih avtomobilskih dinamo, magnetnih vžigalnih tuljav, ki jih bodo s pridom uporabljale tovarne motornih koles pri proizvodnji mopredov in rollerjev.

JESENICE

Dne 10. maja so na Jesenicah odprli razstavo jesenskih pionirjev - umetnikov. Le-ti razstavljajo okoli sto slik. Razstavo so odprli v počastitev mladinskega festivala.

KIDRIČEVO

Pri nas se že pripravljamo na letošnji tradicionalni pionirski festival. Na festivalu bodo sodelovali šole iz Lovrenca, Sela, Kidričevega, Hajdine itd. Pionirji bodo na tem festivalu sodelovali v raznih igrah, telovadnih nastopih in kulturno-umetniškem programu. Odpril bodo tudi razstavo slik mladih nadarjenih pionirjev.

CELJE

Promet veletrgovskega podjetja »Kovintehne« v Celju je znašal leta 1951 le 200 milijonov din, lani pa se je dvignil že na 6 milijard 579 milijonov, računajo pa, da bodo letos imeli več 8 milijard letnega prometa.

Nadaljnji razvoj podjetja ovirajo pomanjkanje skladišč. Tudi ostali poslovni prostori so neprimerni, predvsem pretesni, kljub temu, da so že lani zgradili še nekaj novih prostorov, opremili oboje skladišče z dvigali in uredili njihovo notranjost. Za okoli 600 ton redne zaloge raznega materiala pa potrebujejo še večja skladišča. Z gradnjo, ki bo stala okrog 200 milijonov din, bodo pričeli že v tem mesecu, če bodo dobili dovoljenje za lokacijo.

Letos bo letovalo v Malem Lošnju okrog 150 članov delovnega kolektiva »Kovintehne«. Za organizacijo letovanja je podjetje prispevalo znatna sredstva.

V »Kovintehni« imajo delavci več strokovnih, tehnoloških, gospodarskih in političnih predavanj, ki so v veliko pomoč članom kolektiva pri opravljanju strokovnih izpitov za kvalifikacijo in polkvalificirane delavce trgovske stroke. Ta predavanja obiskuje veliko število slušateljev. Franjo Cirkljan

ODJUGA

Lani je naše obratništvo hitreje napredovalo, vendar ne tako hitro, da bi lahko bili zadovoljni

obratov kot števila zaposlenih. V obratih tekstilne stroke bi moralo biti leta 1961 zaposlenih 8.500 ljudi, na leto bi torej morali zaposliti kakih 400 novih delavcev, če bi hoteli, da bi vsako leto izpolnili enak delež plana.

Iz teh podatkov je razvidno, da so tako imenovane kritične stroke (razen tekstilne) lani precej napredovale.

In še nekaj problemov

Neenakomeren razvoj ni značilen samo za posamezne stroke obrti, ampak tudi za posamezne občine in okraje. O tem nam priča naslednja tabela:

Okraj	Na enega zaposlenega delavca	Na eno zaposlenega delavnico
Celje	109	37
Nova Gorica	91	35
Koper	109	37
Kranj	87	30
Ljubljana	62	20
Maribor	145	39
Murska Sobota	85	40
Novo mesto	100	45
Trbovlje	126	46
LRS	94	32

Samo v Ljubljani je nad 30 odstotkov vseh obrtnih delavnic na Slovenskem. Nad 50 občin je pod republiškim povprečjem.

Strokovnega kadra je običajno premalo. Strokovnjaki in tudi kvalificirani delavci, se pravi pomočniki, kaj radi uhajajo v industrijo. Kakih 30 odstotkov mladih pomočnikov odide vsako leto v druge gospodarske panoge, kjer imajo boljše delovne pogoje, večje možnosti napredovanja, boljše plače.

Skoro v vseh strokah je premalo vajencev. Značilno je, da

je v družbenem sektorju občutno manj vajencev kot v zasebnem. V tekstilni stroki je na primer v družbenem sektorju 2.825 delavcev in 443 vajencev, v zasebnem sektorju pa 3.603 delavcev in 1.432 vajencev. Podobno razmerje je tudi v drugih strokah. Plan predvideva, da bi morali vsako leto sprejeti v obrtne delavnice 1.000 vajencev več. Potrebno bo odpreti nove internate, šole in delovna mesta za vajence (le 59 odstotkov delavnic ima pogoje za izučevanje vajencev), predvsem pa odpraviti zmotno mnenje, da vajenci prinašajo le izgubo.

Delovni pogoji so v nekaterih delavnicah, zlasti manjših, zelo slabi. 37,8 odstotkov obratov bi morali zapreti, ker ne odgovarjajo higiensko-tehničnim predpisom. Le 8,2 odstotkov delavnic je sodobno urejenih.

Ponekod trgovine nerade preskrbujejo nekatere obrti, češ da pri materialu, ki ga potrebujejo obrtne delavnice, »nima jo dobička«. Mizariji iz Posostove na primer hodijo po les v Ilirsko Bistrico... »Splošna tehnika« v Ljubotomu je potrebna 120 ton poltrde žice. Sama je ni mogla kupiti na Jesenicah, pa tudi gosista ni dobila, ki bi ji to žico nabavil...

Kaj nam lahko prinese l. 1958

Navedel sem le nekaj podatkov in nisem jih uredil in »opremil« s komentarji, kajti takega namena niti nisem imel. Zapisal sem le nekaj ugotovitev, ki opozarjajo na nekatere slabosti in pomanjkljivosti in kažejo:

— da je danes — spriči naše splošne gospodarske usmeritve — več pozornosti in volje (in

v skoro vseh tako imenovanih kritičnih strokah obrti (v kovinski, elektrotehnični, stavbeni itd.) se je lani povečalo število obratov in tudi število zaposlenih delavcev, le v tekstilni stroki se ni. Celotno nazadovanje je. Leta 1957 so na Slovenskem zaprli 78 krojaških in šiviljskih delavnic. In potem se še sprašujemo, zakaj so cene krojaških in šiviljskih uslug tako visoke in navadno še čakamo po nekaj mesecev. Ni druge rešitve: več delavnic, novih, sodobnih, več dobrih delavcev in cene se bodo morale vsaj ustaliti, če se že ne bodo takoj znižale.

tudi denarja) za razvoj obrti, kot pred leti;

— da pa je v obrtništvu še veliko problemov, ki jih mora reševati vsa družba — v korist življenjske ravni delovnih ljudi.

Letošnji plan predvideva, da bomo v obrt investirali 1.240 milijonov dinarjev (154 milijonov din več kot lani) ali 2,4 odstotkov vseh investicij v Sloveniji (lani 1,7 odstotkov). V naslednjih treh letih pa bomo morali investirati še kakih 9 milijard, če bomo hoteli izpolniti per-

sticije torej niso velike, vendar bi morali že letos izkoristiti prav vse možnosti za razvoj obrti.

Veliko lahko pomagajo tudi industrijska podjetja, ki naj organizirajo servise za popravilo svojih proizvodov (električnih aparatov itd.), ustanovljajo obrtne delavnice, pomagajo obrtništvu s kadri in sredstvi. (Nekatera podjetja v Kranju, Mariboru in Trbovljah so že pripravljena dati kade in sredstva za nekaj novih obrtnih delavnic. — Seveda, brez dobre volje in zavesti, kako pomembna je obrt za dvig življenjske ravni, ne bo šlo.

Veliko lahko store občine in okraj. Seveda brez dobre volje in zavesti, kako pomembna je obrt za dvig življenjske ravni, ne bo šlo. Ljudski odbori naj ustanovljajo predvsem obrate za opravljanje osebnih uslug in za proizvodnjo predmetov široke potrošnje, ki jih industrija — zaradi majhne potrošnje in proizvodnega procesa, ki zahteva ročno delo — še ne bo mogla proizvajati. V sodelovanju s stanovanjskimi skupnostmi pa naj tudi ustanovljajo razne servise za pomoč zaposlenim ženam (pralnice, čistilnice, krpalnice itd.) in delavnice za vzdrževanje stanovanjskih hiš.

Veliko lahko store obrtna podjetja — z boljšo organizacijo dela, z znižanjem materialnih stroškov, z zvišanjem proizvodnosti dela, z boljšim sistemom nagajevanja...

In veliko lahko store tudi sindikati, če tesno sodelujejo z ljudskimi odbori, če se zavedajo svojega poslanstva v komunizem, aktivno sodelujejo v upravljanju komunice in se zavzemajo za napredek vsega tistega, kar neposredno vpliva na rast življenjske ravni, torej tudi za napredek obrti, za postopno stabilizacijo cen obrtnih uslug in proizvodov.

J. V.

Znano je, da je obrt v povojnih letih počasi napredovala. Ne bom govoril o vzrokih, saj smo o njih že neštokrat govorili. Navedel bom le nekaj števil: leta 1939 je bilo v Sloveniji 21.643 obrtnih obratov, v katerih je bilo zaposleno 35.450 ljudi. Leta 1946 pa je bilo le 13.686 obratov, v katerih je delalo 20.896 ljudi. Šele leta 1953 je obrt dosegla predvojno raven. Pa tudi posledje je obrtništvu zaostajalo za splošnim gospodarskim razvojem, kar je škodovalo normalnejšemu razvoju gospodarstva in zboljšanju življenjske ravni. Dogodile so se velike spremembe v socialni strukturi prebivalstva, število zaposlenih se je občutno zvišalo, kulturna raven se je iz leta v leto dvigala — vse to pa je nujno narekovalo potrebo po novih obrtnih delavnicah in novih kadrih, po razširitvi in modernizaciji obstoječih obratov. Povpraševanje po obrtnih uslugah je bilo vedno večje, kapacitete obrti pa so bile majhne in zato so cene rasle, kvaliteta izdelkov pa je bila slaba. Od leta 1953 do 1956 se je vrednost obrtnih uslug in proizvodov povečala za 128 odstotkov, čeprav so obrtne delavnice v istem času dvignile proizvodnjo in povečale usluge le za 50 odstotkov. Večja vrednost obrtnih uslug in proizvodov je torej bila tudi posledica dviga cen.

Lani je obrtništvu nekoliko hitreje napredovalo, vendar še ne tako hitro, da bi lahko bili zadovoljni. Posledice dolgotrajnega zaostajanja in neenakomernega razvoja obrti so še vedno zelo hude.

Perspektiva

Petletni perspektivni plan gospodarskega razvoja Slovenije v letih 1957—1961 predvideva, da bodo potrebe po obrtnih storitvah (zaradi spremenjene strukture investicij v korist družbenega standarda, zaradi povečanja osebne potrošnje in splošnega gospodarskega razvoja) še hitreje naraščale. Vsako nadaljnje zaostajanje obrtnih uslug bi povzročilo nadaljnji dvig cen, kar bi resno oviralo zvišanje življenjske ravni in škodovalo graditvi objektov družbenega standarda. Naraščajoče potrebe bodo zahtevale predvsem povečanje uslužnostnih obrtnih kapacitet. To povečanje pa bo moč doseči le s sodelovanjem in ustreznim razvojem ostalih panog gospodarstva, zlasti industrije, kar bo omogočilo tudi serijsko proizvodnjo in pocenitev obrtnih proizvodov ter uslug.

Plan predvideva, da se bo vrednost obrtne proizvodnje povečala povprečno za 8 odstotkov na leto, se pravi, za 40 odstotkov v petih letih (od 39.320.000 na 57.500.000 din). V družbenem sektorju obrti se bo vrednost proizvodnje povečala od 24 milijonov 956.000 din v letu 1956, na 24.500.000 din leta 1961. V zasebnem sektorju ne bo pomembnih sprememb.

V družbenem sektorju bo potrebno povečati število zaposlenih za 12 odstotkov na leto (od 24.950 leta 1956 na 41.900 leta 1961), v zasebnem sektorju pa se bo zmanjšalo število zaposlenih za kakih 2 tisoč. Leta 1956 je bilo v vseh obrtnih delavnicah 45.114 ljudi, leta 1961 pa jih mora biti 60 tisoč.

Od leta 1952 do leta 1956 je bilo vložen v obrt 3.905 milijonov din investicij. Perspektivni plan pa je namenil obrti 11.350 milijonov din investicij.

Zaradi spremenjene strukture investicij in uvajanja novih predmetov za široko potrošnjo v zadnjih letih, so v razvoju najbolj zaostale naslednje obrtne stroke: kovinska, elektrotehnična, kemična, stavbena in tekstilna. Samo v teh strokah bo treba povečati število delavcev za 12 tisoč in to predvsem v mestih in industrijskih središčih. Zaposlitev tolikšnega števila novih delavcev pa zahteva tudi nove delavnice, kajti kapacitete obstoječih delavnic družbenega sektorja so v glavnem izkoriščene. (Leta 1956 je bilo v družbenem sektorju obrti 2.605 obratov, v zasebnem pa 14.037. Leta 1961 jih mora biti v družbenem sektorju 3.730, v zasebnem pa bi njih število ostalo nespremenjeno.) Zgraditi bo torej treba nad 1.000 novih delavnic, v katerih naj bi bilo zaposleno povprečno po 15 delavcev (leta 1956 je bilo v delavnicah družbenega sektorja zaposleno povprečno po 9 delavcev).

Proizvodnost dela se mora od 1957 do 1961 povečati za 20 odstotkov, torej za 4 odstotke na leto, medtem ko se je v letih od 1952 do 1956 povečala za 10 odstotkov, se pravi za 2 odstotka na leto.

Teh nekaj števil o razvoju obrti v letih od 1957 do 1961 sem zapisal zato, da bi z njimi lahko primerjali podatke o obrtni dejavnosti in razvoju obrti v lanskem letu.

Kaj nam je prineslo lansko leto

1. Lani so se investicije v obrti povečale za 28 odstotkov (leta 1956 — 846 milijonov, leta 1957 — 1.086 milijonov din), se pravi za 2 odstotka več kot je znašalo splošno povečanje investicij v Sloveniji. Razmerje je torej ostalo skoraj nespremenjeno. Tudi lani so znašale investicije v obrti komaj 1,7 odstotkov vseh investicij. Ta denar so porabili predvsem za nabavo nove opreme, za adaptacijo obrtnih prostorov in gradnjo novih obratov — toda predvsem za večja obrtna podjetja, ki že preraščajo obrtno dejavnost. Za manjše uslužnostne delavnice, takšne, ki jih najnujnejše potrebuje, pa je ostalo malo denarja.

2. Indeks obrtne proizvodnje se je lani povzpela na 114 (če označimo proizvodnjo leta 1956 s 100). Družbeni proizvod se je povečal za 9 odstotkov (od 6.746 milijonov leta 1956 na 7.374 milijonov leta 1957). Toda vedeti moramo, da se je v istem času povečal družbeni proizvod v Sloveniji povprečno za 25 odstotkov. Obrt je sicer dosegla večji družbeni proizvod, vendar le-ta v odnosu do materialnih stroškov relativno pada, saj so se materialni stroški v strukturi cene lani povečali za 2 odstotka. Še en podatek: leta 1956 so potrošniki izdali za blago in usluge v socialističnem sektorju obrti 2.888 milijonov, leta 1957 pa 3.353 milijonov din ali za 16 odstotkov več. Če primerjamo dvig obrtne proizvodnje z izdatki potrošnikov, ugotovimo, da so se izdatki povečali tudi zato, ker so obrtne delavnice podražile svoje proizvode in usluge.

3. Število delavnic se lani ni povečalo, celo zmanjšalo se je. Ob koncu leta 1956 je bilo v družbenem sektorju obrti 2.605 delavnic, ob koncu leta 1957 pa 2.585, torej 20 manj. V zasebnem

sektorju se je število delavnic zmanjšalo za 204 (leta 1956 — 14.037, leta 1957 — 13.833). Število obrtnih delavnic se je zmanjšalo za toliko kot bi jih morali povprečno na leto zgraditi, če bi hoteli do leta 1961 odpreti nad 1.000 novih delavnic kot določa perspektivni plan.

4. Število zaposlenih se je povečalo za 2.915 (leta 1956 — 45.114, leta 1957 — 48.029) ali za 6 odstotkov. Perspektivni plan predvideva letno povečanje za 8 odstotkov. V družbenem sektorju se je lani povečalo število zaposlenih za 2.772 ali 11 odstotkov. Plan predvideva letno povečanje za 12 odstotkov. V zasebnem sektorju pa se je povečalo število zaposlenih za 143. Porast števila zaposlenih v obrti torej ne odgovarja porastu, ki ga predvideva perspektivni plan, vendar se mu približuje.

5. V perspektivnem planu je rečeno, da zaostajajo predvsem kovinska, elektrotehnična, kemična, stavbena in tekstilna stroka. Poglejmo, kakšen napredek so dosegle te stroke v minulem letu:

Kovinska: leta 1956 — 2.381 obratov in 6.925 zaposlenih, leta 1957 — 2.409 obratov (28 več) in 7.412 zaposlenih (487 več). Po planu bi morala imeti leta 1961 zaposlenih 10 tisoč delavcev, se pravi, na leto povprečno nad 600 več.

Elektrotehnična: leta 1956 — 224 obratov in 1.096 zaposlenih, leta 1957 — 249 obratov (25 več) in 1.323 zaposlenih (227 več). Ob koncu leta 1961 bi morala imeti 3 tisoč zaposlenih. Na leto bi torej morala zaposliti povprečno skoro 400 delavcev.

Kemična: leta 1956 — 122 obratov in 450 zaposlenih, leta 1957 — 135 obratov (13 več) in 506 zaposlenih (56 več). Plan: leta 1961 — 1.000 zaposlenih. Na leto povprečno 110 več.

Stavbena: leta 1956 — 743 obratov in 5.023 zaposlenih, leta 1957 — 784 obratov (41 več) in 5.907 zaposlenih (884 več). Leta 1961 bi morala imeti 9.300 delavcev. Zaposliti bi torej morala na leto povprečno 950 delavcev.

Tekstilna: leta 1956 — 3.019 obratov in 6.507 zaposlenih, leta 1957 — 2.941 obratov (78 manj) in 6.428 zaposlenih (79 manj). To je edina obrtna stroka, ki je nazadovala tako glede števila

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot smo že pisali, nas ocena gospodarstva v prvem tromesečju opozarja na nekatere naloge, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot smo že pisali, nas ocena gospodarstva v prvem tromesečju opozarja na nekatere naloge, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot smo že pisali, nas ocena gospodarstva v prvem tromesečju opozarja na nekatere naloge, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

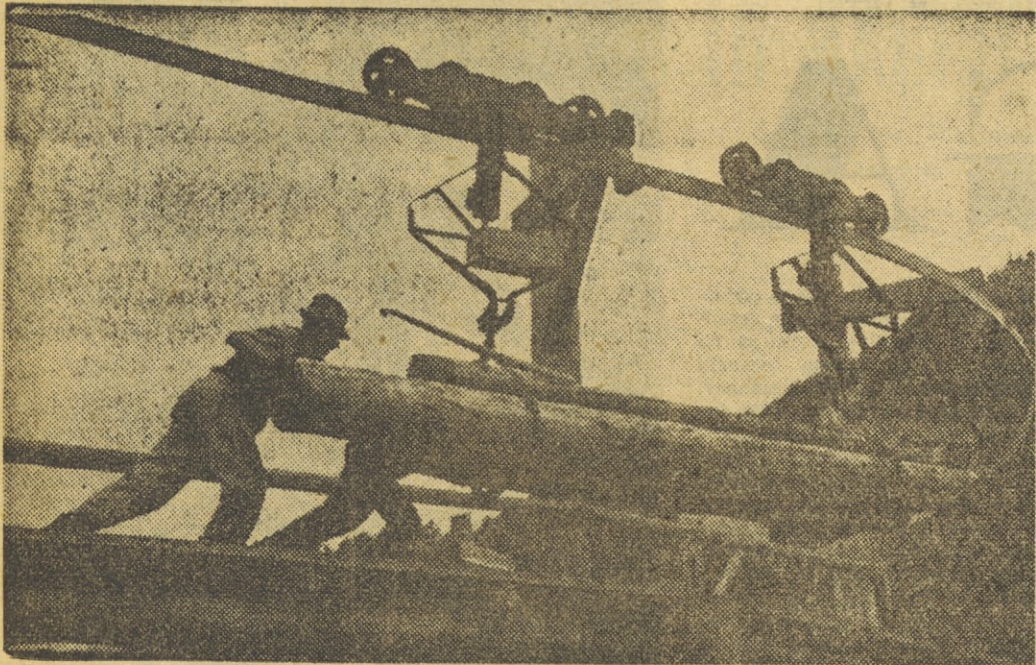
Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

proizvodnje v Sloveniji (9% v prvem tromesečju nasproti prvemu tromesečju 1957) med pravnim odnosu med nepravilnim, ki se jih morali oprijeti zelo resno. Gre predvsem za izvoz oziroma uvoz, ki v Sloveniji zaostaja za predvidevanji. Prav tako pa bomo morali vsikladiti povečevanje osebne potrošnje z proizvodnjo. To naglo naraščanje osebne potrošnje in zaostajanje proizvodnje lahko prinese večje neskladnosti med kupnimi in blagovnimi skladi, kar bi povzročilo težave na trgu, predvsem gibanje cen. Pred delavskim svetom in tudi pred sindikalnimi organizacijami je torej naloga, da dosežejo upravičeno povečanje proizvodnje in povečanje osebni dohodkov, kajti kaj pomagajo povečati osebni dohodki, če jih v glavnem posrkajo višje cene. No, tu so posebne naloge glede cen kmetijskih pridelkov že zato, ker so se dohodki kmetov zaradi neenakega naraščanja le-teh v prvem tromesečju povečevali nekajkrat hitreje kot dohodki delavcev in nameščencev v gospodarstvu. O tem drugič.

Kot pravimo, je prva slabost, ki lahko zmanjša učinek doseženega povečanja industrijske

V dneh od 26. do 29. maja bo na Bledu tretji kongres inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesne industrije Jugoslavije. Delegati bodo med drugim razpravljali o nalogah za uresničevanje perspektivnega plana gozdarstva in lesne industrije v sedanjem položaju in o možnosti sodobne gojitve gozdov pri nas — Gozdarstvo in lesna predelovalna industrija sta zelo pomembni gospodarski panogi. Gozdovi zavzemajo v naši državi eno tretjino zemeljske površine in polovico zemeljske površine Slovenije. Gospodarstvo terja nenehno več lesa in v tujo izvažamo čedalje več končnih izdelkov lesne predelovalne industrije. Zato je važno, kolikšen je prirastek. Gozdarski strokovnjaki sodijo, da bi lahko znašal ob sodobni gojitvi gozdov v Sloveniji prirastek 5 milijonov kubičnih metrov lesa, sedaj pa znaša le 2,7 milijonov kubičnih metrov.

SAMO APARATI

so premalo za varovanje družbenega premoženja

V dneh 17. in 18. maja bo Gasilska zveza Slovenije polagala obračun štiriletnega dela gasilskih organizacij, ki opravljajo po temeljnem zakonu o varstvu pred požarom pomembno vlogo pri obrambi ljudskega premoženja in državljanov pred elementarnimi nevarnostmi. Vloženega je bilo precej truda in nesebičnega dela v korist skupnosti, da se ohrani vse, kar je bilo storjenega za sedaj in za prihodnje.

Tudi industrijsko gasilstvo prispeva k tem skupnim naporom svoj delež, saj je njegova vloga izredno pomembna, četrta je ta vrsta gasilstva vezana predvsem na varstvo lastnih objektov. Čim več bi bilo teh organizacij, tem bolj varna bi bila imovina, ki jo upravljajo kolektivi.

Vprašanje požarne varstva v gospodarskih podjetjih, zavodih, ustanovah in skladiščih je dokončno rešil temeljni zakon o varstvu pred požarom. S tem so bila rešena tudi vprašanja glede odgovornosti za zamenjavanje preventivnih ukrepov in za slabo organizacijo gasilske službe, ki je bila po podjetjih zelo različno organizirana. Dejstvo je, da nekateri

delovni kolektivi še vedno niso izvedli niti najnujnejših preventivnih ukrepov, za katere pač ne bi bile potrebne kakšne večje investicije. Ne naključno velja pripisati, da še ni prišlo do požara. V teh primerih ni šlo za nevednost, kaj bi bilo treba, temveč zgolj za malomarnost vodstva uprave in zato, da bi bili materialni izdatki čim manjši in da bi zadovoljili administrativnim predpisom. — Ne samo to, da so preventivni požarnovarnostni ukrepi postavljeni običajno na zadnje mesto v proizvodnem procesu, ponekod se je enako obravnavalo tudi vprašanje organizacije gasilske službe, strokovnega usposabljanja gasilcev in delavcev, ki so na požarno nevarnih delovnih mestih. Večkrat smo že ugotavljali, ali znajo delavci uporabljati ročne gasilske aparate, ki so postavljeni na raznih delovnih mestih, toda ugotovitve so bile za podjetje neprijetne, zakaj o teh aparatih le malo kdo kaj ve. Čemu naj torej služijo ti gasilni pripomočki? Se tam, kjer so organizirane gasilske enote v podjetjih ni tako, kot bi bilo treba. Zelo velike so razlike med posameznimi gasilskimi enotami

glede strokovne sposobnosti in izvežbanosti, gasilske opreme ter sodelovanja z drugimi gasilskimi enotami na istem območju. Kje so vzroki? Na eni strani nerazumevanje in slabo nadzorstvo uprave kolektiva do lastne gasilske formacije, na drugi strani premajhna zainteresiranost članov industrijske enote do organizacije in popularizacije industrijskega gasilstva med zaposlenimi in na tretji strani — preslaba povezava občinskih gasilskih zvez z industrijskimi gasilskimi enotami in obratno. Napačno bi bilo, če bi prezrli nekatere uprave podjetij in njihove gasilske organizacije, ki so lahko drugim kolektivom za zgled, kako naj bo urejena požarno preventivna in operativna gasilska služba.

Tam, kjer sta požarna varnost in organizacija industrijskega gasilstva še šibki, je nujno takoj storiti vse, da ne bo prepozno. S samo nabavo gasilskih naprav pa še ne bomo mogli v celoti rešiti tega vprašanja, temveč bo moralo vodstvo posvetiti precej pozornosti disciplini delavstva in redu v obratu, ker je od tega v precejšnji meri odvisna varnost pred požarom. Zato bi bilo zelo priporočljivo, če bi v vsakem podjetju izvolili požarnovarnostno komisijo, sestavljeno iz strokovnjakov in odgovornih oseb iz vrst kolektivov, katerih naloga naj bi bila, da bi kdaj pa kdaj podrobno pregledali vse prostore, ugotovljali požarno varnost tehnološkega procesa dela, kurilne naprave, električne napeljave, dimne odvode itd.

Milan Vrhovec

KAKO IN ZAKAJ?

(Nadaljevanje s 1. strani)

lezarni Store so uvedli pri obračunu plač posebno kontrolo. V Gozdnem gospodarstvu Celje so uvedli posebne proizvodne naloge za posamezne skupine, ki jih izročijo skupinovodjem pred začetkom dela. Na njih je določeno sečišče, količina lesa, ki ga mora posameznik posekati, akordne in normne postavke, delovni čas, tako da lahko delavec že vnaprej izračuna, koliko bo lahko zaslužil.

Iz študija sejnih zapisnikov organov delavskega upravljanja je mogoče ugotoviti, da so ti res tehtno razpravljali o upravljanju in gospodarjenju z družbenimi sredstvi. Ti organi v večini primerov niso reševali drobnih nalog, temveč so analizirali osnovna gospodarska vprašanja.

SE PREMALO ZA DRUŽBENI STANDARD

Kot rečeno, so dobili delovni kolektivi letos materialno osnovo za to, da razvijejo svoje sposobnosti in prično v gospodarstvu uveljavljati svoje težnje. Ob tem, ko lahko delovni kolektivi prvič v taki obliki in v takem obsegu razpolagajo z lastnimi sredstvi, je važno, kako jih dele. Posamezni primeri nas opozarjajo, da sindikalni odborniki, člani DS in kolektivi kot celote niso dovolj posegali v razpore. Dovolili so, da je o tem sklepal ožek krog ljudi in da je dobil DS v potrditvi iz izdanih končnih predlogov o razdelitvi sredstev. To je seveda marsikje povzročilo nesporazum in nezadovoljstvo.

Delni pregledi kažejo, da mislijo ponekod dober del sredstev porabiti za investicije. Od 22 gospodarskih organizacij so v 11 ravnlju tako, le v 8 so izločili del sredstev za družbeni standard (stanovanja, pralnice), samo v 5 so del denarja namenili za sklad obratnih sredstev, v 10 podjetjih dela sredstev še niso razporedili, in v osmih od teh še niso izločili nikakršnih sredstev za družbeni standard, čeprav imajo v skladu nerazporejenih sredstev ogromne zneske. Samo ti podatki nas opozarjajo, da pri letošnjih delitvah sredstev gospodarskih organi-

zacij še nismo uspeli zagotoviti tega, da bi kolektivi večji del sredstev namenili za razvoj družbenega standarda. Zato bomo v našem listu o vsem tem še podrobneje pisali.

P. D.

Pregled postopka in grafikon gibanja materiala dajeta pregledno sliko o procesu kot celoti, toda ne vsebujejo podatkov, kako dolgo traja vsak postopek. Za podrobno analizo pa je potrebno razčleniti postopek na prijeme in gibe in jih snemati, kako dolgo trajajo, da bi dobili podatke, kako naj delo izboljšamo.

Unik del pregledno kaže razčlenjeni postopek. Poleg popisa gibov je na levi strani časovna skala, na desni pa so vpisani podatki, kako dolgo traja delo, in sicer s številkami in tudi grafično.

Ce sestavimo unik del za operacijo: »Vrtanje na namiznem vrtnem stroju« razčlenimo operacijo vrtanja na delo človeka in stroja. Načrtani del na desni strani grafikona naj kaže delo stroja, črtani del pa naj kaže delo človeka. Delo tega, ko stroj stoji. Da bi vrtnje, ki traja 0,55 minut, skrajšali, je treba skrajšati del operacije ali več delov. Tako vidimo na primer, da bi lahko skrajšali pripravljalni in zaključni čas. To bi bilo moč doseči s širšerskim polnjenjem stroja. Preden, ki jih je treba zvrzati, bi morali vložiti v šaržer, ti pa bi po vodilu prihajali pod sveder. Vse bi seveda morali naravnati tako, da bi se predmete, ki jih je treba zvrzati, bi morali točno določenemu delovnemu mestu. Če sestavimo unik za izboljšanje načina dela za to operacijo, dobimo pri primerjavi podatkov takle povzetek:

	Staro	Novo	Razlika
Del stroja	0,25	0,25	—
Pripravljalni čas	0,20	0,05	0,15
Zaključni čas	0,1	0	0,1
Skupaj minut	0,55	0,30	0,25

Istočasno, ko naj bi stroj avtomatično izločal izvrtane kose, ki bi padali v zaboj pod strojem ali poleg njega, bi avtomatično vstavljali nove kose.

Prihranek na čas
 $0,25 \times 100 = 45,5\%$
0,55

To pomeni, da se z izboljšanim načinom dela poveča storilnost dela od 100 na 183. Ker je $0,55 = 1,83$
0,33

Lahko pa tudi sestavimo unik del, ki prikazuje delo stroja v posebni koloni, delo človeka pa spet v posebni. Tak način prikazovanja je preglednejši in je lahko posebno koristen za analizo skupinskega dela. Iz unika skupinskega dela — na primer prodajalca in kupca v trgovini z življenjskimi potrebščinami — se lahko jasno razbere, kako je moč povečati storilnost dela s spremembami pri postrežbi. Če je blago razstavljeno na policah in označeno s cenami, potem so odveč vsa vprašanja in odgovori, koliko stane. Če ima prodajalec pripravljene papirne vrečice, jih ni potrebno zvijati. Delo je moč skrajšati za več kot polovico.

Podobno je moč prikazati tudi skupno delo več delavcev, ki ga istočasno opravljajo. Iz takšnega grafikona se lahko vidi, koliko delavcev dela pri skupnem delu, to je po koristno pri razdelitvi zaslužkov, kjer so uveljavljene skupinske norme.

SPISEK GIBOV

Spisek gibov je podoben urniku dela skupine: človek-stroj. Ta predstavlja posnetek gibov leve in desne roke pri opravljanju ene operacije. Če se vpiše tudi urna skala, se imenuje takšen spisek SIMO — grafikon (Simultaneous motion). Ta grafikon kaže istočasno gibe leve in desne roke, ki so izmerjeni z deli in tisočinkami sekunde. Tako natančne meritve prihajajo v poštev samo za izjemne operacije in gibe, ki se ponavljajo tisočkrat in pridejo v poštev za znanstveno-raziskovanje v laboratorijih.

Za naše razmišljanje nam zadostuje analiza spiska gibov.

Zakaj ekonomske enote

TOVARNI PAPIRJA V VEVCAH ZE IMAJO POPRAVLJEN PREMIJSKI PRAVILNIK, KI GA BODO VERJETNO SE POPRAVLILI, KO BO ZAČEL V DRUGEM POLLETJU DELOVATI SISTEM EKONOMSKIH ENOT

V večini papirnic so že pripravili nov premijski pravilnik. V starem pa imeli 25 osnov, v novem pa so med drugim črtali te osnovne: zmanjšanje odpadnih dni zaradi obratnih nezdod, skrajšanje roka pri dostavi knjigovodskih poročil podjetju, odnos normativnih ur do drugih ur itd.

Premijska komisija v tej gospodarski organizaciji se je znašla ob reviziji premijskega pravilnika pred številnimi problemi, posebno, kako bi čim boljše premirala vodilna delovna mesta.

Poglejmo, kako bodo po novem pravilniku premirali direktorja. Poiskali so te osnovne: izvršitev operativnega plana po količini, vrednosti in asortimentu, rentabilnost podjetja in obračun obratnih sredstev.

Večkrat smo dejali, da plan ne more biti objektivno merilo za določanje premij. V papirnici Vevca imajo tako imenovani delovni program, ki ga sestavijo za vsak mesec sproti. Na sestanku določijo obratne dneve, pri tem upoštevajo remonte strojev, nato razpravljajo o izdelkih, ki jih bodo proizvedli na posameznih strojih, in predvidijo vrednost prodaje. Pogovorijo se še o surovinah, ki jih mora imeti tovarna pravočasno na razpolago.

Kdo pripomore k rešitvi teh proizvodno-organizacijskih vprašanj? Izračunali so, da je vpliv direktorja na proizvodnjo 60 %, tehničnega direktorja 100 % itd. Če bo podjetje doseglo večji uspeh kot v preteklem letu in v letu 1966, naj bi tisti, ki bodo k temu največ pripomogli, dobili premijo.

Tako so se torej odločili za premiranje vodilnih uslužbencev v večji papirnici.

Zdaj pa poglejmo še nekaj premijskih osnov v novem pravilniku, ki veljajo za tiste upravičence, ki direktno vplivajo na dvig proizvodnje. Vzemimo primer nadstrojnika, ki je premiran za prihranek pri izmetu. Normirana količina znaša 8,4 %, dosežena količina pa n. pr. 8,3 %. Po premijski skali bo dobil upravičenec 890 din premije.

Med novimi premijskimi osnovami bi omenili še te: zmanjšanje zaloge glavnih količin, zmanjšanje zaloge izgotovljenega blaga, zmanjšanje količine nedokončane proizvodnje itd.

V interesu tovarne je, da ima čim manj materiala na zalogi, nesmotno bi bilo, če bi vlagali denarna sredstva za nakup ton in ton glavne in pomožnega materiala, veliko bolje je, če material počasi prihaja v tovarno, kajti denar, ki bi ga porabila, bi lahko potrošila drugje. Od tega imata koristi kolektiv in skupnost, kajti tako večkrat odpade različno dodeljevanje

kreditov. Zato so te premijske osnove tudi vsega upoštevavanja vredne.

Ta premijski pravilnik bodo v kratkem sprejeli, po njem bo manj premijskih upravičencev, večji poudarek kot dosedaj pa bo, kakor smo že rekli, na zmanjšanju odpadnega materiala itd.

Kaže pa, da bo premijski pravilnik v kratkem doživel še eno revizijo. Zakaj?

EKONOMSKE ENOTE

1. junija bo namreč začel delovati sistem ekonomskih enot. Podjetje bo razdeljeno v 26 proizvodnih enot. Vsaka bo imela svoj plan.

V enoti bodo točno vedeli, koliko materiala bodo porabili za vsak izdelek, točno bodo vedeli, koliko znašajo materialni stroški. Konec meseca bodo napravili obračun, ugotovili bodo, ali so porabili več ali manj gradiva itd. Šef ekonomske enote bo skupaj z računovodjo napravil točno analizo, ki jo bo podal pred članj delovnega kolektiva ekonomske enote. Sestanek bo vodil član delavskega sveta. Tako se odpira široka možnost, da bodo vsak mesec prav vsi delavci dobodra seznanjeni s problematiko svoje enote. Tudi premije bodo lažje določali, ker jih bo moč ekonomsko opraviti in uveljaviti. Delavci se bodo še bolj poglobili v vprašanja storilnosti in organizacije dela. Skratka, stremeli bodo, da bodo še bolj gospodarstvenili. Je pa še nekaj, na kar ne smemo pozabiti. Vsaka enota bo nekakšen majhen »delavski svet«. Njihov predsednik bo član delavskega sveta. Delavci sami se bodo stalno seznanjali z gospodarskimi težavami in stalno razmišljali, kaj bi v svoji enoti še izboljšali, saj jih bo k temu stalno spodbujala premija.

Sistem ekonomskih enot imajo v kranjski tovarni Planika že dve leti. Za takšno notranjo organizacijo poslovanja so se odločili zato, da bi dobili čim boljše pregled nad izdatki in dohodki, da bi lahko sproti preprečevali nepotreben porast proizvodnih stroškov, zavirali nesmotno gospodarjenje s surovinami, odpravili nesmotno zaplavljanje delavcev, odpravili organizacijske hibe v proizvodnji, ki povečujejo stroške in zavirajo porast proizvodnje.

S tem, da so v podjetju uvedli obratni obračun, normative plač in materiala itd. za posamezno ekonomsko enoto, lahko stalno spremljajo stroške v posameznih strokovnih vrstah in na strokovnih mestih; tako so dobili najbolj objektivno merilo za dodeljevanje premij. Sedaj namreč lahko sproti, to je vsak dan ugotavljajo, kako naraščajo ali padajo proizvodni stroški v posameznih oddelkih. Pa še nekaj: sproti lahko analizirajo po-

slovanje podjetja, vselej lahko vedo za naraščanje in padanje stroškov in za viro dohodkov. S tem so dobili v podjetju najboljše osnovo za podeljevanje premij. V Planiki torej ne poznajo premij za ažurnost, za sodotnostno izpolnitev nalog itd. Ne poznajo torej premij, ki so jih do nedavnega poznali še marsikje drugje, ker še niso našli meril za premiranje v knjigovodstvu, računovodstvu in pri podobnih poslih. Poznajo le pre-

mije, ki so ekonomsko utemeljene.

V inozemstvu je tak sistem knjigovodstva ustanovljen. Pri nas so ga že pred vojno poznali, v letih administrativnega gospodarjenja pa je bil celo predpisan. Zadnja pobuda tovarne papirja v Vevcah je vredna velike pozornosti, kajti s ponovno uvedbo obratnih obračunov se da praktično dokazati, na kakšnih načelih temelji premijski pravilnik.

N. B.

Podatki o razvoju gospodarstva Slovenije za prvo četrtletje so zbrani. Razberemo lahko, da je bila proizvodnja v industriji in rudarstvu za 9% večja kot lani v istem času, kemična industrija je povečala proizvodnjo za 27%, industrija gume za 22%, lesna industrija za 19%, črna metalurgija za 16% itd. Z izvozom pa ne moremo biti zadovoljni. V Sloveniji smo dosegli le 3 milijarde 992 milijonov dinarjev pri izvozu raznih izdelkov, lani pa smo jih izvozili za 4 milijarde, 655 milijonov dinarjev. V izvozu so zlasti močno zaostale črna in barvasta metalurgija in nekovinska industrija, v nasprotju pa je kmetijstvo izvozilo v prvem tromesečju več izdelkov kakor lani. Vsi skupaj si bomo morali torej prizadevati, da bomo v naslednjih mesecih izvozili še več industrijskih proizvodov, kajti od izpolnitve te naloge je odvisna tudi raven naše splošne in osebne potrošnje, ki je določena v družbenem planu.

Decentralizirana celota

V »GRADISU« RAZPRAVLJAJO O REORGANIZACIJI PODJETJA. — MIMO DRUGEGA NAMERAVAJO OSNOVATI NOVO ORGANIZACIJSKO ENOTO, KI BO UPRAVLJALA, VZDRŽEVALA IN POSOJALA MEHANIČNOST. — OD TEGA SI OBETAJO BOLJŠE GOSPODARJENJE Z OSNOVNIMI SREDSTVI

Podjetje je živ organizem. Nenehno se razvija in razrašča. In če podjetje ob tem vsesplošnem razvoju ostane pri starih organizacijskih oblikah in metodah dela, se lahko prej ali slej kaj zatakne. Tega se v Gradisu, v našem največjem gradbenem podjetju, dobro zavedajo. Zato že od lanske jeseni razpravljajo o novi organizaciji podjetja. Novo organizacijo podjetja in drugačno poslovanje bodo uvedli

zato, da bi še pospešili rast podjetja, zboljšali gospodarjenje z razpoložljivimi sredstvi in povečali dohodek, s tem pa tudi povečali dohodek zaposlenih. Delavski svet podjetja je v ta namen določil komisijo, ki je nekaj mesecev proučevala organizacijo podjetja in sestavila tudi predloge za novo. Komisija je svoje delo zaključila. Na okoli šestdesetih straneh je popisala svoje ugotovitve in predloge in jih predložila delavskemu svetu v razpravo. Delavski svet je minuli mesec poročilo v glavnih potezah sprejel.

Za kaj pravzaprav gre? Prva ugotovitev komisije je, da je treba čimprej določiti delovna mesta in delokrog, ko bo to opravljeno je treba poiskati primerne osebe, ki bi lahko opravljale določene dolžnosti. To pomeni, da v Gradisu ne bodo prilagajali delovnih mest posameznikom ali pa jih zaradi njih na novo ustanavljali. Komisija je predlagala glavne oddelke podjetja in njihov delokrog, in sicer naj bi imeli splošni oddelke, tehnični oddelke in gospodarsko računski oddelke. V splošnem oddelku pa naj bi delovala še posebna komunalna služba, ki bi se ukvarjala s stanovanjskimi vprašanji, s preskrbo delavcev itd.

V Gradisu bodo imeli, če bo predlog sprejet, v organizacijskem pogledu dve vrsti gradbišč, in sicer gradbena vodstva s samostojnim knjigovodstvom in sedežem. Gradbena vodstva naj bi bila v Ljubljani, Celju in Mariboru, ker so pač to velike organizacijske enote s številnimi manjšimi obrati in ker lahko za dalj časa predvidevajo delo. Druga vrsta gradbišč pa bo osnovana tam, kjer predvidevajo, da bodo delali manjši časa. Kot rečemo na Ravnah v Koprnu, na Jesenicah itd.

Predvsem pa je zanimiv predlog komisije, naj bi v podjetju osnovali novo organizacijsko enoto z nazivom »strojna služba« in s pristojnostjo gradbenega vodstva. Ta enota naj bi upravljala z vso mehanizacijo, jo vzdrževala, popravljala in tudi posojala. Posojala naj bi jo skupno s potrebnimi strokovnjaki posameznih gradbišč ali pa sama opravljala razna dela za gradbišča. Seveda bi morala gradbišča te usluge plačevati po določenih cenah.

Skratka, v Gradisu razpravljajo o novi organizaciji podjetja, da bi decentralizirali kar koli se le da in centralizirajo vse tisto, kar je treba urediti za enotnega izhodišča, n. pr. nabavo materiala, skladiščenje pogodb itd.

skala	ČLOVEK	min	STROJ	min
0,1	namešča	0,2	stoji	0,2
0,2	predmet v orodje			
0,3	pritiska na	0,25	vrta	0,25
0,4	ročico stroja			
0,5	jemlje predmet iz orodja	0,1	stoji	0,1
0,6				

Unik skupine človek — stroj

Okraini svet Svobod in prosvetnih društev v Ljubljani je pred nedavnim razpravljal o filmski vzgoji. Uvodoma je tovariš Levin Sebeli prikazal glavna vprašanja filmske vzgoje in kulture, ki so jih osvetlili tudi odgovori anketiranih mladincev in prebivalcev dveh kmečkih vasi v ljubljanskem okraju, kjer nimajo lastnega kina, niti rednih predstav potujočega kinematografa. Doseganje raziskave so pokazale, kako zelo vpliva film na gledalce. Tisti, ki poprej niso kazali nobenega zanimanja zanj, so se že po nekaj predstavah navdušili; tudi na druge kulturne prireditve gledajo zdaj drugače kot prej.

Tonarišča Mija Stefe, ki dela pri »Vesna filmu« je prisotne opozorila, kako bi lahko vplivali na zboljšanje filmskih sporedov ter na izboljšanje okusa pri gledalcih. Živahna razprava pa je opozorila še na razna dejstva, mimo katerih ne more nihče, ki se ukvarja s filmsko vzgojo. Naša uvozna filmska podjetja oziroma podjetja za razpečevanje filmov uvozijo letno 90 do 120 filmov. Upoz nadzira zvezna filmska komisija in posebej še republiške. Zato se je kakovost filmskih sporedov že precej izboljšala. Na kakovost in na sam uvoz pa zaviralno vplivajo pogosto tudi visoke dolarske cene posameznih filmov. V večjih mestih je izbira zelo otežkočena, ker je na razpolago manj filmov, kakor bi jih letno potrebovalo več kinematografov, če imajo le-ti vsak dan predstave. Na področju, kjer vrtijo filme samo dvakrat ali trikrat tedensko, bi bilo mnogo lažje uvrščati v spored samo najboljše filme. Toda kako naj programske komisije izbirajo samo najboljše filme, če jih ne poznajo in če nimajo na razpolago objektivnega informativnega gradiva o njih. Kolikor ga dobe, je predvsem reklamno in propagandno. Filmska podjetja niti velikim mestom ne dajo filmov na ogled. Da bi olajšala izbor, naj bi filmska komisija v Beogradu izdala vsako leto knjižico z opisom vseh filmov, ki jih je dovolila predvajati, hkrati pa naj bi navedla tudi svoje mnenje o njihovi kakovosti.

Okus gledalcev pa bi najlažje razvijali v filmskih kroških in klubih. Toda kdo naj jih vodi, ko manjka strokovnjakov? Celo v Ljubljani se en sam človek žrtvuje za to delo. Če je ta odsoten, vse delo v Centralnem dijaškem kulturnem klubu stoji. Koliko težje je šele drugod! Čeprav so imeli v lanskem sezoni kinematografi ljubljanskega okraja 5 milijonov petinpetdeset tisoč milijonov 55.934 gledalcev, od tega ljubljanski 4 milijone 299.579 ali 85% in že te številke dokazujejo, da film lahko res zelo vpliva na naše ljudi, se za filmsko vzgojo in kulturo nihče ne meni, razen Akademije za igralsko umetnost. Naša univerza in učiteljska bodočih profesorjev in učiteljev ne seznanjajo z vprašanji filma, tega važnega in množičnega vzgojnega sredstva. S primernim poukom in z razgovori bi te ustanove prosvetni naraščaj zlahka usposobile za filmsko vzgojo in za delo v filmskih kroških in klubih.

Okraini svet Svobod in prosvetnih društev v Ljubljani bo kinematografom pri Svobodah in prosvetnih društvih redno dajal napotke glede programskih politike, da bo z nasveti pomagal članom programskih svetov pri podeželskih kinematografih, sodeloval pri organizaciji filmskih krožkov ter pri strokovnem usposabljanju ljudi, ki naj jih vodijo.

Cv. A. K.

Prizadevnost mladim v Vidmu pri Dobropolju

V Vidmu pri Dobropolju je v kulturno mrtvilo tamkajšnjega prosvetnega društva kanila kaplja življenja. Prizadevni mladi ljudje, ki jim je do tega, da bi sovaščanom pripravili malo razvedrila in jim morda vili tudi veselje do dela, so se zbrali in dogovorili, da bodo igrali. Kljub neizkušenosti, saj so skoraj vsi prvič na odru, so se lotili dokaj zahtevne naloge: izbrali so si Cankarjevega »Kralja na Betajnovih«. Naj povem, da sem šla na vajo kar malo s strahom. Priznati pa moram, da so me velika prizadevnost, resnost in trud mladih začetnikov ganili.

Večer za večerom se vadilo v nezakurjeni dvorani. Besedilo se jim ne zatika več, samo odru se morajo še privaditi. Igro režira domača učiteljica, pomagajo pa ji kar vsi po vrsti. Vaditi so se začeli v februarju in upajo, da bodo pripravili premiero do začetka maja. Predstavo, ki jim bo spričo resnega dela najbrž zelo uspešna bodo v Vidmu in okolici gotovo z veseljem gledali.

Upajmo, da bo njihovo delo razgibalo kulturno življenje v Vidmu in da »Kralj na Betajnovih« ne bo ostal osamljen poskus na odrskih deskah Prosvetnega društva Vidma pri Dobropolju.

M. T.

Izobraževanje še vedno pastorek

kulturnoprosvetnega dela v Zasavju

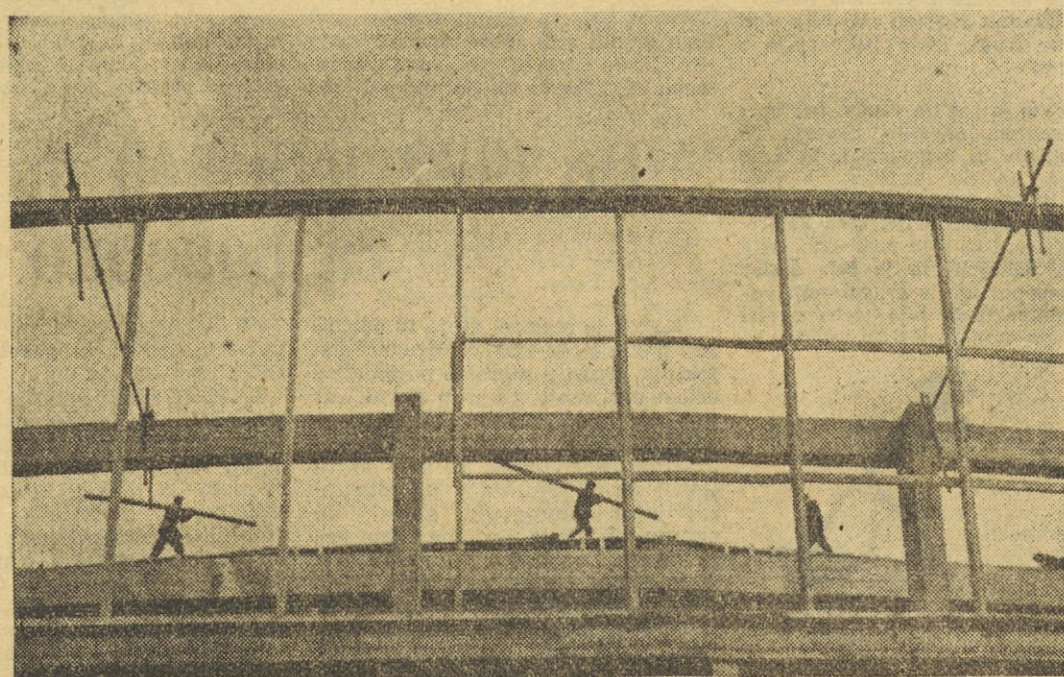
Ceprav je že jeseniški, še bolj pa mariborski kongres Svobod in prosvetnih društev zelo jasno določil vlogo izobraževanja in dal napotila, kako razvijati to delo v naših prosvetnih ustanovah, smo v Zasavju več ali manj ostali na starih kolesnicah.

Malone vse oblike izobraževalnega dela so prepuščene peščici ljudi, bolj rečeno redkim posameznikom, ki naj se ubijajo s to neahvalno in »nepotrebno« dejavnostjo in ker ti spričo skorajda nepremostljivih ovir klonijo, v prenekaterem delavskem društvu salomonsko ugotovijo: med ljudmi ni zanimanja za izobraževanje, ker imamo na razpolago le domače predavatelje. Potem se vprašanje izobraževanja le tu pa tam poja-

tične delavce, da bi predavali o tem ali onem. Predavatelji pa so pogostoma govorili v na pol ali pa skoraj docela praznih predavalnicah in dvorinah. Propaganda je pri nas že lep čas zelo pomanjkljiva. Namesto da bi na predavanja opozarjali vsi člani Svobode, so za to skrbeli največ trije odborniki ljudske univerze. Delavci radi prihajajo k predavanjem, samo povabiti jih moramo in jim razložiti, o čem bo govoril ta ali oni tovariš. Kadarkoli smo to storili, predavalnice niso bile prazne. Zasavski delavci se namreč zelo zanimajo za vse, kar bi jim utegnili koristiti v vsakdanjem življenju. Seveda pa vse dotlej, dokler jim naša društva ne bodo znala na stežaj odpreti vrat, dokler naši Svobodarji ne

bodo tenkočutno prisluhnili željam in potrebam delavcev, stvar ne bo v redu. Večina naših društev ima že opremljene domove. Le-ti pa so večidel prazni, skoraj nikjer ne veje iz njih živahno društveno življenje, večer za večerom samevajo, namesto da bi vanje prihajali delovni ljudje, se pomenkovali in si, če treba, celo »skočili v lase« zaradi različnih pogledov na razna vprašanja. Ob takih debatah ne bi bilo težko delavce ogreti ne le za najrazličnejša predavanja, marveč celo za aktivno delo v društvu.

Manjka pa nam tudi primeren delovni sistem. Nenačrtost se nam je že kdo ve kolikokrat hudo maščevala. Posebno nenačrtost pri izobraževanju. Včasih smo se zedinili za to

DR. IVO FRELIH, LJUBLJANA: DELO

vi na kakšni odborovi seji, včasih ga celo »analiziramo« in sprejmemo kak sklep, nato gre zadeva »ad acta«. Na letnih občnih zborih se navadno posipamo s pepelom in utemeljujemo potrebo po izobraževanju, določimo druge tovariše, ki naj bi skrbeli za to »zvrst« kulturnoprosvetnega dela in jih zadolžimo, da do prve seje pripravijo delovni program. Ker pa je na prvi seji toliko drugih, po našem mnenju važnejših vprašanj, obravnavamo izobraževalni program pod točko razno, kamor strpamo še razne druge zadeve, tako da ostane za obravnavo izobraževalnega načrta le malo časa.

Ne trdim, da je vsepovsod tako. V Trbovljah, Zagorju, Hrastniku in celo v Brežicah so že jeseni na občnih zborih postavili precej konkretne načrte izobraževalnega dela. V Trbovljah so predvideli književna predavanja v okviru ljudske univerze, v Zagorju večerno delavsko gimnazijsko in predavanja, ki naj bi jih ljudska univerza posredovala tudi po okoliških naseljih in večjih vaseh. Nekaj podobnega so predvideli tudi v Brežicah in na Senovem, žal pa je vse skupaj ostalo na papirju ali pa so le polovičarsko izvedli. Zavoljo polovičarstva nas je v Zasavju že prenekaterikrat hudo bolela glava, videti pa je, da se nismo kdo ve kaj naučili. Moram reči, da so bili v tem pogledu po zasavskih vaseh mnogokje bolj vztrajni. Nekateri občinski svetci Svobod in prosvetnih društev so lani dobili nekaj sredstev za izobraževalno dejavnost, dali pa so jih večidel na vas, ker so vaščani organizirali razne kuharske, gospodinske in najrazličnejše druge tečaje, medtem ko se za izobraževanje delavcev ni nihče dovolj brigal.

Ali pa res drži tista nadvse duhovita ugotovitev, da se zasavski delavci ne zanimajo za pošolsko izobraževanje? Dobro se spominjam, da smo v Zagorju lansko jesen navezali stike s centrom za izobraževanje pri Zvezji Svobod in prosvetnih društev v Ljubljani. Ta nam je poslal neki film s potrebno dokumentacijo. S tem filmom, ki ga je obrazložil ravnatelj zagorske osemletke, se je zagorska ljudska univerza predstavila občinstvu. Dvorana je bila prvič, drugič in celo tretjič nabito polna. Predavanje s filmom so izvedli tudi v Kisovcu in menda celo v neki zagorski vasi. Uspeh je presegel vsa pričakovanja; film in predavanje je poslušalo in gledalo okrog 2000 ljudi. Te učinkovite oblike dela nismo znali izkoristiti; sledilo je popolno mrtvilo.

Mnoge ljudske univerze so povabile znane slovenske javne in poli-

Igralska skupina prosvetnega društva Dušan Jereb iz Novega mesta brez dvoma sodi med najbolj delavne v Sloveniji. Njeni programi in študijska prizadevnost kažejo visoko gledališko raven, število gostovanj in pomoč ostalim društvom pa veliki amaterski zanos. Z majhno denarno pomočjo uprizori ta številna igralska družina štiri do pet premier na leto; katere od teh zaslužijo pozornost gledaliških kritikov in priznanje publike

Pred meseci so Novomeščani na povabilo Delavskega odra v Ljubljani gostovali z O'Neillovo igro Ana Christie, preteklo soboto pa so spet obiskali Ljubljano z dramo poljskega pisca Jerzija Lutowskega DEZURNA SLUŽBA. Po uspehi uprizoritvi v Celju je to aktualno dramsko delo prešlo že na vrsto amaterskih odrov v Sloveniji in našlo tudi v novomeških igralcih hvaležne posrednike. Predstavo je zrežiral prizadevni gledališki delavec prof. Tone Trdan.

MOŠKI PEVSKI ZBOR SVOBODE V HRASTNIKU JE V POČASTITEV PRVEGA MAJA PRIREDIL SVOJ REDNI LETNI KONCERT. POD GESLOM »PREKO BORB DO ZMAGE« SO SE ZVRSTILE DELOVNE, BORBENE DELAVSKE IN PARTIZANSKE PESMI. KOT RECITATOR IN NAPOVEDOVALEC JE SO-DEBEVAL TUDI TOVARIŠ JANEZ ROHAČEK, ČLAN SNG IZ LJUBLJANE. NJEGOVA UMETNIŠKA BESEDA IN KVALITETNO PETJE ZBORA STA POSLUŠALCE ZELO PREVZELA IN SI SLIČNIH KONCERTOV SE ŽELIJO

DR. IVO FRELIH: SENCE

ali ono stvar, jo začeli uresničevati, naslednji mesec pa smo stvar enostavno opustili, ker smo se spomnili, da bi bila tečaj ali predavanje še potrebnejša.

Kako v bodoče poživiti izobraževalno delo v Zasavju? Predvsem se bodo morala delavska prosvetna društva »prešaltati«, kot pravimo, in postati resnično središče celotnega vzgojnega in izobraževalnega dela. Društva bodo v svojih delovnih načrtih morala postaviti vzgojo ljudi na prvo mesto. Predvsem pa bo treba pritegniti k delu vse tiste, za katere vemo, da bi bili kos tej odgovorni nalogi, pa smo jih doslej odklanjali navadno brez pravega razloga. Na črtov ne bomo smeli sestavljati za

zaprtimi, dvakrat zaklenjenimi vrati, marveč skupno z ljudmi, ki naj povedo, česa si želijo. Tako se bo okrepila vez med svobodarji in drugim prebivalstvom. Ni dovolj, če naša upravna vodstva prepustijo vzgojo ljudi za to izvoljenim ali postavljenim tovarišem, pa čeprav jih je še toliko! Kot rečeno: celotno članstvo, še bolje ves kraj, vsa dolina bo prisluhnila delu društva, če ga bomo prav zasnovali. Potem izobraževanje ne bo več pastorek kulturno prosvetnega udejstvovanja v Zasavju. Treba bo vzeti v roke dragoceno gradivo mariborskega kongresa, ki zdaj že lep čas leži na policah, se poglobiti vanj in izluščiti iz njega vse, kar nam lahko koristi.

Milan Vidle

Preobremenitev škoduje

Gledališče Svobode Radeče je v trboveljskem okraju znano kot eno najboljših in najdelavnejših amaterskih gledališč. To nam potrjuje tudi njihov repertoar v preteklih sezonah. Mladost pred sodiščem, Miklova Zala, Razturganci, Velika puntarija, John Jubi, Mary, Sluga dveh gospodov, Krog s kredom itd. so dela, ki so mnogokrat napolnila dvorano radeškega gledališča. Poseben uspeh pa so dosegli pri operetah »Planinska roža«, ki so jo uprizorili 17-krat, in »Dijak prosjak«, ki so jo dali 22-krat. V zadnjem času rodno gostuje v Radečah tudi Slovensko ljudsko gledališče Celje, vendar kakor so mi povedali, obisk ni več tolikšen, kot so ga bili Radečani navajeni. Kje so vzroki, da radeška gledališka publika ne obiskuje niti domačih predstav niti predstav gostov v takem številu kot nekoč? Ali sta obe uprizorjeni opereti spremenili odnos Radečanov do resne gledališke dejavnosti? Menim, da le delno in da so vzroki drugače.

Bogata gledališka dejavnost radeške Svobode je v preteklosti privabljala v gledališče veliko ljudi, ki so gledališče vzljubili in se nanj navadili. To redno gledališko delo pa je v zadnjem času popustilo in so med predstavami daljši premori, zaradi česar so se redni obiskovalci enostavno odvadili gledališča.

Oba režiserja gledališča radeške Svobode tovariši Ivan Pešec in tovariš prof. Janez Pešec sta še z drugim delom (priprave raznih proslav itd.) tako obremenjena, da ju to ovira pri resnem, poglobljenem gledališkem delu, ki je za uspeh na amaterskih odrih odločilno. Res je tudi, da gledališču trenutno primanjkuje moških igralskih moči, ker so bivši

Več pomoči tolminski knjižnici

Ljudska knjižnica v Tolminu je nastala takoj po osvoboditvi. Za osnovo ji je služilo približno 200 knjig, ki so bile med italijansko okupacijo skrite po privatnih domovih. Knjižni sklad se je z leti večal, ljudje so se počasi navajali na branje. Knjižnica se je zlasti razvila v letu 1955, ko je dobila stalno strokovno moč. Takrat je štela približno 3000 zvezkov.

Knjižnica nujno potrebuje novo pohištvo, saj knjig, ki jih je že 5.850, knjižničarka ne more več strpati v osem zvrhano polni omar. Ne kaže ji torej drugega, kakor da jih polaga na pod. Kljub temu pa knjižnica lepo posluje. Ima že 1.600 bralcev, ki si dnevno izposodijo več ko petdeset knjig. Dijaki tolminskega učiteljskega gimnazija in ljudskošolski učenci pa celo otroci iz otroškega vrta pridno obiskujejo knjižnico. Mnogo bralcev je med uslužbenci, pa tudi delavci vedno pogostejše posegajo po knjigah in redno obiskujejo knjižnico. Po knjige pa prihajajo tudi ljudje iz bližnje in daljne okolice, med drugimi iz vasi Šebenje, Pečine, Trbuša, Ponikve, Volčanske Ruče, Kamna itd., čeprav je do Tolmina tri ure hoda. Sicer so v večini teh vasi majhne knjižnice, a jih že cela leta le redkokoli obišče, ker so ljudje že vse knjige prebrali. Za nakup novih pa ni denarja. To dolgo pot bi jim prihranili, če bi organizirali potujočo knjižnico.

Tolminska knjižnica je občinska proračunska ustanova in ji občinski ljudski odbor pomaga, kolikor je v njegovi moči, vendar pa ta sredstva ne zadoščajo. Za letošnje proračunsko delo je uprava knjižnice zaprosila 500.000 dinarjev pomoči, odobrili pa so ji 150.000 dinarjev. Glede na to, da knjižnica lahko odigra pomembno vlogo pri vzgoji ljudi, zlasti še v krajih, ki so bili toliko časa pod tujim jarmom, bi bilo nujno, da bi se vsi odgovorni činitelji resno zavzeli za nemoteno poslovanje tolminske knjižnice.

h

Ubrali so pravo pot

Svoboda v Loki — Kisovcu pri Zagorju se je v zadnjih letih močno razgibala. Danes šteje okrog dve st. pedeset članov. Največji uspeh loških svobodarjev je kulturni dom, ki so si ga postavili v štirih letih. Imajo lepo dvorano za tri sto ljudi z moderno urejenim odrom. Poleg tega je v domu še knjižnica in več lepih sob, kjer se zbirajo k vajah in razgovorom. V okviru Svobode dela več odsekov: dramski, pevski, lutkovni in šahovski ter knjižnica. Ne nameravam govoriti o vsakem izmed njih posebej, ker smisel in namen loške Svobode ni samo v delu teh skupin. Ljudje, ki to Svobodo vodijo, želijo pritegniti v svoje vrste čim več ljudi, posebno mladih. Ti naj bi se ob večerih zbirali v prostorih svojega kulturnega doma ter se razgovarjali o vprašanih, ki jih zanimajo. Ravno sedaj razmišljajo o tem, da bi v okviru izobraževalnega oddelka organizirali nekakšno predavanja, vendar pa v drugi obliki, kot smo je bil vajeni doslej. Da bi ljudi pritegnili, bi jim zavrteli kakšen zanimiv kratek film, pred tem pa bi jim strokovnjaki kaj povedali, na primer o tehničen postopku snemanja, o filmskih trikih ali o čem drugem, kar bi jih zanimalo. Tako kratko predavanje občinstva ne bi utrudilo, poslušali bi ga z zanimanjem, na koncu pa bi vprašali predavatelja o stvareh, ki jim niso jasne ter se pogovorili med seboj. Tudi ob filmih, ki jih vrtijo v njihovem kinu, bi lahko začeli prirejati nekakšne debatne večere, da bi tako sprotili ocenil filmsko delo in ljudi naučili v umetniškem delu iskati vrednote. Ta trud bi bil bogato poplačen ob velikem zanimanju, ki ga kažejo v Kisovcu za kino.

Da bi mladini nudili osnovno glasbeno izobrazbo, so v Loki — Kisovcu s pomočjo glasbene šole iz Zagorja ustanovili svojo glasbeno šolo. Obiskuje jo okrog petdeset otrok. Knjižnica, ki ima več kot tisoč knjig, so pridružili čitalnico, ki obiskovalcem nudi dnevno časopisno in nekaj revij. Ob tem naj še enkrat omenim njihovo prizadevanost in skrb, da bi pridobili čim več članov. Pritegniti nameravajo tudi tiste, ki si izposojajo knjige in obiskujejo čitalnico, ter stare otroke, ki so vpisani v glasbeno šolo. Za stare budo sklicevali nekakšne roditeljske sestanke, kjer naj bi se pogovorili o uspehih in neuspehih njihovih otrok, sčasoma pa bi jih morali pridobiti tudi za delo v Svobodi. V društvu so že pritegnili gimnazijce iz Zagorja, ki so si ustanovili svoj lutkovni odsek. Nudijo jim materialno pomoč, da lahko z naštetimi deli gostujejo po okoliških krajih.

Težava, ki vodstvu loške Svobode zadaja največ preglavice, je pomanjkanje domačega strokovnega kadra. Nima jo domačega pevovodje ne režiserja. Kljub temu pa niso obupali in ne čakajo prekrizanih rok. Zavedajo se, da je edina rešitev: vzgojiti si svoj vodilni kader. Pevske zborove zaenkrat vodi pevovodja iz Ljubljane. Nameravajo pa enega mladih pevcev poslati v Zborovodsko šolo. Z vzgojo režiserja je nekoliko lažje. Povezali so se s Slovenskim ljudskim gledališčem Celje, s katerim so že dolgo v dobrih odnosih. Celjani z večino svojih predstav gostujejo pri njih. Objubili so jim, da bodo vzeli za asistenta režije pri pripravljanju nove predstave člana njihovega društva. Tako bo bodoči režiser, ki bo sodeloval pri študiranju tega ali onega dramskega dela od začetka pa vse do premiere, praktično veliko pridobil. Članstvo se za režijo zelo zanima, kar prita dejstvo, da se je za režiserski tečaj, ki ga niso mogli izvesti zaradi organizacijskih težav, prijavilo okrog petdeset ljudi. Kjer imajo amaterska prosvetna društva možnost za tako obliko povezave s poklicnimi ustanovami, naj jo izkoristijo, saj je to brez dvoma najboljši način vzgoje, ki lahko nudi več kot kakršenkoli tečaj.

Za svoje delo pa svobodarji iz Loke — Kisovca ne dobio od vseh priznanj in pohval. Nekaterim se zdi, da je življenje v njihovi Svobodi zamrlo, če je priredila manj predstav ali koncertov kot v prejšnjih sezonah. Res je, da je to dejstvo pogosto znak nedelavnosti društva. Ni pa vedno tako. V Svobodi Loka — Kisovca je življenjski utrip živ, njihovo delo je usmerjeno k notranjemu duhovnemu razvoju članstva.

Svoje moči bodo svobodarji pomerili 22. junija, ko se bodo ob razvitu novega prapora in prazni tridesetletnice domačega pevskega zbora nekaj večerov zapored vrstile kulturne prireditve.

Brez načrtnosti ne bo pravih uspehov

Ziviljenje terja u nas zmeraj več znanja in nas sili, da si pomanjkljivo šolsko in strokovno izobrazbo izpopolnjujemo v raznih tečajih, seminarjih in z izrednim šolanjem. Izvenšolsko izobraževanje zavzema vedno večji obseg in se bo, kakor kaže, še bolj razraslo, zlasti če bodo prosvetne oblasti in tisti, ki ga organizirajo, olajšali in povečali možnosti za izredni študij. Pri tem igrajo naše Svobode zmeraj pomembnejšo vlogo. Zato smo zaprosili predsednika sosveta za izobraževanje odraslih pri Zvezi Svobod in tovariša Staneta Saksida, naj nam odgovori na nekaj vprašanj, ki se tičejo problematike izvenšolskega izobraževanja.

Od jeseniškega kongresa, se pravi okoli leta 1955, Zveza Svobod in prosvetnih društev organizirano in sistematično skrbi za izvenšolsko izobraževanje. Ali je že videti kake uspehe?

Poleg skrbi za kulturno vzgojo Svobode in prosvetna društva prevzema skrb za izobraževanje odraslih. V ta namen so okrajni svobod organizirali sosvete za izobraževanje, sama društva izobraževalne sekcije, v večjih krajih pa so odprli ljudske univerze. Najpomembnejšo vlogo, so odigrale slednje. Resda so nekatere doslej samo občasno organizirale predavanja in so predavatelji obravnavali najrazličnejše teme — ne glede na želje in potrebe poslušalcev. Toda precej ljudskih univerz pa delo bolj načrtno. Nekatere se poslužujejo že višjih oblik izobraževanja, seminarjev, tečajev, šole za starše, za tuje jezike in organizirajo splošno izobraževalne šole. Tako so preneale okvir amaterske ustanove in postale polpoklicne ali celo poklicne ustanove za izvenšolsko izobraževanje, kakor na primer celjska, jeseniška in ljubljanska ljudska univerza.

Kakor pravite, so se ljudske univerze različno uveljavile. Kaj po vašem mnenju vpliva na njihovo delo, kaj ga spodbuja in kaj zavira? Se morda ljudje ponekod bolj zanimajo za izvenšolsko izobraževanje kakor drugod?

Želja po izobrazbi je pri vseh naših ljudeh večja ali manjša. Možnosti za izobraževanje pa so zelo različne. Tam, kjer so prosvetni in družbeni organi spoznali, da je izobraževanje več kot samo občasno prosvetljevanje v čitalniškem smislu, so ljudske univerze moralno podprli in jim dali zadostna gnotna sredstva in kadri za samostojno izobraževalno delo. Ljubljanska ljudska univerza se ima zahvaliti za to, da je postala zavod s samostojnim financiranjem, prav razumevanje in pomoči družbenih organizacij. Po budo, da postane poklicna ustanova, je dala resda Zveza Svobod, toda če bi je Zveze komunistov in Socialistične zveze ne podprle, bi najbrž zamislili ne bilo mogoče uresničiti. Tako je torej ljudska univerza dosegla, da redno dobiva zadostna gnotna sredstva za izobraževalno delo, za nabavo raznih učnih pripomočkov in za plačevanje učnih moči. V njenem organu družbenega upravljanja so ljudje različnih poklicev, z različnih delovnih področij, in prav ta poklicna raznolikost se pozitivno zrcali v delu te ustanove. Blstvo nove vsebine je v tem, da ljudska univerza sestavlja učni načrt v skladu z dejanskimi potrebami ljudi, ne pa po tem, kar ta ali oni posameznik misli, da bi bilo treba obravnavati, oziroma po tem, kaj je kdo pripravljen predavati.

Razgovor s tovarišem Stanetom Saksido, predsednikom sosveta za izobraževanje odraslih pri Zvezi Svobod in prosvetnih društev Slovenije

Uspehi ljudskih univerz pa so seveda odvisni tudi od učnih metod. Pri izobraževanju odraslih se bo vsekakor treba izogniti klasičnim pedagoškim metodam, namenjenim predvsem mlajšim ljudem, ker za odrasle niso primerne. Zrel človek je bolj izkušen in laže dojema večje kompleksne učne snovi kakor otrok ali mladinec. Mimo tega se uči, ker ve, da mora to ali ono vedeti oziroma znati pri svojem poklicnem delu, zato so tudi nagibi do osvajanja znanja pri njem močnejši kakor pri rednem šolarju, zato tudi tako vztrajno zahteva, da je šola življenjska in učna snov povezana med seboj.

Seveda tak način dela zahteva sistematičnost, kadre, ki posebej ukvarjajo z izvenšolskim izobraževanjem odraslih, prav tako pa zadostna sredstva za nabavo modernih učnih pripomočkov, na primer magnetofonov, kinoprojektorjev, diaprojektorjev itd. Zato je ena najvažnejših nalog, da v vseh večjih industrijskih središčih postanejo ljudske univerze poklicne ustanove za izvenšolsko izobrazbo.

Po vašem mnenju naj bi torej za izvenšolsko izobraževanje skrbela predvsem ljudske univerze. Kaj pa naj bi počeli vsi drugi, ki se ukvarjajo s tem?

Vprašanje je res na mestu, ker se z izobraževanjem odraslih ukvarja že vrsta ustanov in organizacij. Večene gimnazije, na pr., organizirajo redne šole, ljudske univerze in tu in tam gospodarske organizacije, med katerimi ima železniško transportno podjetje že največ izkušenj in je zelo doslej največ uspehov. Ze v organizaciji večernih gimnazij bi bilo treba ustvari večji red, se bolj pa v delu ustanov za

izvenšolsko izobraževanje, med katere sodijo Zavod za proučevanje dela in vaje pri delu, organizacija podjetja za modernizacijo admin. poslovanja, ljudska univerza v Ljubljani, Zavod za proučevanje izobraževanja odraslih, Zavod za vzgojo v delavskem in družbenem upravljanju in posamezne strokovne šole (n. pr. Tehniška srednja šola v Ljubljani in ekonomske srednje šole), ki sodijo v pristojnost Sveta za šolstvo LRS. Tako se dogaja, da več zavodov organizira seminarje o istih vprašanjih, da se »puliijo« med seboj za sodelavce, za skripti in za tečajnike, ker pač morajo z delom opraviti svoj obseg. Vsak izmed teh zavodov ima lastno upravo, lastne avtomobile, tehniko za izdelavo skript itd., kar vse veliko stane in povzroča negospodarno trošenje sredstev za izvenšolsko izobraževanje. Po mnenju našega sosveta bi si morali ti zavodi porazdeliti delo; eni naj bi proučevali vprašanja šolanja odraslih, drugi naj bi organizirali šolanje, tretji pa naj bi nabavljali učne pripomočke.

Kaj bi poleg omenjenega morali še storiti, da bi se izvenšolsko izobraževanje uredilo?

Kakor sem že omenil, kaže v prvi vrsti urediti sam sistem izobraževanja odraslih in vskladiti delo med ustanovami, ki skrbje za to. Najprej je treba

ugotoviti, kakšne šole za odrasle najbolj potrebujemo, izdelati učne načrte zanje, ker so sedanj pre malo življenjski oziroma kopije učnih načrtov za redne šole, in urediti zakonske predpise tako, da bi olajšali in povečali možnosti za izvenšolsko izobraževanje in strokovno usposabljanje odraslih. Vse kaže, da bodo v zvezi s spreminjanjem učnih načrtov še precejšnje težave, ker nekateri prosvetni organi nimajo dovolj zaupanja v izredno šolanje odraslih in zato postavljajo marsikdaj take pogoje, da ga otežkočajo. Sicer pa ga zavirajo tudi sami predpisi o izrednem šolanju. Učni načrti so prenatrpani, predmetniki so taki kot za razredni pouk, tudi k izpitnemu sistemu bi imeli marsikaj pripomniti.

Vse to pa naših ljudi ne moti, da si ne bi poskušali po izredni poti izpopolniti izobrazbo. Samo v večernih delavskih ekonomskih šolah, v skrajšanih tečajih za aktiviste ter v železniških ekonomskih šolah je 541 slušatelj, dopisna ekonomska šola ima več kot 700 rednih dopisnikov, delavske oddelke Tehniške srednje šole v Ljubljani obiskuje 294 delavcev itd. Prav zato, ker je ta želja po izobraževanju tako močna in ker se potrebe po izobrazbi zmeraj bolj večajo, je tembolj nujno, da čimprej uredimo učne programe za izredno šolanje in sam sistem tega šolanja, tako da bodo izredni učenci dobili res življenjsko znanje, se pravi znanje, ki ga bodo lahko praktično uporabljali, in da bodo vsi tisti, ki so potrebni izobrazbe in imajo tudi voljo, da si jo pridobijo, dosegli svoj cilj.

Belavski oder v Ljubljani vzgaja gledališki kader

Jeseni preteklega leta se je zbralo v garderobah Delavskega odra malo manj kot petdeset mladih ljudi, ki jim je pri srcu amatersko gledališko delo in jih zanima zakulisno življenje režiserjev amaterjev. Prišli so predvsem učiteljski, slušatelji Višje pedagoške šole in podobnih ustanov, se pravi ljudje, ki oddajo že nekaj let odslužbovat v razne manjše kraje Slovenije, kjer dobre režiserje še posebno pogrešajo. Ob dolgi vrsti predavanj so se seznanili z elementi gledališča, s posebnostmi amaterskega dela, nato pa so se lotili praktičnega dela. Pod vodstvom Franceta Jamnika so zdaj ta zdaj oni vodili bralne vaje Cankarjevega Kralja na Betajnovi, nato pa samostojno študirali Manzarijevo komedijo Mrtvi ne plačujejo davkov. Vajo so imele izrazit seminarski značaj, se pravi, da jim je eden od udeležencev vodil, drugi pa so sodelovali kot igralci in polemizirali z »začasnimi« režiserjem. Tako so vsi aktivno sodelovali in uspeh ni izostal.

Letošnji spomlad so mladi režiserji spet poslušali predavanja, to pot samo o režiji komedije. Dela so se oklenili z vso lubeznijo in vneto ter pripravili produkcijo, kjer so pokazali sado svoje večmesečne dela. To je bilo študijsko obdelano prvo dejanje Manzarijeve komedije, ki ga je režiser pripravil eden od tečajnikov. Zdel se letozaj novih nalog: za oddih in razvedrilo pripravljajo veseli večer, za jesen pa imajo še zahtevnejše načrte.

Do 1962. leta 540 milijonov dinarjev za posebno šolstvo

Kakor je resnica, da je 10 odstotkov naših otrok tako ali drugače defektnih, trpko ji moramo pogledati v oči, se sprijazniti z njo in storiti, kar je v naši moči, da te mlade ljudi v posebnih šolah kolikor mogoče pripravimo na življenje. To smo dolžni storiti ne le zato, da v tej mladini razvijemo samozavest, ampak da napravimo iz nje koristne člane našega društva. Desetletno šolanje defektnega otroka in usposabljanje stane okoli milijon dinarjev, za otroka, ki se ne šola, pa morajo izdati v istem času 3 milijone dinarjev socialne podpore. Tudi ta gospodarska računica nam narekuje, da posebno šolstvo čimprej izpopolnimo in mu zagotovimo ustrezne materialne pogoje.

Po perspektivnem načrtu posebnega šolstva bi za gradnjo in povečavo zavodov, ki služijo v te namene, potrebovali do 1962. leta 540 milijonov dinarjev investicijskega kredita. Potrebe nekaterih šol so namreč tako vpijoče, da jih ni moč omalovaževati. Zavod za slepo mladino v Ljubljani, ki habilitira in rehabilitira slepo mladino iz vse Slovenije, lahko sprejme samo 65 otrok. Seveda pa so potrebe večje, zato bi morali poslople razširiti, dozditi nov trakt, tako da bi bilo vsaj za 80 gojencev prostora. Za dozdavo bi potrebovali približno 65 milijonov dinarjev. Povečava tega zavoda je tembolj upravičena, ker se je izkazalo, da se slepa mladina, ki se je vzgajala tu, resno uveljavlja v proizvodnji in se v storilnosti kosa z zdravimi vrstniki.

V daljnji prihodnosti bo seveda treba ustanoviti še posebne šole za slabovidne otroke.

Se kočljivoše je stanje zavodov za gluho mladino. Ljubljanski zavod ima prostora za 60 otrok, vzgaja pa jih 150. Kljub temu, da se otroci gnetejo v njem in da je tudi zavod za gluho mladino v Portorožu napolnjen, vprašanje šolanja gluhih ni rešeno. Se zmeraj se mnogo gluhih in naglušnih otrok ne more vzgajati. V prihodnje se bo problem še zaostril, ker se pri nas vsako leto rodi 30 do 40 gluhih otrok. Da bi ga omilili, bi morali zgraditi zavod s kapaciteto 350 otrok, ki bi po proračunih stal 350 milijonov dinarjev. Gradnja je tembolj upravičena, ker se mora sedanj zavod v Ljubljani umakniti kliničnim bolnišnicam in ga tudi urbanistični načrt ne predvideva več na sedanjem mestu. Če bo odobren investicijski kredit, bodo začeli z gradnjo že prihodnje leto; lokacija je že določena in tudi gradbeni načrti so že sestavljeni.

Strokonjaki ugotavljajo, da ima 4 odstotke naših otrok govorne motnje. Zato bi bilo urediti še okoli 20 logopedskih ambulatorijev, ki naj bi jih kot samostojne organizacijske enote priključili raznim ustanovam

obiskuje ustrezne šole. Potreba, da uredimo zanje habilitacijske zavode, je zmeraj bolj očitna. Zato bi potrebovali 30 do 50 milijonov investicijskih sredstev. Razen tega bi bilo treba nekatere obstoječe zavode prenesti (vzgojni zavod v Kamni Gorici naj bi preselili v Kranj, zavod v Portorožu pa v Izolo) in urediti pomožno šolo internatskega tipa v Velenju.

Posebnih ustanov za mladino z motnjami v vedenju je v Sloveniji 6. V vzgajališčih v Veržeju, Smedniku in Planini, ki so osnovnošolskega tipa, bo nujno urediti delavnice za politehnično in predpoklicno vzgojo.

Vzgajališči v Logatcu in Višnji gori sta obrtno-industrijskega tipa, vendar nimata perspektiv, da bi razvili v prevzgojni središči za nad 15-letno žensko in moško mladino. Zato bi kazalo zgraditi novo vzgajališče v bližini večjega industrijskega središča, na primer v bližini Ljubljane. Za gradnjo bi potrebovali 50 milijonov dinarjev.

Kaj pa drugače invalidna mladina? Zanje imamo 2 zavoda: za predšolske otroke v Stari gori pri Gorici, za večje pa v Kamniku. Slednji bo kmalu vzgledno habilitacijsko središče za vso šolobezno invalidno mladino, zavod v Stari gori pa bo treba zaradi oddaljenosti od ortopedske klinike in od drugih zdravstvenih ustanov prenesti.

Ze po vsem, kar smo doslej omenili, je videti, koliko nalog nas čaka v zvezi z ureditvijo materialnih pogojev za specialno šolstvo. Kdaj in kako bodo ureničene, pa je odvisno od vseh nas, zlasti pa od ljudi, ki aktivno sodelujejo v organih družbenega upravljanja.

ANTON PEČNIKAR: KROKI

Med »Robovci«

Bila sem med njimi. Dvakrat na teden se zberejo v mali sobi pod močno žarnico, ovito s kartonom. Pogled jim nemarno bega s kosa papirja, ki ga imajo pred seboj, na osvetljeni model pa zopet nazaj. Sedijo tiho, pogreznjeni v svoje delo, še obisk jih ne zmoti. Vsaka ura, ki jo preživijo tukaj, jim je novo doživetje.

Skorajda ne vemo zanje. Tako krivi in tiho je njihovo delo. Članj risarskega krožka so to. Prišli bodo jutri, v nedeljo, s čopiči in barvami. Odpeljali se bodo s kolezi ali tramvajem ven iz mesta, ven, na polja ob Savi. Da, skorajda ne vemo zanje.

Take skupine amaterjev ali skupinice, ki štejejo le nekaj ljudi, najdes marsikje v Sloveniji, v Ljubljani jih imamo pet. Delujejo v Svobodah in prosvetnih društvih. Letnice njihove ustanovitve so različne. Dve izmed njih, »Ivan Rob« in »Poštars«, sta praznovale že 10-letnico svojega obstoja. Največja med njimi je vsekakor likovna sekcija pri KPD »Ivan Rob«, ki je imela letos največ članov, in sicer kar 130. Osemdeset jih je vse leto obiskovalo tečaj. Tudi v drugih skupinah število obiskovalcev iz leta v leto narasta. Prihajajo tudi iz oddaljenih krajev. Pripeljejo se celo z vlaki. Morda bo čez čas, ko si bodo nabrali dovolj tehničnega znanja, osnovali malo risarsko ali slikarsko sekcijo tudi v svojem kraju, v svoji vasi. Namen likovnih krožkov ni vzgajati umetnike. Tu se zbirajo ljudje, ki ustvarjajo priložnostno in z manjšim tehničnim znanjem za svoj osebni užitek. Pri delu jih vodijo akademski slikarji oziroma kiparji.

Pouk je sistematičen. To je akademija v malem. Začetniki se seznanjajo najprej z geometrijskimi telesi, nato z risanjem po mavčnih odličkih, po živem modelu in nazadnje z barvo. Prav gotovo jim je v največje veselje delo v letnih mesecih, ko odidejo s paleto in čopiči v naravo. Takšni izdelki so jim obenem tudi v prijetno razvedrilo.

V teh krožkih si obiskovalci oblikujejo tudi čut za lepoto, bodisi ob predavanjih o likovni umetnosti, ponazorjenih z diapozitivi, bodisi s skupinskimi obiski umetniških razstav.

Po takih obiskih včasih priredimo tudi razgovore s profesorji, ki so mi dejali. Lahko bi priredili tudi razgovore z razstavljalci. Slikarski sekciji »Poštars« je uspelo dobiti za nekaj svojih najboljših članov prost vstop v knjižnico Akademije za upodabljanje umetnost. Sem prihajajo ljudje najrazličnejših poklicev. Robova slikarska sekcija ima na primer polovico svojih članov iz vrst študentov in dijakov (v višjih razredih gimnazij po sedanjem učnem načrtu ni risarskega pouka), četrtina je delavcev in uslužbencev, četrtina pa so ljudje iz raznih drugih poklicev; zdravniki, sodniki itd. Podobno razmerje najdemo tudi v drugih skupinah, le s to razliko, da v njih prevladujejo člani tistega podjetja, v katerem deluje skupina. Sekcije se vzdržujejo same, z učnino. S tem denarjem plačujejo profesorja in modele, prostore pa jim dajejo šole oziroma društva brezplačno.

Nekatere je pripravljal v krožke želja po ustvarjanju, drugim je risarska spretnost potrebna v

poklicu, tretji iščejo v tem delu le oddih in zabavo.

»Ze kot mlad fant sem rad risal,« mi je dejal eden izmed njih, »rad bi postal slikar, pa ni bilo denarja...« Zdal dela v tovarni. Dvakrat na teden prihiti sem in pravil, da so to njegove najlepše ure. Mnogim izmed njih uplame pogum že v začetku, ko vidijo svoje starejše tovaršice, ki rišejo zelo samozavestno, toda še več jih vztraja.

Prav tako, kakor je tiho in neopazno njihovo delo, so neopazno tudi njihove razstave. Skoraj vse sekcije jih prirejajo ob koncu sezone. Vendar so te razstave po navadi v prostorih, kamor le redkokdaj zaidejo ljudje. »Ne najdemo pravega razumevanja za svoje delo,« so potoličili. »Radi bi pokazali ljudem, kaj smo napravili. Pa imamo vedno težave z razstavnim prostorom... Težko ga kje dobimo. Ko bi imeli vsaj majhen amaterski paviljonček! Sami bi nekaj prispevali zanj... Ali kakršenkoli razstaveni prostor na vidnejšem kraju. Tam bi lahko uredili stalno razstavo. Seveda bi izbor del prepuštili strokovnjakom. Večkrat bi dela iz stalne razstave zamenjali z deli posameznih skupin in tudi posameznikov iz Ljubljane in iz drugih krajev. Potem bi imeli še več veselja... In prišli bi še drugi...«

Pa še nekaj so dejali: »Zvedeti bi želeli tudi mnenje poklicnih slikarjev o našem delu, o naših razstavljenih slikah in kipih, pa naj bo že dobro ali slabo. Njihova beseda bi nam veliko pomenila, vodila bi nas pri nadaljnjem delu. Toda v knjižnih vmesov zamenjamo znanh imen...«

oziroma zavodom. Ureditve ne bi veliko stala, potrebna bi bila le sredstva za nabavo opreme in za plačevanje logopeda. Za naglušno mladino pa bi kazalo odpreti pri osnovnih šolah posebne oddelke, medtem ko naj bi v krajih, kjer je na razpolago specialist za ušesne bolezni, uredili še zavode za zelo naglušno mladino.

S pomnim zlostvom prav tako ne moremo biti zadovoljni, saj 76 odstotkov duševno nerazvitih otrok ne

NAJBOLJŠE DRUŠTVO V JESENŠKI OBČINI

V jeseniški občini se trudi in prizadeva šest Svobod in tri kulturno-umetniška društva, da bi posredovala čimveč prijetnega in kulturnega razvedrila ter izobrazbe delovnim ljudem in mladini. Uspehi pa bi bili še večji, če bi imela ta društva dovolj strokovnjakov, pevovodij in dirigentov. Največ uspehov zanje Svoboda v Zabreznici, ki nosi ime svojega slavnega rojaka dr. Franceta Prešerna. To društvo ima več kot 250 aktivnih članov iz desetih vasi, razveseljuje pa je zlasti dejstvo, da je med njimi nad 50% mladih delavcev in kmetov, ki sestavljajo jedro dramskega oddelka. Mladina se z velikim veseljem vključuje tudi v godbeno sekcijo, igra rada šah, posebno uspešno in prizadevno delajo člani izobraževalne sekcije, mladinski pevski zbor pa je prav gotovo najkvalitetnejši in najštevilnejši v

občini. Čeprav se morajo člani zabreznike Svobode boriti z velikimi, čestokrat komaj premostljivimi težavami, so uspehi vseh sekcij razveseljivi in spodbudni.

Zadnje čase so v Zabreznici v znanenjem poslušali predavanja pod naslovom »Sola za starše«, ki jih je organiziral občinski center za izobraževanje na Jesenicah. Sedaj pa se člani društva vneto pripravljajo na prvomajsko praznovanje, na VII. mladinski festival ter na občinski praznik. Priprave so zajele širok krog ljudi iz desetih vasi, najbolj prizadevna pa je mladina. Vsekaror pa bo skupno delo kmetov in delavcev gotovo obrodilo uspehe. Čez poltisoč »svobodski« uredili tudi kulturni dom, napeljali vanj vodo in uredili sanitarne in druge nujno potrebne prostore.

A black and white photograph showing a large crowd of people gathered in front of a building with tall columns. A person stands in the center of the crowd, facing the building.

A black and white photograph of two young men on a boat. They are both smiling and looking towards the camera. The man on the left is holding a flag, and the man on the right is holding a flag and a small object. There are several other flags visible in the background. The image has a grainy, historical quality.

DELA VSKA ENOTNOST * GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE * LETO XVII. * CENA 20 DIN * 16. MAJA 1968 * STEV. 21 * STRAN 7

TRUJKA V VEDENIJU

Računovodja Ivan Semjonovič Pokatilov sedi doma in piše pismo učitelju, ki uči njegovega sina Igorja ruščino.

Tanke ustnice Ivana Semjonoviča se krčijo v ironičnem smehu. Igor, ogorel deček, ostrizen »na ježa«, sedi v naslanjaju v kotu in molče »pauzuje očeta«.

Pero, ki ga Ivan Semjonovič stiska v močni, kosmati roki, hitro drsi po papirju.

»Ata«, smehljaje spregovori Igor, »veš, da si zdaj podoben knezu Kurbskemu«.

Ivan Semjonovič dvigne glavo, si popravi naočnike in strogo pogleda sina. Ne spominja se, kdo je bil knez Kurbski, zato tudi ne more vedeti ali mu je res podoben. Zato se napravi, ko da ni dobro slišal.

»Kaj si rekel? Kakšen knez?«
»Ali se ne spominjaš? Sede je v litvanskem šotoru in pisal pismo Ivanu Groznemu. Prečita, se nasmehne, spet prečita, nato piše dalje. Tudi ti pišeš in se smehljaš!«

»Prosim, brez neumnih šal!« zarohni Ivan Semjonovič. »Jaz te branim, ti nevaležni smr-kavec, ti pa...«

Igor umolkne in vzdihne. Pero spet hitro drsi po papirju:

»... z obžalovanjem ugotavljam, da ste mojemu sinu Igorju Pokatilovu po krivici dali trojko za domačo nalogo,« piše Ivan Semjonovič. »Preglej!« sem jo in z vso objektivnostjo mislim, da zasluži pet. Stejem si v očetovsko dolžnost...«

»Ata!« se oglasi Igor iz kota. »Ce malo pomisliš, mi je Vasilij Pavlovič po pravici dal tri. Toliko sem samokritičen, da to priznam.«

Ivan Semjonovič odloži pero in se obrne k sinu:

»Jaz sem tvoja samokritika Ali si razumel?«

»V malom sem napravil grobo napako...«

»Kaj si izmisliš? Nobene napake ni bilo!«

»Bila je!« Napisal sem, da bo prekop Volga—Don zgrajen 1954. leta, v resnici pa bo dokončan leta 1962. Sam ne vem, kako sem ga tako polomil. In tudi ti si to prezrl!«

Ivan Semjonovič žalostno zastoka, vendar se ne vda. Če bi priznal svojo napako, bi šel njegov očetovski ugled po vodi...

»V bistvu, Igor, to ni napaka, temveč pomota.«

»Pomota, vendar sem vseeno pogrešil!«

»Ne prepričaj se z mano! Pomota je pomota, napaka pa je napaka!«

»Nekaj časa sta oba molčala. Potem je Igor pretrgal molk: »Tudi vejice tu pa tam niso bile na mestu... In dvopičja nisem napravil pred naštevanjem.«

»Saj sem pregledal.«

»Nisi opazil! Ne piši, ata! V šoli se mi otroci smejejo, ker

lov v ravnateljstvu pisarni in poslušaj ravnatelja Mihaila Iliča, zajetnega moža z dobrimi mladimi očmi.

Zabuhli, napeti obraz Ivana Semjonoviča govori: »Jaz vseeno ostajam pri svojem!«

»Povej, Ivan Semjonovič, ljubeznivo reče ravnatelj, »zakaj se vmešavate v tako kočljivo in zapleteno stvar, kakršno je ocenjevanje učencev in uspehov?«

»Vidim, tovariš ravnatelj, da ste na Luzginih strani. Pedagog ste pa branite pedagoga Razumiljivo!«

»Ne branim pedagoga, Ivan Semjonovič. Luzgin je star, izkušen učitelj. Ne potrebuje moje obrambe. Branim vašega Igorja.«

»Pred kom?«

»Pred vami, Ivan Semjonovič! Kvarite ga. Dober deček je, priden, pošten, vi pa hočete napraviti iz njega lenuha in malopridneža.«

»Zanimivo!« reče Ivan Semjonovič, ves zaripel in obraz. »Po vašem torej človek ne sme braniti svojega otroka!«

»Vasega otroka, Ivan Semjonovič, moramo, na žalost, braniti mi, šola. S tem, da jemljete učiteljski ugled, škodujete predvsem njemu, Igorju!«

»Učitelju se ne sme jemati ugleda, očetu pa lahko?«

»Bojim se, da si sami jemljete očetovski ugled. Pobjoljšajte se!«

»Vidim, tovariš ravnatelj, da se ne bova zedinila,« reče razkačeno Ivan Semjonovič in vstane. »Vi trdite svoje, jaz pa svoje. Pisal bom višjim oblastem in dosegl svoj!«

Zvečer je bil Igor sam doma. Sedel je za očetovo mizo in pisal materi, ki se je odpeljala k bolni teti Zini v Kalinin.

»Draga mama, vrni se čimprej! Ata spet pisari učiteljem. Sam mu ne bom kos, zelo sem vznemirjen zaradi njegovega vedenja. Zaslužil bi — trojko...«

Prečital je, kar je napisal, se namršil, zmajal z glavo, popravljal »v besedi «vznemirjen» v »e« in potem z globokim vzdihom nadaljeval.

(Prevedel Renato Možina)

V DOBI DOZOREVANJA SO MLADI FANTJE NEUGNANI, LJUBIJO HRUP IN OGENJ, SPLOH JIM NE PRIDEŠ DO KRAJA

Zakaj nastopi zorenje?

Ena izmed poglavitnih značilnosti vsakega živega bitja je, da se razvija. To velja tudi za človeka: rodi se, raste, spreminja, zori. Ker je človek duševno-telesno in družbeno bitje, potrebuje od vseh živih bitij največ časa, da dozori. Ni namreč enostavno doseči zadovoljivo vsiladitev telesnih, duševnih ter socialno-moralnih lastnosti. Prav ta vsiladitev pa pomeni zrelost. Potrebni je najmanj 20 let, da se iz nemočnega novorojenčka razvije telesno in duševno zrelo bitje, ki se je sposoben vključiti v življenje in prizadevanja družbe, v kateri živi.

Od rojstva do zrelosti preide otrok več razdobji, od katerih ima vsako svoje posebno značilnosti in posebno važnost za oblikovanje osebnosti bodočega odraslega človeka. Vsako razdobje postavlja pred starše in vzgojitelje tudi posebne probleme, ki narekujejo posebno ravnanje. Nikakor ni mogoče ravnati z otroki na vseh razvojnih stopnjah enako. Po navadi smo najtežje kos problemom, ki se pojavljajo pri otrocih med prehodom iz otroštva v mladost, to je v dobi pubertete. Spremembe, ki nastajajo tedaj v celotnem bitju, so tako velike in revolucionarne, da smo največkrat povsem izenačeni in preplašeni. Da bi bilo to zmedenosti čim manj, je treba v prvi vrsti poznati vzroke teh sprememb.

Nastop zorenja je vezan na delovanje žlez z notranjim izločanjem. Te žleze začne nekako po otrokovem desetem življenjskem letu, podobno kot nekakšna majhna tovarna, proizvajati posebne sokove, ki jih strokovno imenujemo hormoni.

Ta svoj novi produkt pošiljajo žleze naravnost v kri, prek krvi pa se hormoni prenašajo po vsem telesu. Vsaka žleza z notranjim izločanjem (endokrina žleza) proizvaja različne hormone, od katerih ima vsak čisto določeno nalogo ter vpliva na delo različnih organov in celotnega človekovega organizma. Samo majhna sprememba v delovanju katere koli endokrine žleze in že nastopi velike spremembe in seveda lahko tudi škoduje v delovanju celotnega sistema žlez z notranjim izločanjem in s tem tudi v delovanju celotnega organizma.

Ob nastopu pubertete spremeni svoje delovanje in s tem tudi proizvodnjo dveh zelo majhnih žlez pod srednjimi možgani — imenujemo ju epifiza in hipofiza. Vsaka je velika komaj za grahovo zrno. Epifiza, ki pri otroku zelo burno deluje, začne delovati počasneje, hipofiza pa zelo hitro. Prav epifiza prevzame v poznem otroštvu položaj »glavne komandante« v organizmu. Lahko bi rekli, da je bil dosedanj direktor — epifiza — razrešen svojega položaja in je zdaj naveden pomožni delavec, medtem ko je dosedanj pomožni delavec — hipofiza napredoval na položaj direktorja in vodi celotno podjetje — človekovega organizma. Hipofiza začne izločati predvsem dve vrsti hormonov: somatotropne, ki vplivajo na rast telesa, in gonadotropne, ki vplivajo na zdravje spolnih žlez in spolnih organov. Najprej pridejo v kri samotropni hormoni, ki izzovejo pri otroku hitro rast, kasneje pa gonadotropni, ki izzivajo spolno zorenje.

Zaradi tega obsega prehod iz poznega otroštva v mladost dve prehodni obdobji:

1. predpubertetno razdobje, v katerem prevladuje vsesplošna hitra telesna rast in nastop sprememb v organizmu in

2. pravo pubertetno razdobje, v katerem prevladuje spolni razvoj.

Meje med razdobjema ni mogoče nikdar točno odrediti. Zato običajno govorimo o puberteti kot o celovitem obdobju, ki se začne, ko otrok »divje« zraste in konča, ko dobi otrok drugotne spolne značje. Najvidnejši znak tega je pri dekletih mesečno perilo in pri fantih pojav nočnega izliva semena.

Kdaj in kako otrok doživi in preživi puberteto, je odvisno od mnogih čimbenikov. Najtežje je pri fantih pojavnost. Najtežje je pri dekletih pojavnost.

1. Od notranjih čimbenikov, to se pravi od delovanja samih endokrinih žlez. Pri tem igra veliko vlogo dednost. Vidimo, da doživlja puberteto hiter »podoben, kot jo je mati in sin podobno, kot jo je oče. Važno so tudi nekatere pretekle, zlasti nalezljive bolezni.

2. Od zunanjih okoliščin, med katerimi je posebej važna zemljepisna lega kraja, v katerem otrok živi. Kolikor toplejši so kraji, kjer živi, toliko bolj zgodaj nastopi zorenje in kolikor bolj mrzli so kraji, toliko kasneje nastopi zorenje. Važno je torej podnebje pa tudi drugi fizikalni pogoji.

Nastop in potek zorenja sta odvisna tudi od prehrane. Pomankljiva prehrana (pomankljivi vitamini ipd.) kot tudi vsesplošna podhranjenost — enako

pa seveda tudi pretirana hranjenost — vplivajo neugodno na zorenje ter povzročajo motnje.

Važni so tudi socialni pogoji, stanovanjske razmere (recimo spanje v isti sobi ali celo v isti postelji z odraslimi ljudmi), splošna higiena stanovanja, hrane, oblačenja. Važni so običaji, navade ter pojmovanja sredine, v kateri otrok živi. Določeni vplivi imata tudi vzgoja in izobrazba.

Zorenje se ne začne pri obeh spolih v istih letih in tudi ne enako. Predpubertetna nastopa pri dekletih bolj zgodaj kot pri fantih. Pri dekletih po navadi že med 9. in 10. življenjskim letom in preide v pravo puberteto pri 12. oziroma 13. letu. Pri fantih pa nastopi predpuberteta po navadi okoli 11. leta in preide v pravo puberteto pri 14. oziroma 15. letu. Razdobje prave pubertete traja potem še približno dve leti. Seveda pa velja to le naploj, pri posameznikih pa skoraj vedno naletimo na izjeme in posebnosti.

Razumljivo, da se vse omenjene spremembe ne odvijajo le v telesu, marveč vplivajo tudi na duševnost, mladega človeka. Otroci se torej v razdobju zorenja ne spremenijo le telesno, marveč zelo burno tudi duševno. Ker starši po navadi ne vedo, kaj je pri tem normalno in običajno, se pogosto bore proti pojavom, ki so skoro tako nujni kot pri majhnem otroku rast zob. Katere so te skoro nujne in normalne spremembe — o tem pa v prihodnjih številkah kaj več!

— 3 — 37

Posebne olajšave za razne gospodinjске servise

Pretekli teden je bila v Beogradu seja upravnega odbora Zveze ženskih društev Jugoslavije. Eno izmed vprašanj, o katerih so razpravljali na seji, je bilo tudi vprašanje servisa za gospodinjstvo. Se zmeraj namreč nimamo zveznih predpisov, ki bi odredili njihovo polnjo, zato urejujejo ta vprašanja skoraj povsod drugače. Največja težava pa je, da v okviru zakonitih predpisov ni moč najti take rešitve, da bi bili gospodinjски servisi oproščeni raznih družbenih dajatev.

Nekateri mislijo, da ne bi kazalo dati gospodinjским servisom status podjetja. Seveda je povsem razumljivo, da tega tako važnega vprašanja ni moč rešiti, saj ustanavljam gospodinjские servise predvsem zato, da bi se jih zaposlene žene lahko posluževale, to je, da bi bile njihove usluge res poceni. Podjetja morajo namreč plačevati tako prispevek za socialno zavarovanje, kot za stanovanjski sklad, razen tega pa imajo še druge družbene dajatve. Če površna kalkulacija pokaže, da bi bile njihove usluge, zlasti še, da upoštevamo, da plačujejo industrijsko ceno za vodo in elektriko, precej dražje in bi se jih zaposlene žene ne mogle posluževati.

Drugi predlagajo, naj bi bili gospodinjски servisi podjetja, vendar s posebnimi olajšavami. Za to tezo se zavzemajo, ker menijo, da bi morali biti gospodinjски servisi vendar le zaključene gospodarske enote, ki bi se morale same

držati. Te vrste podjetij naj bi uživale olajšave predvsem glede družbenih dajatev, sicer pa bi poslovala povsem tako kot druga podjetja.

Tudi z zavodi, kar so letos že postali nekateri gospodinjски servisi, ne bi prišli na zeleno vejo. Ljubljanski biro za gospodinjstvo, na primer, je postal zavod. Zaradi tega mora plačevati za odstotkov prispevka za socialno zavarovanje, 7 odstotkov prispevka za stanovanjski sklad ter še 10 odstotkov proračunskega prispevka skupno torej imajo 41 odstotkov na plače vseh dajatev in je moral svoje usluge podražiti za okoli 15 odstotkov. Tako stane sedaj enouratna pomoč v gospodinjstvu od 60 do 70 dinarjev, prej pa od 50 do 65 dinarjev.

Tretni pa menijo, naj bi imeli gospodinjски servisi poseben položaj, kakor ga imajo nekatere vrste komunalnih služb. Le tako, menijo, bodo cene njihovih uslug najpristopnejše in bodo gospodinjски servisi res lahko služili svojemu namenu.

Vsi se torej strinjajo s tem, da bi morali gospodinjски servisi uživati olajšave in bržčas ima največ zagovornikov drugi predlog, po katerem naj bi bili gospodinjски servisi podjetja s posebnimi olajšavami, za kar so se odločili na že omenjeni seji upravnega odbora Zveze ženskih društev Jugoslavije. V pripravi je namreč zakon o stanovanjskih skupnostih, ki naj bi pravno uredil tudi položaj gospodinjских servisov.

nošim učiteljem pisma. Pravijo mi, »diplomatski« kurir.

»Kakšna neumnost!«

»Neumnost, toda vsi se mi smejejo. Tudi mama je naročila, da ne piši, preden je odpotovala. Ko se 'o vrnila in bo zvedela, da si spet pisal učiteljem, te bo gotovo ošela.«

Debela ušesa Ivana Semjonoviča je prekrila rdečica.

»Moiči! Ne vtičaji nosu, kamor ni treba!«

Potem je dal pismo v kuverto in napisal naslov.

»Na, vzemi!« Daj svojemu Luzginu.

Igor vzame kuverto in vzdihne.

»Kakšno oceno pa zahtevaš, ata?«

»Pet, se razume! Naloga je zelo logično napisana. In to je poglavitno!«

»Pet mi nikakor ne bo dale, menim Igor na glas. Štiri pa bi ne bilo slabo dobiti.«

In njegove okrogle rjave oči zagorijo v čudnem ognju.

Ko se je Ivan Semjonovič naslednji večer vrnil iz službe, mu je Igor povedal, da je učitelj Vasilij Pavlovič Luzgin prebral njegovo pismo in sporočil, da odgovora ne bo. Če se pa Ivan Semjonovič hoče pogovoriti z njim, naj pride v šolo. »Ah, glej, kakšni so!« Dobro Pisati bo treba ravnatelju.

Cez dva dni sedi Pokatilov v ravnateljstvu pisarni in poslušaj ravnatelja Mihaila Iliča, zajetnega moža z dobrimi mladimi očmi.

»Ampak tam je vojska. V Gorovem je polno vojske.«

Ko je Fimago to slišal, je pobesnel.

»Pisica razbojniška! Vojska! Mar so banditi lahko vojska? Vi vsi ste banditi in svinje, tudi ti in tvoji sinovi, vsi, kar vas je. Za vas so vsilice, nič drugega.«

S stisnjenimi pestmi in s krvavim pogledom je stopil proti nji. Zena se je v pričakovanju udarila zgrblila. On pa se je zdrzil, obrnil se je in stopil k svoji mizi. Ko je sedel, je rekel, ne da bi jo pogledal:

»Jutri popoldne pridi sem. Moji te bodo čakali. Povedla jih boš čez banditsko ozemlje.«

KDO JE IZDAJALEC?

NINE OPAČIČ

Daljna, sanjava Ukrajina, škrlatna prostranstva pod težkim, razparanim nebom. Kakšno nasprotje v primerjavi s tole deželo zanosnega planinskega cvetja, divjih in nedosegljivih pogorij, vitkih minareto in »Coprnica, zdaj pa se molčiš?«

Zena se je zgrblila, osupla, drhtela od strahu, grlo ji je presahnilo. Stala je molče, bolj rumena od voska. Fimago jo je naglo zgrabil za vrat, jo potisnil k steni in začel udarjati z njeno glavo ob zid. Pred očmi so ji zaplesale rdeče sence. Velike rdeče iskre. Fimago je histerično vrščal, ogenj je udarjal iz njega.

»Svinja banditska!«

Podčastnik Rosten je ukrivil ustne v nasmeh. Poznal je tale hudobni lesk v Fimagovih očeh in obdvoval je njegovo silo in spretnost. Ob takim predstojniku se je tudi sam čutil močnega in neustrašnega. »Napoved vendar eden izmed pravih,« je pomislil, ko je gledal, kako je Fimago treskal z ženo in oblavljal.

Zena je grobala oči, bolečine so ji pretresle možgane. Fimago jo je naglo izpustil in si z obema giboma uredil uniformo. Blago se je nasmehnil, pristopil k ženi, se ji zazrl v oči in jo gledal toplo in sanjavo. Prijateljsko je rekel:

»Ti si pametna žena. Svoja dva sina imaš rada in ne bo dopustila, da bi ju izgubila. Kajne, da se ne motim?«

Zeni je vse brnelo v ušesih. Fimago se ji je zazdel še višji in strahotnejši. Nato si je oddahnila, ker je začutila, da se zadeva še lahko obrne nji v prid. Ni še vse izgubljeno. Brž je sklenila roke in prosiče izustila:

»Usmilite se gospodi!«

»Nu, nu,« je rekel Fimago pomirljivo, »tote kar pozabi, vse bo dobro. Vedno sem te imel za pametno in vdano žensko.«

Zasukal se je na petah in segel po tobaknici na mizi.

»Prižgi, Fric! Obžalujem to nevednost, a vendar, vsi skupaj so svinje. Dokazati jim moramo, kdo smo!«

Obdan z velikimi kolobarji dima je Fimago izpod trepalnic pogledal ženo.

»Tako. Zelo lepo. To sem od tebe tudi pričakoval. In zdaj — ali veš, kje je vas Dolnje Gorovo?«

Zena se je začudila.

»Dolnje Gorovo? Vem, kaj ne bi vedela! Tik pri Gornjem Gorovu. Moja sestra je tam omožena.«

»Odično!« — Fimago si je pomel roke in ostreje pogledal ženo. — »Ti boš povedala moja ljudi v Dolnje Gorovo.«

Če bi treščilo v sobo, se žena ne bi tako prestrašila. Ostrmela je in vzklila pridušeno, z roko na ustih:

»Vas?«

Fimago je mrknil.

»Ne mene. Moje ljudi. Ponoči jih boš odvedla tja, da ne bo nihče opazil.«

Zena je izbuljila oči in se zgrabila z roko za prsi.

»Ampak, gospod...«

Fimago je znižal glas, ki je bil spet preteče hladen.

»Kaj, ampak? Menda ne misliš, da se šalim? Rekel sem — povedla jih boš, pa konec! Ni ti besede več!«

Zena je pomislila na nekaj drugega, kar je bilo po njeni sodbi strahotnejše od častnika. V stran je pogledala in rekla:

Ije do Dolnjega Gorova. V varstvu teme jim boš pokazala pot tja do šole v Dolnjem Gorovu. Tvoja škola, kod jih boš vodila, ampak če vas banditi opazijo, ali če se bo mojim kaj zgodilo, veš, kaj bo. To je vse. Si razumela?«

Zena je bila videti bedna, brez kaplje krvi v licu.

»Sem, gospod. Prišla bom.«

»Prav. Zdjaj pa vzemi tale zabojček in pazi, da ga ne bo nihče videl.«

Zena si je oddahnila, vzela zabojček in ga dala v svojo košaro. Košara je bila tako globoka, da se zabojček ni videl iz nje. Nato ga je pokrila z vrečo, ki jo je brž privzela k robu košare.

Fimago je prižgal cigareto in se začel zibati na stolu.

»Fric, kdaj mora priti Matilda po zabojček?«

Rosten se je vzravnil.

»Drevo naj bi prišla ponj, da je pozneje sporočila, da ga bo prevzela kdaj drugič. Za zdaj ne more natanko povedati kdaj.«

»Kako pa opraviš svojo službo?« je kriknil Fimago in ostresel cenel na preprogo.

»Zakaj mi nisi tega povedal?«

Tepčast in nagnjen na levo se je Fric še bolj vzravnil.

»Obvestil sem vas, gospod poročnik, takoj potem, ko je prispelo Matildino obvestilo. Rekli ste mi, da to ni važno.«

»Fric!« je rekel Fimago. »Ti si navaden butec. Tega nisem mogel reči, kajti to je, prav narobe, zelo važno.«

Nato je vzel pisemce z mize in se spet zagledal vanj.

»Zelo, zelo važno. Samo ti si bedak, zato tega ne moreš razumeti.«

Fric se je osramočen zagledal predse, poročnik pa je se je na lepem zasmejal, ampak tako, da je bil v Fricu vzdrhtel.

»Razumljivo, da je odgovorila, povsem razumljivo,« je siknil, »in to idiotsko naključje!« — S pestjo je udaril po mizi, da je vse zažvenkljalo. Oči so mu divje zasijale. — »Gjuro Sterić, ta banditski vohlač! E, bomo že videli — kdo bo koga!«

Zdjaj je Fric uganil, kaj se je zgodilo Matildi.

»Gospod poročnik,« je začel začudeno, »pa menda niso banditi...«

»Vseeno!« je presekala Fimago. »Tem huje zanj.«

Nato se je obrnil k ženi:

»To noč ne bo nihče prišel po zabojček, ampak eno naslednjih noči bo spet prišel nekdo, kakor po navadi, in ga bo vzel. Gorje ti, če boš zaspala. Zapomni si: če bo kdo trikrat potikal na okno, prisopi in vprašaj, kdo je, ne da bi odprla okno. Če ti bo odgovoril: Matilda, potisni zabojček skozi okno, a nikar ne poskušaj pogledati, kdo bo vzel zabojček. Če boš pomolela glavo ven, boš dobila kroglo med oči. Zdjaj lahko greš, a jutri ob treh popoldne boš tu. Jasno?«

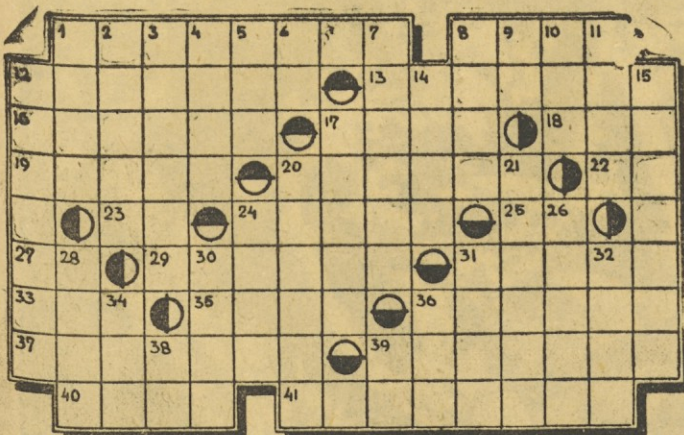
Zena se je priklonila in odšla začen k vratom. Fric jo je pospremil in spotoma izkoristil priložnost, da ji je še on zapretel, naj skrbno pazi na zabojček.

Če bi te zasledele banditske straže, reci, da si to kupila na trgu. Zena je odšla na ulico. Sonce jo je slepilo, zato je pritegnila ruto globlje na oči. Optala si je košaro in se napotila na železniško postajo, od koder je prihajal trušč, konjski rezget in oglušajoči rezki vzkliki v neumljivem jeziku. Vojaki v zelenih bluzah, zamaščenih z oljem in pokritih s prahom, so rinili težke, nerodne naprave z debelimi jeklenimi cevmi. Zasopli Nemci so iztovarjali topove, porivali in razsajali, zapregali konje in dirjali s tovor-

njaki. Stroji so hrumeli in se kadili. Na postaji je vse šumelo in vrvelo kakor v košni.

Ko je ostal Fimago sam, je razvil po mizi zemljevid z odsekom Romirja in se zatopil v senčaste črte hribov, gozdov in hudournikov. Zemljevid se je z go: jim koncem zatknil ob sopek cvetja. Fimago je besno zgrabil, zmečkal z roko in treščil na preprogo. Zemljevid je bil razgrnjen. Fimago je šel s pogledom v smeri proti Gorovu, strmela je v ozki krog črk, ki so označevale prehode, jarke in potoke. Nekaj grenkega se mu je zganilo v želodcu. Rdečina zmečkanih cvetov se je svetnila na preprogi. Fimago je poskočil in s škornji besno tapal raztresen lističe in čašice, zobje so mu šklepetali, v prsih pa mu je hroplo kakor v zarjavelnem motorju. Cvetje se je razcefralo in zamrlo. Fimago se je spet usedel in se potopil v začarani svet hribov in goljav. Ta svet je iznenada začel pred njim, toda v nekakšnih čudnih obrisih, ki so bili podobni breznu in prepadu.

Srce mu je močno zaplalo — misel mu je poletela daleč čez zamisljene vrhove, daleč, v srce capinske tople. Stisnil je čeljusti: »am neke se je nekdo predznanj vreči rokavico njemu, Hansu Fimagu. Ta nori bandit — Gjuro Sterić, ta lopovski komunistični nič, bedak in pasi sin paste rase. Donnerwetter in preklesti bodi! — ta si d. zne kaj takega, pa prav zdaj, ko se pripravljala valjar ognja in jev, da bi pred njim zbrisal hudiča z zemlje, smrdljivi osinjak, kužno rdeče pleme, ki ga po židovsko-komunističnih radijskih valovih proslavljajo kot herojsko središče odpora v samem srcu tevtonske trdnjave. Fimago je nagnil glavo in prisluškoval — srce mu je brezumno utripalo. Spet je zagledal pred seboj lik — edrnega bedaka, ustne so se mu razprle, zaklel je in hkrati začutil, da so mu mišice otrpnile. Napenjal se je, da bi dal tem rečem pravi smisel, da bi uredil in učvrstil njih zmešani tek. Toda to neupravičeno in predrzno izzivanje iz banditskega brloga je zbudilo histerične reakcije v njegovi občutljivi krvi — vse, kar je bilo živega v njem, misel in moč in volja, vse se je zgostilo v eno samo obupno željo: dvignil je roke in začel škakliti,

Vodoravno: 1. omotica, nepri-
sebnost, 8. drevo, ki čisto raste
ob potokih, 12. dvignem se v
zrak, 13. postajati rjav, 16. cestni
zavoj, 17. v tem trenutku, 18.
velika rečna in morska riba, 19.
podajšek za svinčnik, 20. vrsta
polja, 22. kemični znak za mo-
luden, 23. kemični znak za akti-
vni, 24. za zgodnje pomladansko
cvetje pogubna padavina, 25.
okrajšan veznik, 27. kratka clo-
vekoljubna organizacija, 29. jav-
no poizvedovanje, zbiranje po-
datkov, 31. kvariti se, prhniti,
33. obdobje, 35. ima skladatelja
in dirigenta Simonitja, 36.
glavno mesto SSR Armenije, 37.
zaključiti, 39. okrajšava, 40. jeza,
41. napjev.

Navpično: 1. nerabljena, 2. iz-
brana družba, 3. železarsko sre-
dišče v LR Bosni in Hercegovini,
4. očka, 5. kril, 6. ime črke,
7. slovenski pripovednik iz pre-
teklega stoletja (Janez), 8. vez-
ba, 9. dva različna soglasnika,
10. srd, 11. najmanjši, 12. snov,
12. vodna ptica selivka, 14.
žensko ime, 15. lastnina, 17. dra-
gocena kovina, 20. zasledujem,
21. telesno poškodujem, 24. »elek-
trična« morska riba, 26. zname-
niti starorimski zgodovinar, 28.
geometrijsko telo, 30. značaj, 31.
utrujeno srednjeveško bivališče
gospode, 32. šapa, 34. ameriška
oblika imena Ana, 36. naslovna
oseba iz Gotovčeve opere, 38.
pogojni veznik, 39. dve sosednji
črki v abecedi.

REŠITEV KRIZANKA STEV. 15

Vodoravno: 1. klobasa, 7. uko-
vina, 14. risalo, 15. pravilen, 16.
oteci, 17. vraz, 18. kopa, 19. Me-
ka, 20. brodar, 22. kol, 23. pra,
24. srez, 25. lik, 26. ti, 27. la,
28. iti, 29. osem, 31. brz, 32. rti,
34. Asirec, 36. žaja, 37. čuda, 39.
Abel, 40. deset, 41. erotičen, 43.
koleno, 45. kaliber, 46. salonar.
— Navpično: 42. I(van) B(ratko).

KOPRODUKCIJA

— Levo so tuji sodelavci, desno pa naši...

PRVA NAGRADA
(Ob tekmovalju za najlepšo izložbo)

je krčevito vdihnil zrak in se z vso težo
zgrudil na stol. Nabrekle mišice so zvolednele,
telo se je manj in manj treslo, srce je šibkeje
utripalo in pred njim se je prikazal njegov
kabinet, tak kakršen je bil, in slisal je, kako
bolj in bolj pravilno in normalno diha.
Z roko je šel čez odev Romirje in je bil
vesel, ker je bilo vse na svojem mestu. Ozrl
se je in zagledal naslanjače, pisalni stroj,
težke, negibne zavese, svetlobo in sence po
stenah. Tedaj se je pomiril in začel poslušati
enolično tiktakanje ure. Deset minut. Čez
drugo uro. Zdaj bi lahko šel, pogladil avto iz
garaže in se lepo odpeljal h kosilu. Vedno
je užival ob dobri jedi in rujni kapljici. Toda
ne, zdaj mu ni do hrane, zdaj nikakor ne.
Iznenada so se pokazali pred njim čudoviti
kodri pšenične barve. Sinje, globoke oči so
se smehljale kar tako — Ana je resda
norica, ampak ljubka ženska. Kolikokrat se
je že zgodilo, — tisto motno šumenje v žilah
— marsikaj je že z njo doživel in vsakokrat
ga je še bolj in bolj razvnela, ko je v njem
prebujala perverzna čustva. Zdajle ga gotovo
pričakuje. Zaupna tišina v sobi, mehka,
anglava toplota postelje. Ana je vrag in
angel v enem, zanos sanjivosti in pohote,
ženska, o kakršni lahko sanjariš. Kako vražje
gibka je! Polna duhovite ženskosti — kaj mu
je že ondan rekla? Da, tako zna povedati
samo ona, to se ji nekako prilega. »Hans,
vseč mi je, da si zver, če ne bi bil tak, te
ne bi nikoli ljubila.« Prečudna je tale Ana,
skrajni izcedek čuštosti in modrosti. Fimag
strastno pripre oči: polteta, nema tišina sode,
postelja je bela, neresnična zibelka, Anina
polt je mehka in topla, njegove roke jo ob-
jemajo, omamni plavi kodri mu padajo po
licu, čustva vrtoglavijo v nasladi, njeno telo
se pobožno zvija, oči je zaprla vendar sijo
z notranjim in nedojemljivim leskom. Hans
stiska z rokami vroče, drhteče grudi, ona v
omami stoka, razkazuje snežnobele zobe,
glava ji tone v mehke pernat valove, hrbet
se tuja v loku, trebuh se giblje kakor kača
— sto strel! — Hans diha razburjeno in
težko. Ana — gotovo ga pričakuje, histerično
je zahrepenel, da bi šel n-ravnost tja. Naglo
se odpre oči — lahka vrtoglavica ga premoti, še
vdihuje vonj njenih las, še vidi mehko goloto
njenih prsi — Ana, ti psička ti! Zakaj ne bi
šel k nji? Počasi pripravi oči, nato jih naglo
odpre kakor poparjen, zagleda se v svoje

roke, takoj nato pa v razprostrti zemljevid.
Preneumno, idiotsko, trenutek slabosti! Vsega
tega se je treba takoj orestiti! Ana je čisto
navadna »kobilica«, mar ni sklenil končati
z njo? Hans Fimag, častnik in šef in bodoči
Gauleiter Panonije, pa takole — s čisto na-
vado »kobilica? Ali se mu to spodobi, Hansu
Fimagu, — kje je tu nacistična meja? Kon-
čati je treba. Takoj in odločno. Nacistične
dogme ne trpe omahljivosti. Toda ne — to se
bo lahko zgodilo tudi pozneje, Ana ni pro-
blem, to je konec koncev njegova zasebna
zadeva, to je konec koncev tudi njegova pra-
vica, nekakšno državotvorno poslanstvo. A
zdaj je važnejše tole pred njim, ta prekleto
romirski odev, ki mu šumi pod prsti. Takoj
je treba ukrepati tako, kakor je treba in
kakor on že ve in zna. Matilda — ta si je to
prekleto dobro zamislila: naravnost v Dolnje
Gorovo. Oči so mu zasijale. Vzkliznil je:

»Fric!«
Podčastnik Rosten se je pokazal na vratih.
Pristopil je po prstih.
»Na povelje, gospod poročnik!«
Fimag je še zmeraj sklonjen nad zemljevid
rekel:

»Poglej! Nu, skloni se. Se bolji Tako. Ali
vidiš, kje je Dolnje Gorovo?«
Rosten je strmel v tisti odev.
»Vidim. To je sredi dolinjskega ozemlja.«
»Natanko tako. Dokaj daleč je.«
Rosten se je vzravnil. Stal je iznenaden.
Tudi Fimag je vstal, zvil zemljevid in ga dal
Rostenu.

»Fric, preštudiraj tole karto. Do jutri
opolodne sestavi skupino. Nadaljnja navodila
dobiš jutri.«
Nato je pogledal na uro in se sklonil, da
bi zaklenil predale. Ko se je spet vzravnil,
je Fric šel stal pred njim z zemljevidom v
roki.
»Nu, kaj je? Si še tu?«
Rosten je bil bled.
»Gospod poročnik, kdo bo pa vodil sku-
pino?«
Fimag ga je lisjaško pogledal.
»Fric!« je odgovoril. »To že ni več vpraša-
nje discipline. Mi smo gata izbrancev. Moje
povelje je dovolj jasno. »voje vprašanje pa
bo vplivalo na mojo sodbo o tebi.«
Rosten je gledal v tla. Usodil se je pri-
pomniti:

Iveri

Darila mnogo manj obvezuje-
jo srce tistega, ki jih nudi, kot
hvaležnost tistega, ki jih spre-
jema.

Vest, razum in duha si prav
tako pokvarimo, kakor si pokva-
rimo želodec.

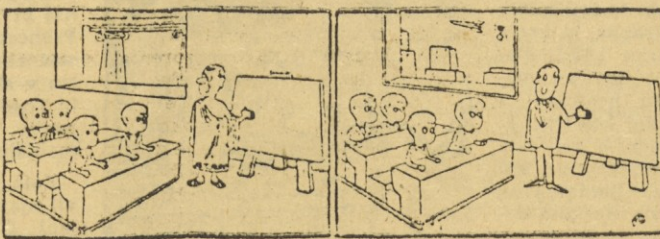
Blaginja človeka bolj zmede
kakor nesreča, kajti nesrečo ob-
čuti, blaginja pa ga uspava.

V velikih stvareh se kažejo
ljudje taki, kakršni bi morali
biti; v malih se kažejo taki, ka-
kršni so.

Kadar se nekdo odloči, da po-
ve svojemu drugu »štiri resni-
ce«, mora biti predvsem priprav-
ljen, da jih bo sam slisal še
dosti več.

Da, v gospodinjstvu sta oba,
mož in žena, enako strastno
navdušena za red, kajti brez te-
ga bi jima kaj kmalu zmanjkalo
snovi za pogovor.

REFORMIRANA ŠOLA LETA 100 IN 1958

»Gospod poročnik, dovolite, da vas opom-
nim...«

»Samo še eno besedo, pa bom sodil, da
zavrtaš izpolnitev povelja!«

»Razumem, gospod poročnik.«

Z negotovimi koraki se je napotil Rosten
k vratom. Premišljal je o osinjaku.

»Fric!« ga je poklical Fimag.

Rosten se je obrnil in obstal na mestu.

»Tvoje vedenje me osuplja. Želim, da se
to ne bi ponovilo.«

Rosten se je spet zbral.

»Razumem!« je rekel in čvrsto trknil s
petama. Prijel je za kljuko, a je že spet
zaslišal:

»Fric!«

Fimag se je ogledoval in hitro brskal po
mizi.

»Zapovedujete, gospod poročnik?«

Fimag je obrnil žep, nato je Frica strme
pogledal.

»Kje je moje cvetje?«

Pristopil je k naslanjačem, pogledal pod
mizo, pod zavaso in je obupno ponovil:

»Fric!«

Rosten je pogledal na preprogo. Rdeče
krpice so se svetlile na belih kockah pre-
proge.

Fimag je pobledel in se zastrmel v pre-
progo.

21

Četrta četa tretjega bataljona jo je
22. maja grdo skupila pri Cesarski cesti. Ne-
pričakovano je zašla v nemško zasedo, ko je
spremljala pratež z opremo in strelivom iz
Ramljanov na področje tretjega bataljona.
Povsem očitno je bilo, da so lahko zvedeli
Nemci samo po svojem vohunu iz bataljona,
kod se bo četa pomikala. Torej je Ivan pra-
vočasno obvestil Nemce. Le-ti so poslali
»trup« globoko na partizansko območje. Pri-
petljaj s četrto četo je bil potemtakem sad
njegovega vohunskega delovanja. O tem
sloph ni bilo dvoma, ker nikakor ni bilo
mogoče domnevati, da bi bili Nemci kar na
slepo poslali trup tja, kjer bi ga bili parti-
zani lahko odkrili in uničili. Značilno je bilo
tudi to, da je četrto četo prestregel nemški
trup, ne kakšna ustaška enota. To kaže,
kakor so že izpčetka sumili, da je v odredu
nemški, ne ustaški vohun, in le-ta je obvestil
Nemce, ne ustaše.

SIN BRIGADE

PIŠE: TONE SELIŠKAR
RIŠE: MARIJANA JEMEC

109. Grajski vratar, stari Matevž, se je ponižno silnil
okoli fašistov in marsikaj je slisal. Tako je zvedel,
da bodo čez tri dni odgnali vse jetnike iz gradu v
Ljubljano in od tam naprej v Italijo. Peljali jih bodo
na kamionih in fašisti, ki jih bodo spremljali, so se
veselili, da se bodo za lep čas rešili teh pošastnih par-
tizanskih hribov. Ker je stari Matevž hodil po gradu,
kakor je hotel, je lahko povedal to novico babici.

112. Tinec se je po isti poti splazil nazaj na grajsko
dvorišče, ta nenavadna brzojavka pa je pričela
naglo iskati brigado. Železničarja je oddal svoji
ženi. Ta je brzojavko napisala na listek cigaretnega
papirja, izpihnila jajce, vtaknila listek v prazno
jajce in že je odnesla njena hčerka košarico jajčk
v sosednjo vas. Partizanske brzojavke so imele več-
sih res čudna poia.

110. Babica ni dolgo pomišljala. Fašisti so ji zavoljo
otrok dovolili, da je bila z otroki na dvorišču. Stari
Matevž ji je skrivaj vrget pred noge kosček tintnega
svinčnika. Nihče se ni zmenil za staro žensko in za
otroka. Za prizidkom je babica dvignila Tineku
srajčko, mu ošinila golo kožo in mu pod hrbtom
napisala: »V petek bodo odpeljali jetnike v Italijo.
Rešite jih!«

113. Le oglejmo si, kako je ta skrivnostna partizan-
ska brzojavka potovala. Ob cesti je na kupu gra-
moza počival cestar Luka. Punčka je sedla k njemu,
kajti po cesti je pribrenčal motor s prikloico in na
njem so sedeli trije fašisti. Pri kupu gramoza so se
ustavili, kajti vsakdo, ki so ga srečali, jim je bil
sumljiv. Toda punčka jih je prehitela.
»Sveža jajčka, gospodje!« je ponudila.

111. Tinec je bil korajžen in prebrisan fantek. Ba-
bica ga je poučila, kako in kaj, in Tinec je storil,
kar mu je naročila. Pri vrtni ograji se je izmuznil
na cesto, stekel do železniške proge in poiskal želez-
ničarja. Na postaji je bilo mnogo fašistov, toda otrok
je otrok! Še mar jim ni bil. Zvabil je železničarja
za prazen vagon, dvignil srajčko in dejal: »Prebe-
rite, strice!«

114. Fašisti so posrkali sveža jajčka ko dihurji in
od navdušenja so povabili punčko, da jo odpeljejo
v vas. Toda votlo jajce je že bilo v cestarjevem žepu.
Ko so fašisti odbrenčali, je cestar jajce strl, našel
listek in ga vtaknil v izdolben ročaj lopate. Z lopato
na rami jo je mahnil proti svoji hišici. Neki daleč
so pokale puške. Cestar Luka si je zažvižgal veselo
pesmico.

RAZPIS

za tečaj Politične šole pri CK ZKS
(od 2. septembra 1958 do 30. januarja 1959)

Tečaj Politične šole je namenjen predvsem delavcem in de-
lavkam v industriji in kmetijstvu, ki že delajo v organih de-
lavskega in družbenega upravljanja in jim je zato nujno po-
trebno osnovno znanje iz politične ekonomije in znanstvenega
socializma.

Prijave z osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah,
tečajih, o osnovnem poklicu, zaposlitvi, višini mesečnih pre-
jemkov ter tudi o stažu in funkcijah v političnih organizacijah
in družbenih organih, pošljite do 25. 6. 1958 na upravo Politične
šole pri CK ZKS, Ljubljana, Parmova 39 in tudi na svoj ob-
činski komite ZKS. Sola ima tudi svoj internat za slušatelje,
ki so doma izven Ljubljane.

O sprejemu v tečaj bo vsak posameznik pisмено obveščen
in sicer najmanj 14 dni pred pričetkom tečaja. Podrobnejše in-
formacije dobite na upravi šole, oziroma na občinskem komiteju
svojega področja.

drugi položili orožje. Vedel je, da teče ta boj
izven vseh pravil klasičnega vojskovanja, na
prostoru, ki ga ne označujejo vidni rovi in
meje in orožje je razeno ov sodele proteh-
nike in balistike — ta boj se razvija po po-
sebnih pravilih in zakonih obveščevalne teh-
nike, o kateri se ni nikoli ničesar učil in o
nji kratko malo ničesar ne ve. Toda nasproti
vsemu temu je postavil namerno voljo in
zavest partizana, kakor je le vedel in znal
po svoji zdravi partizanski presoji. Ta jasni
občutek boja za visoke smote ga je nosil in
je vodil vse njegovo ravnanje.

Tako je sklepal tudi zdaj, ko jim je padel
Ivan v pest, po preprosti zdravi pameti: če je
Ivan obvestil Nemce, kod bo šla četrta četa,
tedaj mu je gotovo nekdo sporočil povelje,
s katerim so poslali četrto četo izpolniti to
naloge. Tedaj je bil Ivan v poveljstvu druge
čete in ni mogel vedeti za vsebino povelja.
Zato je zdaj bil Gjuru dvojce poglavitno: kdo
je Ivanu sporočil vsebino povelja in kdaj je
Mirjana poslednjič videla Ivana.

O slednjem je premišljeval precej vzne-
mirjeno. Opral se ni na nič drugega kakor
na nejasne notranje slutnje in je nagibal k
prepričanju, da Mirjana ni zapletena v za-
devo. Se nekaj ga je mučilo: neka nedoločna
misel, ki je metala na njegove naklepe temno
seno strahu. To je bil Ivan, misel na Ivana,
ali še določnejše: neki občutek, o katerem ni
natanko vedel, od kod je, a ga je vendar na-
ganjal k skrajni previdnosti. V Ivanovih očeh
je namreč bilo nekaj, kar je sililo Gjuru, da
je omahoval. Nagon in strastna želja, da bi
bil v vsem in tudi v tej zadevi do skrajnosti
pravičen in stvaren, sta bila v njem prav
tako globoko zakoreninjena kakor že sama
vera v boj, kateremu je posvetil svoje
življenje.

Sedel je, nemirno kadil in se silil, da bi
osredotočil misli na poglavitno vprašanje.
Pred njim je Mirjana. Sedi z nizko sklo-
njeno glavo. Njene oči so motne in vlažne,
obraz bled in pobit. Dogodek z Ivanom je
zapustil na nji strašne sledove. Nemo je
trpela, prav nič rada ni spregovorila, a kadar
je morala, je trgala besede trudoma in boleče
iz sebe.

Sonce je zahajalo. V va i je bilo vse tiho.
Na obzorju je plamenelo razžarjeno nebo.
S severa so prihajali široki oblaki, z večer-
nim vetrom pred seboj.

DOGODKIV SVETU OD TEDNA DO TEDNA

V glavnem mestu Danske, Kopenhagenu, so imeli zunanji ministri Atlantske zveze vsakodnevno posvetovanje. Uradno poročilo s tega posvetovanja govori, da so zahodne države pristale na pogajanja z Vzhodom. Za pogajanja pa so se potegovala le Danska, Norveška, Belgija in Kanada, medtem ko se je pokazalo, da jih skušajo ZDA, Turčija in Zahodna Nemčija otežiti.

Ameriška komisija za atomsko energijo je potrdila, da so prejšnji teden napravili prvi letošnji poskus jedrskih eksplozij na otočju Elniwetok.

Italija pred volitvami

Med važnejše politične dogodke bližnjega časa v Zahodni Evropi je treba vsakakor šteti volitve v Italiji. 25. maja bo 33 milijonov italijanskih volivcev poklicano pred volilno skrinjico, da za nadaljnjih pet let izvolijo poslance za parlament in senat. Predvolilna kampanja, ki gre h kraju, ni to pot prinesla nič izrednega in novega. Vse stranke se pač vsaka po svoje z različnimi gesli, programi, obljubami in načrti potegujejo za naklo-

glasov padlo z dosedanjih 6 na 4 do 5 milijonov v korist Nennijevih socialistov, ki so imeli doslej 3 in pol milijona glasov. Podobno pričakujejo nekaj več glasov tudi Saragatovi socialni demokrati in liberalci. Radikalna (ki sicer doslej ni imela nobenega poslanca v parlamentu) in republikanska stranka, ki pri volitvah nastopata skupno, naj bi pobrali okoli 1 milijon glasov. Monarhisti so se to pot razcepili v dve stranki in obema skupaj ne obetajo

VOLILNI PROGRAMI

Vse tri večje delavske stranke, KPI, Nennijevi socialisti in Saragatovi socialni demokrati, bodo nastopile na volitvah ločeno. Iz volilnih programov teh strank bomo vzel nekaj primerjav, ki kažejo, v čem se le-te približujejo in kaj jih loči med seboj.

Vse tri stranke se na zunanje političnem področju zavzemajo za razgovore na najvišji ravni o razorožitvi, za prepoved atomskega orožja in za atomsko nevtralnost Italije. Zagovarjajo tudi vzpostavitev brezatomskega pasu v Srednji Evropi, kot ga predlaga poljski načrt Rapackega. Socialnodemokratska stranka pa zahteva poprejšnjo združitev Nemčije in šele nato njeno vključitev v neatomsko cono. KPI se še posebej zavzema za vzpostavitev prijateljskih odnosov s Sovjetsko zvezo in z drugimi socialističnimi državami ter za združitev Nemčije na podlagi sporazuma med Zahodno in Vzhodno Nemčijo.

Dosti večje razlike so v načrtih, ki so si jih te tri stranke postavile za reševanje različnih notranje političnih vprašanj. Enotne so le v zahtevi po odpravi cerkvenega vpliva na politično in državno življenje ter po uveljavljanju demokratskih načel ustave. Posebno naglašujejo odpravo pravic, da se Cerkev meša v probleme šolstva. Glede gospodarskih ukrepov se vse tri stranke zavzemajo za delno nacionalizacijo energetskih virov in za boj proti oblasti monopolov v italijanskem gospodarstvu. Značilno je tudi, da vse tri stranke poudarjajo dosti pozornosti Južni Italiji in zahtevajo njeno industrializacijo.

Ko je KPI obtožila vladačo krščansko-demokratsko stranko za mnoga neresena vprašanja, med drugim tudi zaostajanje Italije v raziskovanju jedrske energije, je hkrati pozvala vse druge stranke k skupnemu volilnemu nastopu. Poudarila je tudi poseben minimalni

HUDO JE ŽIVLJENJE ČRNCA V TOGU, ZATO PA JE TEM MOČNEJŠA NJEGOVA ŽELJA PO SVOBODI IN NEODVISNOSTI

program, ki med drugim predvideva agrarno reformo, obnovo Južne Italije, odpravo posebnih pravic Cerkev v političnem življenju itd. Nennijevi socialisti so tako akcijske volilne enotnosti odklonili, češ da je to poskus, da se oživijo oblike nekdanje Ljudske fronte, ki pa so v sedanjih spremenjenih notranjih in mednarodnih pogojih že preživele. Nennijevi stranki pa sta

se pred volitvami pridružila gibanju neodvisnih socialistov, ki ga vodi Magnani, in Ljudska zveza. Nakazali smo nekatere značilnosti predvolilnega boja v sosednji Italiji. Ne kaže, da bi se nihalo italijanskega političnega življenja bistveno premaknilo na eno ali drugo stran. Zato pričakujejo, da tudi podoba prihodnjega parlamenta ne bo bistveno spremenjena.

V Jugoslavijo je prišla poljska zdravstvena delegacija, ki se je udeležila dela poljsko-jugoslovanske komisije za sodelovanje na zdravstvenem področju med Poljsko in Jugoslavijo.

Predsednik Tunizijske republike Burgiba je opozoril na nevarnost vojne v Severni Afriki, če Alžirija ne bo kmalu dobila neodvisnosti. Dejal je, da bi morebitno alžirsko vladno priznala večina držav na svetu.

V minulem mesecu so v Veliki Britaniji zabeležili največje število brezposelnih v obdobju od leta 1953. Po uradnih poročilih je bilo 440.000 delavcev brez dela, kar predstavlja 2% vseh zaposlenih.

Podpredsednik vlade ZDA Nixon je obiskal države Južne Amerike. V glavnem mestu Perua Lima so ga študentje napadli s kamenjem. Pozneje je odpovedal obisk v Ekvadorju. Menijo, da je njegovo potovanje v zvezi z gospodarskimi težavami v ZDA.

Budimpešto je obiskala poljska vladna in partijska delegacija, ki jo vodi prvi sekretar CK PZPD Vladislav Gomulka. V delegaciji je tudi predsednik vlade Cyrankiewicz in ministri za kmetijstvo ter prehrano.

Kitajski časopis Jen Min Ji Bao je objavil dolg članek, v katerem napada Jugoslavijo v zvezi s programom ZKJ. Vsebinska vsebina članka je zelo podobna napadom iz časopisa Resolucija. Članek so ponatisnili tudi v SZ in drugih vzhodnoevropskih državah. Glasilo ZKJ Komunist je ob tem članku napisalo, da sedanje ravnanje lahko pomeni dvojce: ali prej niso bili iskreni, ko so normalizirali odnose z Jugoslavijo, ali pa so sedaj spremenili stališče in se vračajo na stare metode.

V Mauthausenu v Avstriji, kjer je bilo med vojno znano nacistično taborišče, so v nedeljo odkrili spomenik padlim Jugoslovancem — internirancem. V imenu jugoslovanske vlade sta pri odkritju govorila veleposlanik Jože Zemljak in književnik Veljko Gligorić.

Predsednik sovjetske vlade Hruščev je odgovoril na nedavno Eisenhowerovo pismo. V njem je predsednik ameriške vlade predlagal, naj bi sestavili skupino strokovnjakov, ki bi pregledala možnosti za sporazum o ustavitvi jedrskih poskusov.

Po mnenju angleškega časopisa Sunday Express je manj upov, da bi kaj kmalu prišlo do sestanka na najvišji ravni, ker ZDA povezujejo ta sestanek z združitvijo Nemčije.

V Libanonu so bile velike demonstracije, v katerih je bilo 15 oseb mrtvih, nad 140 pa ranjenih. Demonstranti so napadli ameriški informacijski urad, nakar je vlada poslala nanje policijo in vojsko s tanki.

V Grčiji so bile v nedeljo parlamentarne volitve. Na njih so nastopile 3 stranke, radikali, liberalci in populiisti ter dve strankarski koaliciji. Združena demokratska levica in Zveza progresistov, kmetov in demokratov. Prva volilna poročila so vedela povedati o ponovni zmagi radikalov in o okrepljeni levici.

V Zahodni Nemčiji se je spet zaostroilo razpoloženje proti atomski oborožitvi vojske. Opozicija se pripravlja, da to vprašanje spet postavi pred parlament. Posebno hudo odpor proti atomski oborožitvi je v Porurju.

V vseh večjih italijanskih pristaniščih so začeli stavkati mornarji potniških in trgovskih ladij. Stavkajoči zahtevajo večje plače in spremembe nekaterih določil kolektivnih pogodb.

Predsednik britanske vlade Macmillan je izjavil, da vlada pripravlja ukrepe, s katerimi želi preprečiti gospodarsko nazadovanje, ki se širi iz Amerike proti Evropi. Križarja v svetovnem obsegu, je dejal, pa bi zahtevala tudi skupno akcijo v svetovnem obsegu.

Ameriški vlada je povedala, da je pripravljena spremeniti svoje stališče proti Združenim arabskim republikam. Ameriško časopisje pa je priporočilo vladi, naj se bolj nasloni na azijske in afriške dežele, ki zaradi vedno bolj razvitega narodnega gibanja dobivajo v svetu vedno več veljave.

V Bukarešti so podpisali sporazum o jugoslovansko-romunskem železniškem prometu. Na podlagi tega sporazuma bodo spet vzpostavili železniško zvezo med obema državama, ki so jo Romuni leta 1948 prekinili in celo porušili del proge.

njenost volivcev. Dosti prahu je dvignil nedavni korak italijanskih škofov, ki so sicer prikriti, vendar pa za vsakogar jasno pozvali volivce, naj oddajo svoje glasove za krščansko demokratsko stranko. Ta poziv je naletel na ogorčene proteste vseh drugih strank in vsega nevladnega taborstva. Poznavalci političnega življenja v Italiji ne pričakujejo kakih pomembnejših premikov v razmerju političnih sil v deželi.

RAZMERJE SIL

Zatorej si najprej ogledimo razdelitev poslanskih mest v nedavno razpuščenem parlamentu. Če se držimo znane razmere strank v vseh večstrankarskih parlamentih na levo, center in desno, tedaj je dosedanj parlament kazal takole sliko:

Levico so sestavljale tri delavske stranke, in sicer Komunistična partija z 24,9% glasov. Socialistična stranka pod vodstvom Nennija s 13,2% glasov in Socialnodemokratska stranka (saragatovci) s 5% glasov. Med strankami centra je bila najmočnejša vladna krščansko-demokratska stranka, ki je imela 36% glasov. Liberalna stranka je imela 3,2%, in republikanska 1,03% glasov. Desnico so predstavljali monarhisti s 6,48% in neofašisti s 6,45% glasov. V vladni koaliciji, ki so jo sestavili po zadnjih volitvah, so bile krščansko-demokratska, socialna demokratska, liberalna in republikanska stranka. Socialni demokrati so pred dobrim letom dni izstopili iz vlade, kasneje pa so isto storile tudi druge sredinske laične stranke.

Mnogi seveda skušajo ugotoviti, kakšno je sedanje javno mnenje, da bi vnaprej ugotovili približno sliko izida volitev. Pravilo, da so katoliški krogi razpisali tajno anketo o razpoloženju volivcev. Po tej anketi sklepajo, da bodo krščanski demokrati tudi to pot obdržali relativno večino, da pa utegnejo izgubiti kakih milijon glasov od približno 11 milijonov, kolikor so dobili pri zadnjih volitvah. Tudi KPI obetajo, da bo število njenih

več kot dva milijona glasov. Neofašistom (italijansko socialno gibanje) pa prerokujejo izgubo vsaj ene tretjine glasov od poldruga milijona, kolikor so dosegli po zadnjih volitvah leta 1953. Te glasove naj bi jim pobrali krščanski demokrati in monarhisti.

Krščanski demokrati so vstopili v predvolilni boj razcepjeni na tri dele, na desno krilo, ki ga vodi Andreotti in Scelba, na center s Fanfanijem in na levo krilo, ki ima največ pristašev v Milanu.

PREDSEDNIK NAJMLAJŠE SAMOSTOJNE AFRISKE REPUBLIKE KWAME NKRUMAH JE ŽIVI ZGLED USPEŠNEGA BOJA ODVISNIH AFRISKIH NARODOV ZA NEODVISNOST. V TOGU JE IZREDNO PRIJATELJ VODITELJA NAJMOČNEJŠE NARODNE STRANKE OLIMPIJA.

Izhod iz zagate je samo v sporazumu. To geslo je postalo že prastara modrost v reševanju napetega povojnega mednarodnega položaja. Zato vsak korak, ki zbližuje nasprotni strani, pomeni stopnico više k miru in sožitju, zato ga tudi pozdravljamo vsa miroljubna svetovna javnost.

Čeprav so takšni sporazumi nujni, čeprav si jih želi ves svet, so dandanes žal še zelo, zelo redki. Prav zato pa so tembolj dobrodošli.

V zadnjem času smo zaznavali dva drobna sporazuma, ki sta sicer v primerjavi z velikansko gmoto neresnih vprašanj prav neznatna, sta pa vendarle pomembna kot ključa zboljšanih mednarodnih odnosov, temelječih na povečanem medsebojnem zaupanju.

Te dni je sovjetski predsednik vlade Hruščev odgovoril na pismo ameriškega predsednika Eisenhowera. V njem je poleg mnogih drugih stvari izrazil tudi pripravljenost, da ustrezno ameriško predlogo o sestanku strokovnjakov, ki naj bi pripravili predlog za nadzorstvo nad prenehanjem atomskih poskusov.

To sicer ni v celoti sprejet ameriški predlog, saj ta predvideva sestanke strokovnjakov za proučevanje celotnega razorožitvenega vprašanja. Sovjetska zveza tudi že vnaprej izraža svoj dvom, da bi po tej poti lahko dosegli pomembnejši sporazum. Zato Hruščev tudi predlaga, naj bi delu takšnega odbora izvedenec določili čimprejšnji rok. Se pravi, sovjetski predsednik bi se rad zavaroval, da ne bi ta pot pomenila samo odlašanja in zavlačevanja odgovora Zahoda na pozitivno sovjetsko odločitev o enostranski prekinitvi nuklearnih poskusnih eksplozij.

Pomen tega sovjetskega sklepa pa je le v tem, da prihaja na pol poti naproti zahodnim silam. Preizkušnja iskrenosti stališč tako ene kot druge strani prihaja tako čedalje bolj na trdna tla stvarnosti iz visokih neoprijemljivih sfer mogočnega donečih, toda puhlih propagandnih gesel. Res je sicer tudi, da bi se Sovjetska zveza spuščala v boj na področju, kjer čuti največ trdnosti in ima zaslabo širokih množic.

Sklep Vrhovnega sovjeta o enostranski prekinitvi atomskih poskusov je vsakakor naletel na široko odobravanje po vsem svetu. Zahodne sile so predvsem v lastno škodo zavrnile, da bi se pridružile tej koristni poti. Še več, kljub temu so ZDA in Velika Britanija sklenile nadaljevati s poskusnimi eksplozijami in danes njihove bombe spet pretresajo svetovno ozračje. Glavni izgovori obeh zahodnih vesilov pa je bil, da je nemogoče nadzorovati atomske poskuse.

Sovjetska zveza je zdaj privolila, da od bor strokovnjakov prouči možnost za nadzorovanje atomskih poskusov in s tem izbil poslednji argument iz rok Zahoda. Če tudi se za tem skriva morda močna propagandna pobuda, pa je sama ustavev atom-

SE EN UDAREC FRANCOSEKEMU KOLONIALIZMU

Francozi so bili presenečeni. Občutili so, da se je plaz utrgal, da so se jim spodmaknili tla pod nogami in da ljudstvo Toga nezadržno teži k svobodi in neodvisnosti.

Na volitvah v tej afriški deželi pod francosko upravo je izbruhnilo z vso silo na dan, da si hoče tamkajšnje ljudstvo po svoji želji krojiti usodo. In to kljub vsemu pritisku francoskih oblasti, kljub grožnjam in nasilju. Združena opozicija, zbrana okoli Narodne stranke, je od 46 mest v skupščini dobila 30, medtem ko je Progresivna stranka, glavni up francoskih oblasti, žalostno pogorela le z nekaj poslanskimi sedeži.

Vodja Progresivne stranke Nikolas Grunický je podpiral predlog, naj bi Togo neposredno vključili v Francosko unijo. Dobila pa je kljub samozavestnim napovedim le 4 mesta v skupščini. Njegova ideja, naj bi Togo priključili francoskemu imperiju, je tako ostala v absolutni manjšini.

Zato pa je tem večjo zmago slavil njegov nasprotnik, v Angliji šolani Olimpije. Njegova Narodna stranka je na volilno zastavo izobesila geslo: ukinitve skrbniškega sistema in razgrtitev Toga za neodvisno deželo, ki si bo sama izbrala zvezo z drugimi deželami.

Togo je namreč še vedno pod skrbstvom OZN. Razdeljen v dva dela je padel pod britansko in francosko upravo. Britanski del se je spojil z Zlato obalo in postal del neodvisne afriške države Gane. Francoski del pa je še vedno pod upravo Pariza. Francozi so sicer izvedli pred nekaj leti volitve, na katerih je zmaga Progresivna stranka, ki uživa očitno podporo fran-

coskih oblasti. N hitro roko so Francozi izvedli še referendum, na katerem se je svedenost izjavila za priključitev k Francoski uniji. Toda izid je bil tako dvomljiv, da mu Združeni narodi niso nasledili. Zato so poslali v Tog posebno anketo komisijo, ki je preiskala stanje in ugotovila tudi nekatere druge za Francijo neprijetne stvari. Volitve so se tokrat ponovile, toda pod bolj znošnim in demokratičnim vzdušjem, ki je tudi dovolilo, da je resnična ljudska volja prišla močnejše do izraza. Izid je bil porazen za francoske upravljavce.

Tako Francozi kot Angličje so se trudili, da bi vsak svoj del Toga politično, zlasti pa gospodarsko vezali na metropolo, tako da bi ga ob izteku skrbniškega mandata preprosto vključili v svoj imperij. V tem smislu so Britanci tudi našli spretno rešitev za svojo del Toga, ko so ga vključili v samostojno državo Gano. Ta pa je, kot znanu, še en član Britanske skupnosti narodov. Britanska skrbniška uprava v tem delu Toga je tako ukinjena, toda tudi ZN so prenehali dobivati poročila s tega ozemlja. Britanski del Toga ni pod skrbstvom Združenih narodov, ki se poslej nimajo več pravice neposredno vmešavati v notranje zadeve tega področja.

Francozi bi radi storili po britanskem zgledu, samo da delajo bolj okorno. Letošnjo jesen jim namreč poteče mandatna doba za skrbništvo nad njihovi delom Toga. Tedaj bo treba tej deželi dati avto-

nomno državno obliko. Kolonialni krogi v Parizu so hoteli s posebnimi administrativno-upravnimi, političnimi in gospodarskimi ukrepi čim tesneje povezati novo državo s Francosko unijo. Pred dvema letoma so v ta namen ustanovili vlado Toga z nekaterimi notranjimi pooblastili. Letos februarja pa so izdali zakon, ki naj bi spremenil Togo v avtonomno republiko v okviru Francoske unije. Tako bi se dejansko in formalno končalo skrbništvo ZN nad Togom. Z drugimi besedami: Togo bi padel na milost in nemilost v roke francoskim upravljavcem.

Zdaj pa so volitve, ki so jim prisostvovali tudi opazovalci ZN, prekrizale račune francoskim kolonialnim krogi.

Na volitvah je francoski Togo izrazil težnjo, da ostane neodvisen in da se združi s sosednjo, samostojno Gano. Tako bi se tudi uresničila težnja prebivalstva obeh delov Toga po združitvi. Zgled Gane je neizmerno privlačil za prebivalstvo Toga pod francosko upravo, predsednik te najmlajše afriške republike Kwame Nkrumah pa uživa neverjeten sloves. Nedavna konferenca neodvisnih afriških držav, ki so se zbrale prav v prestolnici sosedne Gane, je še bolj poudarila njen ugled, hkrati pa močno vplivala na odločitve volivcev v Togu.

Francozi kolonializem in volitvam v Togu doživljajo še en udarec, kolonialni sistem v svetu pa je na svoji smrtni sodbi dobil še en krepak podpis.

Po poti sporazuma

Pomen tega sovjetskega sklepa pa je le v tem, da prihaja na pol poti naproti zahodnim silam. Preizkušnja iskrenosti stališč tako ene kot druge strani prihaja tako čedalje bolj na trdna tla stvarnosti iz visokih neoprijemljivih sfer mogočnega donečih, toda puhlih propagandnih gesel. Res je sicer tudi, da bi se Sovjetska zveza spuščala v boj na področju, kjer čuti največ trdnosti in ima zaslabo širokih množic.

Sklep Vrhovnega sovjeta o enostranski prekinitvi atomskih poskusov je vsakakor naletel na široko odobravanje po vsem svetu. Zahodne sile so predvsem v lastno škodo zavrnile, da bi se pridružile tej koristni poti. Še več, kljub temu so ZDA in Velika Britanija sklenile nadaljevati s poskusnimi eksplozijami in danes njihove bombe spet pretresajo svetovno ozračje. Glavni izgovori obeh zahodnih vesilov pa je bil, da je nemogoče nadzorovati atomske poskuse.

Sovjetska zveza je zdaj privolila, da od bor strokovnjakov prouči možnost za nadzorovanje atomskih poskusov in s tem izbil poslednji argument iz rok Zahoda. Če tudi se za tem skriva morda močna propagandna pobuda, pa je sama ustavev atom-

skih eksplozij tako važna stvar, da vsi propagandni razlogi zbledijo ob njenemu pomenu za človeštvo. Očitki Zahoda, češ da gre zgolj za propagandno potezo Sovjetske zveze, ne morejo biti na mestu, saj si svet ne želi drugega, kot da tudi Zahod začne s takšno »propagando« in čimprej ustavi jedrske poskusne eksplozije.

Zahod pa je te dni pristal, da se trije zahodni veleposlaniki ločeno sestajajo s sovjetskimi zunanjimi ministrom Gromikom. V Moskvi namreč že skoraj mesec dni prav previdno potekajo razgovori sovjetskega zunanjega ministra z ameriškim, britanskim in francoskim veleposlanikom. Zahod je zahteval, naj bi se vsi trije veleposlaniki sestajali skupaj s sovjetskim predstavnikom. Sovjetska zveza pa je odvrnila, da to ni mogoče, ker bi se tako znašla v neenakopravnem položaju — razmerje bi namreč bilo 1:3. Zato je Moskva predlagala, naj bi na razgovore povabili še češkega in poljskega predstavnika; obe strani bi se tako sizenale. Ali pa naj bi nadaljevali razgovore ločeno, z vsakim veleposlanikom posebej, tako kot doslej. Zahod se je raje odločil za drugo možnost, ker se boji, da ne bi takšna rešitev postala zakonita praksa tudi na vseh

poznejših sestankih med Vzhodom in Zahodom.

Ločeni sestanki so resda le polovična rešitev, saj zavlačujejo že tako počasna pogajanja. Vsekakor pa so boljše kot nič. Prvi stik med Vzhodom in Zahodom za pripravljanje sestanka na najvišji ravni je obravnaven, z njim vred pa tudi upi v končni uspeh.

Tudi v tem drobnem sporazumu se tako izraža splošna želja, da bi čimprej našli pot sporazuma, hkrati pa tudi bojazen velikih sil pred odgovornostjo za neuspeh pogajanj.

Potemtakem ni zaman, če imenujemo ta dva sporazuma ključa prihodnjih odnosov med državami, odnosov, ki morajo neogibno temeljiti na povečanem mednarodnem zaupanju. Svetovna javnost danes s pričakovanjem upira očji v prestolnice največjih sil, da od njih končno sliši miroljubno besedo in predvsem — da vidi otipljiva dejanja v prid miru. To pričakovanje postaja iz dneva v dan večja materialna sila, mimo katere ne morejo tudi »največji in najmočnejši«. Vsakdo, tudi v Moskvi in Washingtonu se danes že upogiba pred novo mednarodno moralo, ki terja konkretne dokaze miroljubnosti, pripravljenosti na pogajanja in sporazumevanje.

Sila svetovnega javnega mnenja danes je ni tako močna, da bi v kali zatre vsak poskus oživljanja mednarodne napetosti in hladne vojne, vendar pa ima že toliko moči, da najvažnejše mednarodne faktorje žene na pot sporazuma. Da bomo po tej poti dosegli končni cilj: mir in sožitje, bo treba vanjo tlakovati še dosti takih in podobnih drobnih sporazumov.

Martin TOMAZIČ